

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2024

Jan Trnečka

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Britská monarchie na přelomu tisíciletí: proměny
postavení a vnímání britské monarchie v období
panování královny Alžběty II.**

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Trnečka

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 4. 2024

Jan Trnečka

Bibliografický záznam

TRNEČKA, Jan. *Britská monarchie na přelomu tisíciletí: proměny postavení a vnímání britské monarchie v období panování královny Alžběty II.* Praha, 2024. 96 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra Politologie. Vedoucí prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Rozsah práce: 127 046 znaků včetně mezer, tj. 71 normostran.

Abstrakt

Politická úloha britského monarchy se s vývojem parlamentní demokracie smršťovala a dnes většinu reálné moci vykonávají ministři Jeho Veličenstva. Zkoumání tématu současného postavení monarchy je tak pro porozumění procesu vývoje parlamentní monarchie nezbytné. S úbytkem reálné moci přešel panovníkův vliv do sociální sféry, díky čemuž byla monarchie schopna udržet svou relevanci v době volených zástupců lidu. Hlavním cílem práce je tedy analyzovat, jak se proměnilo postavení Koruny v politické a sociální sféře a jakou pozici v obou zmíněných sférách zastává britský monarcha nyní. Tato případová studie analýzou průzkumů veřejného mínění, děl uznávaných politologů a historiků ukazuje, že s úbytkem exekutivní moci panovníka se posílil jeho emoční status pro veřejnost, díky kterému ztělesňuje symboliku a stabilitu národa.

Abstract

The political role of the British monarch has shrunk with the development of parliamentary democracy and today most of the real power is exercised by His Majesty's ministers. Exploring the topic of the current position of the monarch is thus essential to understanding the process of the evolution of parliamentary monarchy. With the decline of real power, the monarch's influence has shifted to the social sphere, which has enabled the monarchy to maintain its relevance in an age of elected representatives of the people. The main aim of this thesis is therefore to analyze how the Crown's position in the political and social spheres has changed and what position in both of these spheres the British monarch now occupies. By analyzing opinion polls, the works of renowned political scientists and historians, this case study shows that as the monarch's executive power has waned, his emotional status to the public has strengthened, making him the embodiment of the symbolism and stability of the nation.

Klíčová slova

Britská monarchie; Alžběta II.; veřejné mínění; pravomoci; adaptace

Keywords

British Monarchy; Elisabeth II.; public opinion; competences; adaptation

Title

The British monarchy at the turn of the millennium: changes in the status and perception of the British monarchy during the reign of Queen Elizabeth II.

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat prof. PhDr. Blance Říkové, Csc. za trpělivost, ochotu a cenné připomínky, díky kterým tato práce vznikla.

Obsah

Úvod.....	10
1.Republika versus Monarchie	13
2.Britská konstituční monarchie.....	17
2.1 Politický systém Velké Británie.....	17
2.2 Obecná role panovníka v dnešním politickém systému Spojeného království.....	19
3.Historický diskurz politického oslabování monarchy	22
3.1 Průběh úpadku moci do nástupu královny Viktorie.....	22
3.2 Královna Viktorie.....	26
3.3 Eduard VII.....	28
3.4 Jiří V.	30
3.5 Eduard VIII.....	31
3.6 Jiří VI.....	32
4.Éra královny Alžběty II. – úpadek politické moci.....	33
4.1Proces oslabování	33
4.1.1 Jmenování ministerského předsedy.....	33
4.1.2 Svolání, rozpuštění a prorogace parlamentu.....	36
4.1.3 Shrnující komentář.....	41
4.2 Ostatní funkční změny pro panovnický úřad.....	42
4.2.1Následnictví trůnu.....	42
4.2.2Commonwealth.....	43
5. Proces vzniku sociálního statusu monarchy před nástupem královny Alžběty II.....	46
5.1 Královna Viktorie.....	47
5.2 Eduard VII.....	48
5.3 Jiří V. Windsor.....	48

5.4 Eduard VIII.....	49
5.5 Jiří VI.	50
6. Sociální adaptace monarchie (1952-2022) a reakce veřejnosti	51
6.1 Vývoj veřejného mínění za éry královny Alžběty II.....	52
6.2 Utváření obrazu „lidové“ královny.....	59
6.3 Neutralita.....	61
6.4 Charity.....	64
6.5 Modernizace tradice manželství.....	65
6.6 Média.....	67
6.6.1 Altrinchamův článek.....	68
6.6.2 Ostatní mediální změny a modernizace	72
7. Závěr éry královny Alžběty II.....	78
Závěr.....	81
Summary.....	83
Použitá literatura.....	86

Úvod

Britská monarchie je jednou z nejdéle trvajících na světě a jako jedna z mála výjimek se úspěšně dokázala přizpůsobit požadavkům rychle měnící se doby a zajistit si tak svou relevanci i v současnosti. I když se dnes již nejedná o systém absolutní monarchie, zastává monarcha důležitou roli hlavy státu. Královská prerogativa mu rovněž umožňuje například jmenovat ministerského předsedu či udělovat souhlas se zákony. Vývoj a modernizace monarchie tak dozajista měly a mají vliv na politickou i veřejnou sféru života obyvatel v podobě stability politického prostředí a proměn jeho veřejného vnímání. Britský politický systém je natolik specifický, že zkoumání vývoje postavení monarchy je nezbytné pro pochopení politické kultury země. Panovnická moc zaznamenala v novověku zřetelný úbytek pravomocí a s ním i ústup reálného vlivu na směřování státní politiky. Je proto relevantní zaměřit se na to, zda má monarcha stále ještě nějakou reálnou politickou moc, či zda je pouhou reprezentativní hlavou státu bez jakékoli možnosti uplatňovat svůj vliv.

Podstata práce bude zaměřena na období panování královny Alžběty II. Díky jeho délce je totiž možno nejzřetelněji pozorovat, jakým směrem se kroky adaptace ubíraly, a jak se v tomto období instituce monarchy transformovala. Ostatní evropské monarchie tuto časovou výhodu v této době nepamatují. Španělský král Juan Carlos I. abdikoval ve prospěch jeho syna, současného krále Felipe VI., či nizozemská královna Beatrix abdikovala ve prospěch syna, nynějšího krále Viléma-Alexandra. A do třetice abdikoval i belgický král Albert II., rovněž ve prospěch nejstaršího syna krále Filipa. I. Touto anomálií je tedy ve srovnání s ostatními současnými evropskými monarchiemi ta britská velmi výjimečná.

Hlavní otázkou, kterou si práce klade, je jak a za jakých příčin se proměnilo postavení Koruny v politické a sociální sféře v druhé polovině 20. a na počátku 21. století a jaké je nyní, tedy na počátku třetího desetiletí 21. století?

Předkládaná práce se věnuje pravomocem monarchy na přelomu 20. a 21. století a zkoumá, jak probíhala adaptace do jeho současné role. Práce pro uvedení kontextu začíná definicí státních zřízení – monarchie a republiky. Pokračuje analýzou současného britského politického systému, aby tak byl zajištěn podklad pro následnou analýzu postavení

monarchy v druhé polovině 20. a na počátku 21. století. Hlavní část práce se věnuje změnám politického postavení monarchy. Vymezuje pravomoci, o něž panovník postupně přicházel a snaží se analyzovat okolnosti, za jakých se tak stalo. Aby však bylo možné utvoření komplexního obrazu vývoje panovnického úřadu, je třeba podrobněji přiblížit období vlád předchůdců královny Alžběty II., ale především období vlády královny Viktorie, kdy došlo k výrazným posunům v interpretaci postavení panovníka, resp. panovnice.

Zásadním aspektem hlavní části práce je rovněž pohled na monarchu, jako na součást veřejného života v Británii. I zde bude nutné nejdříve přiblížit nové sociální výzvy a následné adaptační kroky monarchie, které byly činěny pro zajištění relevance na veřejnosti do budoucna. A rovněž i před nástupem královny Alžběty II., kdy se tato nová role panovníků začínala formovat.

Analýza bude využívat rovněž zjištění průzkumů veřejného mínění, které pomohou dokreslit postoje veřejnosti k monarchii a jejím představitelům a nastínit možné interpretace jejich „adaptační“ politiky.

Výzkumů, zabývajících se vztahem britského monarchy s politikou, sociální sférou a jeho schopnostmi přizpůsobit se změnám moderní doby, není mnoho. V českém jazyce v podstatě žádná, proto považuji za nutné tuto problematiku v této práci popsat a prohloubit tak povědomí o aspektech současného postavení monarchy konstitučního zřízení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska.

Zamýšlenou metodou práce je případová studie, která pro dosažení vytyčených cílů bude využívat primárně odborných monografií ústavního experta Vernona Bogdanora (*The Monarchy and the Constitution*; 1995) a historika Bena Pimlotta (*The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*; 2012). Obě monografie se svým zpracováním zaměřují na vývoj politické a sociální role monarchy zároveň, a proto jsou pro předkládanou analýzu zásadní. V práci byla rovněž využita monografie Paula Johnsona *Dějiny anglického národa*, která pomáhá dokreslit roli monarchy před nástupem královny Alžběty II. na trůn. Dějinám rodu Windsorů, které byly v předkládané práci rovněž využity, se věnují dvě monografie, a to práce Donalda Spota *Sestup a pád rodu Windsorů* (1997). a práce Jeana des Carse *Dynastie Windsorů* (2022). Obě se vzhledem k době svého vzniku zabývají i novější

historií (dějinami 2. poloviny 20. století), a jsou tudíž využity i ke kapitolám týkající se Alžběty II.

Odborné články byly nepostradatelnými při analýze politických a sociálních změn éry Alžběty II. Politickými změnami se zabývaly výzkumy, na kterých se podílel profesor Robert Hazell, bez kterých by nebylo tak dobře možné popsat politický vývoj úřadu (*Fixed Term Parliaments; Reforming the Prerogative; The Queen at 90, The changing role of the monarchy, and future challenges; How has Monarchy survived in the era of Modern Democracy?*). K tomuto účelu sloužily i odborné články Davida Torrance (*The royal prerogative and ministerial advice; The Crown and the constitution*), zabývající se definicí královských prerogativ. Hlavním pramenem pro mapování sociálních změn byla, mimo díla Pimlotta a Spota, diplomová práce Tiffany Choyer (*Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969*), která se detailně zabývala nutností adaptace monarchie v rámci přístupu k médiím.

Úvodní část práce rovněž využívá internetových zdrojů (především komentářů ke konkrétním událostem), autor mohl pracovat i s několika diplomovými pracemi v českém jazyce, a to *Instituce monarchie v soudobých evropských systémech* od Petry Suché; *Instituce panovníka v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku* Jana Hrušky; *Vývoj královské moci ve Švédsku* od Kristýny Sekyrové či *Klasifikace monarchií a republik v českých učebnicích pro ZŠ a SŠ* Jiřího Przybyly. Nutno podotknout, že většina monografií v českém jazyce se týká spíše osobní roviny a života panovnice, nikoli jejího politického a sociálního údělu, jakožto hlavy státu.

Přínosem pro tuto práci byly články novin The Guardian, které kupříkladu rozebíraly královnino politické počínání a v součinnosti s Vernonem Bogdanorem i stručný vývoj panovnického úřadu. Důležitými prameny pro tuto práci byly rovněž oficiální webové stránky královské rodiny, které kupříkladu poskytly královniny projevy. Dále také oficiální stránky společenství Commonwealth a vlád zámořských království. Politickou strukturu práce z primárních zdrojů doplňují oficiální zákony země nebo rozsudky Nejvyššího soudu. Data veřejného mínění byla využita z agentur NOP – National Opinion Polls Ltd. a Ipsos, které nejlépe mapují proměny významných let.

1. Republika versus Monarchie

Res publica – věc veřejná. Na rozdíl od monarchie úřad hlavy státu není založen na právu dědičnosti, nýbrž na svobodných volbách, které jsou pořádány jednou za několik let a stanovují tak i délku mandátu volené hlavy státu. Občané se tedy ať už přímo nebo nepřímo podílí na obsazování úřadu hlavy státu. Volby se mohou konat přímo skrze lid a nepřímo přes parlament. Tuzemská historie zná oba možné případy. Pravomoci prezidenta republiky se odvíjí od toho, v jaké republice obsadil úřad a jak ústava stanoví. Můžeme hovořit o dvou nejrozšířenějších formách republiky – prezidentské a parlamentní. Ústavy prezidentských republik přiznávají svému prezidentovi značně rozsáhlejší a důležitější pravomoci, než je tomu tak v druhém uvedeném příkladu. Prezident zde zastává roli hlavy státu a moci výkonné, kterou vykonává společně s jeho kabinetem tvořeným ministry a viceprezidentem. Zákonodárná a soudní moc je zde od moci výkonné striktně oddělena. Vzájemně se tyto moci navzájem kontrolují a mají možnosti, jak proti sobě zasáhnout – systém brzd a protivah. Prezident disponuje také právem veta, které ale může zákonodárný sbor přehlasovat. Prezident může být z funkce odvolán takzvaným impeachmentem. Pokud by byl impeachment úspěšný, předčasné volby zde nemají místo, namísto nich do úřadu nastupuje viceprezident, popřípadě další v nástupnické linii. Pokud budeme demonstrovat na příkladu prezidenta Spojených států Amerických, tak zde ústava říká, že prezident kupříkladu může: nominovat členy nejvyššího soudu, udělovat milosti, iniciovat zákon, vydávat exekutivní příkazy, uzavírat dohody se souhlasem Senátu či být v pozici nejvyššího velitele ozbrojených sil. Válku však může vyhlásit pouze Kongres.¹ Zákonodárství je rovněž čistě v gesci Kongresu. Někteří autoři kritizují toto státní zřízení, že může podněcovat prezidenta k autoritářství² (exekutivní nařízení a dekrety)³, což z historie můžeme ovšem jen potvrdit. Uvést zde můžeme ještě republiku poloprezidentskou, kde je prezident stále velmi silným ústavním hráčem. Rovněž

¹ Keeping the Balance: What a President Can Do and Cannot Do. Online. *Harry Truman Library (.gov)*. Dostupné z: <https://www.trumanlibrary.gov/education/three-branches/what-president-can-do-cannot-do>. [cit. 2024-02-21].

² DAVIS, Christopher. *Presidential Authoritarianism in the United States and Russia During the Metamodern Era*. Online. NSU Florida, 2020. Dostupné z: https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1157&context=shss_dear_etd. [cit. 2024-02-21].

³ KEJLOVÁ, Tamara. Dekret jako těžká zbraň. Moc prezidentů sílí od dob Lincoln, Kongres se ale nebojí ozvat. Online. *ČT24*. 2018. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/dekret-jako-tezka-zbran-moc-prezidentu-sili-od-dob-lincolna-kongres-se-ale-neboji-ozvat-73010>. [cit. 2024-02-21].

významným je zde však i premiér s velkými exekutivními pravomocemi. Funkčnost státu je tak založena na jejich dobré spolupráci. Jedná se například o Francii či Portugalsko.

V parlamentních republikách je postavení hlavy státu dosti podobné monarchovi v parlamentní (konstituční) monarchii, jak už ostatně názvy samy napovídají. V tomto systému je jasným hegemonem parlament, který je základnou mocí legislativní, moc výkonnou má v rukou vláda a moc soudní je oddělena. Prezident republiky má spíše reprezentativní charakter a zastupuje stát navenek. Na tuzemském příkladu hovoříme dále o těchto možnostech: jmenování vlády, rozpuštění parlamentu, jmenování ústavních soudců po souhlasu Senátu, podepisovat zákony či udělovat milosti. Systém brzd a protivah je zřetelný i zde. Kupříkladu na určité kroky prezidenta je třeba kontrasignace předsedy vlády či souhlas Senátu.

Monarchie, z řeckého *monarchia* (*monos* – sám, *archein* – vládnout), je forma vlády, v jejímž čele stojí panovník. Prvním typem monarchie je monarchie absolutní, ve které je monarcha v podstatě neomezeným vládcem. Nezavazují ho žádné zákony ani ústava. Ostatní instituce státu jsou podřízeny jemu. Absolutistický monarcha tak ve svých rukou má moc zákonodárnou, výkonnou i soudní. Zároveň může mít po svém boku radu, která vykonává jeho vůli.⁴ V současnosti můžeme hovořit například o Saudské Arábii či Ománu.

Konstituční monarchie je typ státního zřízení, ve kterém panovník panuje, avšak nevládne. Tuto myšlenku poprvé zformoval britský politik Thomas B. Macaulay.⁵ Panovník má jistou exekutivní moc a legislativu má na starost volený zákonodárný sbor. Tento typ monarchií je výsledkem mnoha desetiletí demokratizačních procesů, které vycházely z nespokojenosti s absolutistickými zřízeními. Jak již název napovídá – v tomto typu monarchie je panovník, na rozdíl od absolutistického monarchy, vázán zákony a jeho moc omezuje ústava. Ústava, a v britském případě také zvyklosti či prerogativa, stanovuje, jaký je vztah mezi panovníkem, exekutivní a legislativní mocí. Právě to se ve všech monarchiích, a to nejen evropských, velice liší. Každá monarchie prošla svým procesem

⁴SUCHÁ, Petra. *Instituce monarchie v soudobých evropských systémech*. Online, Bakalářská práce, vedoucí PhDr. Petr Jurek, Ph.D. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2019, s. 11-12. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/37921/1/BAKALARSKA%20PRACE%20tisk.pdf>. [cit. 2024-02-21].

⁵HRUŠKA, Jan. *Instituce panovníka v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*. Online, Bakalářská práce, vedoucí PhDr. Mgr. Petr Jurek. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012, s. 12. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3371/1/BC%20prace%20J.%20Hruska.pdf>. [cit. 2024-02-21].

evoluce a nelze tak obecně a s jistotou říct, jaké má konstituční monarcha vlastně pravomoci. Například marocký král má ústavní roli poměrně velkou a také je hlavou nejvyšší rady soudnictví – Conseil Supérieur de la Magistrature.⁶ Můžeme však tvrdit, že panovník tohoto systému má spíše ceremoniální povinnosti spojené s tradicemi země a vykonává základní ústavní náležitosti, které jsou i tak velice důležité – pověření vítěze voleb sestavením vlády či právě její odvolání. Naopak švédskému králi ústava nepřisuzuje zcela žádné ústavní pravomoci. Stalo se tak s novou ústavou v roce 1974.⁷ „*Jako jediný panovník na kontinentu nevybírá a nejmenuje premiéra, jako jediný nemá právo schvalovat a podepisovat zákony a jako jediný také nemá právo rozpouštět parlament. Výjimkou je Norsko, kde je však parlament nerozpustitelný*“.⁸ Monarcha je de facto hlavou státu, většinu moci ale ústavy přisuzují legislativní a soudní struktuře. Walter Bagehot mluví o třech právech konstitučního monarchy: konzultovat, povzbuzovat a varovat.⁹ G. W. F. Hegel popisuje konstitučního monarchu jako osobu, která ztělesňuje jednotu státu a má zajistit její plynulost. Dále jako subjektivitu, která svévolně rozhoduje do výše tolerance občanů.¹⁰

Někdy se uvádí i třetí typ monarchie – monarchie parlamentní.¹¹ Jejich prvky jsou podobné, ale v parlamentní monarchii už panovník neoplývá toliko mocí – spíše je to reprezentativní orgán státu, jenž vykonává různé ceremonie a představuje jeho tradice a symboly. Výkonná moc je čistě v rukou předsedy vlády a jeho kabinetu, zákonodárnou

⁶ Reforming the Judiciary in Morocco. Online. *International Commission of Jurists*. 2013. Dostupné z: <https://icj2.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2013/12/Morocco-Judiciary-final-20-11-13light.pdf>. [cit. 2024-02-21].

⁷ BULMER, Elliot. Constitutional Monarchs in Parliamentary Democracies. Online. *International IDEA Constitution-Building Primer 7*. 2017, s. 9. Dostupné z: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/constitutional-monarchs-in-parliamentary-democracies-primer.pdf>. [cit. 2024-02-21].

⁸ SEKYROVÁ, Kristýna. *Vývoj královské moci ve Švédsku*. Online, Diplomová práce, vedoucí Mgr. Alarka Kempe. Brno: Masarykova Univerzita, 2014, s. 31. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/px0im/Bakalarska_prace_konecna-_KS.pdf. [cit. 2024-02-21].

⁹ HAZELL, Robert a MORRIS, Bob. Robert Hazell and Bob Morris: How has Monarchy survived in the era of Modern Democracy? Part One. Online. *UKCLA*. 2020. Dostupné z: <https://ukconstitutionallaw.org/2020/10/01/robert-hazell-and-bob-morris-how-has-monarchy-survived-in-the-era-of-modern-democracy-part-one/>. [cit. 2024-02-21].

¹⁰ DIAMOND, Eli. Hegel's Defence Of Constitutional Monarchy And Its Relevance Within The Post-National State. Online. *Northwestern University*. 2004, č. 9, s. 115-116. [cit. 2024-02-21].

¹¹ PRZYBYLA, Jiří. *Klasifikace monarchií a republik v českých učebnicích pro ZŠ a SŠ*. Online, Bakalářská práce. Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI Přírodovědecká fakulta Katedra geografie, 2019, s. 28. Dostupné z: https://theses.cz/id/kezvap/Klasifikace_monarchi_a_republik_v_eskch_uebnicich_pro_Z_a_S.pdf. [cit. 2023-12-17].

moc má v rukou parlament a soudní moc je oddělena. Jako o parlamentních monarchiích můžeme hovořit o Spojeném království Velké Británie a Severního Irska, Švédsku, Španělsku, Belgii, Lucembursku, Dánsku, Norsku a Nizozemí. Podle mého názoru v tomto modelu monarchie můžeme hovořit spíše o povinnostech než o právech panovníka. Povinnosti Švédského a Španělského monarchy jsou na rozdíl od Britského jasně kodifikovány v ústavách, tudíž je tak zcela jasně vymezeno jejich postavení. Španělský monarcha o většinu pravomocí přišel s novou ústavou z roku 1978.¹² Britská monarchie je v tomto velice specifická, proto je velice zásadní sledovat tuto pozoruhodnost její adaptace na novou dobu.

¹²BULMER, Elliot. Constitutional Monarchs in Parliamentary Democracies. Online. *International IDEA Constitution-Building Primer 7*. 2017, s. 8-9. Dostupné z: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/constitutional-monarchs-in-parliamentary-democracies-primer.pdf>. [cit. 2024-02-21].

2. Britská konstituční monarchie

Britská monarchie je unikátním symbolem kontinuity v dobách rychlých změn, a to nejen v politickém prostředí. Od středověku až po současnost představuje spojení mezi minulostí a současností, přičemž prochází neustálými změnami a přizpůsobeními. Stovky let sporů o moc formovaly podobu dnešního Spojeného království do bodu, ve kterém jeho monarcha již nemá takovou moc, jako mívali jeho dávní předchůdci. Tato instituce se tak vyvinula z absolutního panování k pozici razantně omezené parlamentem a kroky vládního kabinetu, přičemž se ale stala klíčovým prvkem britské identity a tradice. Avšak dynamika této monarchie není pouze v historických základech, ale také v jejím vztahu k politické moci a veřejnému vnímání. Změny v postavení britského monarchy reflektují nejen politické a společenské proměny, ale také důležité otázky týkající se legitimacy a účelnosti této instituce v moderním demokratickém prostředí.

2.1 Politický systém Velké Británie

Arendt Lijphart označuje tento dnešní systém, jako Westminsterský.¹³ Svě jméno nese podle názvu sídla Parlamentu Spojeného království – Westminsterského paláce, tedy místa, kde je alokována skutečná moc státu. Tento systém je velice specifický a jeho vykonavatelem není pouze Velká Británie. Jeho adaptace přijaly i některé její bývalé kolonie, jako například Kanada, Austrálie a Nový Zéland.¹⁴ Také však Indie, Malajsie, Singapur či Jamajka.¹⁵ Westminsterský systém spočívá v zásadě takzvané odpovědné vlády lidu skrze parlament.¹⁶ Mezi klíčové vlastnosti patří demokratické volby. Vůdce vítězné strany, ministerský předseda, dále sestavuje svůj kabinet, jenž je parlamentu odpovědný. Dalším důležitým spektrem je opozice, která je vedena vůdcem strany s druhým největším

¹³ LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy*. Online. *Yale University Press*. 1999, s. 9. Dostupné z: <http://digamo.free.fr/lijphart99.pdf>. [cit. 2024-02-22].

¹⁴The Westminster system. Online. *Legislative Assembly for the Australian Capital Territory*. Dostupné z: <https://www.parliament.act.gov.au/visit-and-learn/resources/factsheets/the-westminster-system>. [cit. 2024-02-22].

¹⁵The Westminster System. Online. *Parliamentary Education Services Current Department of the Legislative Assembly*. 2021. Dostupné z: https://parliament.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/379278/Year-7-The-Westminster-System.pdf. [cit. 2024-02-22].

¹⁶What is the Westminster System? Online. *Australian Nationalhood Foundation*. Dostupné z: https://www.nationhood.org.au/what_is_the_westminster_system. [cit. 2024-02-22].

počtem křesel. Úlohou opozice je kontrola vlády. Další složkou je Koruna. Monarcha je nejvyšším ústavním činitelem a hlavou státu, ač je jeho skutečná politická role závislá na ministerském předsedovi a jeho ministrech. V královstvích Commonwealthu monarchu zastupuje generální guvernér.¹⁷ Nedílnou součástí systému je nezávislá veřejná služba a nezávislý soudní aparát – Rule of Law.¹⁸ Hegemonem je zde parlament. „*Parlament může vše kromě přeměny muže v ženu a ženy v muže.*“¹⁹ Bagehot argumentuje, že efektivita tohoto systému tkví v těsné kooperaci moci výkonné a zákonodárné.²⁰ Naopak Sartori popisuje britskou formu vlády jako silný premiérský systém.²¹

Ústava Spojeného království je nekodifikovaná. Tuto ústavu podle Gajdůška tvoří nepsané právo, například soudní precedenty. Dále kupříkladu statutární zákony, královská prerogativa či ústavní zvyklosti.²² Ústavní zvyklosti však nejsou právem, nejsou tak ani nijak vymahatelné, jejich porušení či nedodržení je ovšem v Británii nepředstavitelné.²³ Královská prerogativa byla historicky čistě v gesci monarchy, ale s časem a vývojem politického systému část z nich přešla na ministry Jeho Veličenstva. Dnes tvoří zásadní vrstvu ústavy, a budou rozebrány v další kapitole zabývající se postavením monarchy.

17 V roce 1975 generální guvernér Austrálie odvolal premiéra Whitlama, jakožto řešení ústavní krize.

18 The Westminster System. Online. *Parliamentary Education Services Current Department of the Legislative Assembly*. 2021. Dostupné z: https://parliament.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/379278/Year-7-The-Westminster-System.pdf. [cit. 2024-02-22].

19 GAJDŮŠEK, Michal. *Dvoukomorový parlament, úloha a význam senátu v právním státě*. Online, Bakalářská práce, vedoucí JUDr. Elona Khalaila, PhD. Praha: Bankovní institut vysoká škola Praha, 2012, s. 25-26. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/whfjq/Gajdusek_Michal_-_Bakalarska_prace_2012_-_Senat.pdf. [cit. 2024-02-22].

20 NĚMEČKOVÁ, Petra. *Parlamentarismus ve Velké Británii*. Online, Diplomová práce, vedoucí Mgr et. Mgr Renáta Vokrojová. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. s. 69. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/5011/1/DP%20-%20Parlamentarismus%20ve%20Velke%20Britanii%20Petra%20Nemeckova.pdf>. [cit. 2024-02-22].

21 HRUŠKA, Jan. *Instituce panovníka v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*. Online, Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická, 2012, s.19. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3371/1/BC%20prace%20J.%20Hruska.pdf>. [cit. 2023 12-17]

22 GAJDŮŠEK, Michal. *Dvoukomorový parlament, úloha a význam senátu v právním státě*. Online, Bakalářská práce, vedoucí JUDr. Elona Khalaila, PhD. Praha: Bankovní institut vysoká škola Praha, 2012, s. 26. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/whfjq/Gajdusek_Michal_-_Bakalarska_prace_2012_-_Senat.pdf [cit. 2024-02-22],

23 Tamtéž.

2.2 Obecná role panovníka v dnešním politickém systému Spojeného království

Mimo důležité konvence definují postavení monarchy i jeho královská prerogativa. A.V. Dicey popisuje tato prerogativa jako zbytek svévolného rozhodování, které je v daném okamžiku legálně ponecháno v rukou koruny.²⁴ V roce 2009 je Ministerstvo spravedlnosti rozdělilo do následujících kategorií.²⁵ *Prerogative powers exercised by Ministers of the Crown* – prerogativa vykonávána skrze ministry Jeho Veličenstva bez jeho zásahu, *Constitutional prerogatives of the monarch* – osobní prerogativa tvořící ústavní roli monarchy, jejichž značná část je však vykonávána na radu ministrů, *Legal prerogatives of the Crown* – právní výsady Koruny a jako poslední *Archaic prerogative powers* - archaická prerogativa, která jsou pozůstatkem doby před přijetím právního předpisu v této oblasti a dnes není známo, zda jsou některá ještě vůbec platná.²⁶ Využití archaických prerogativ již ale díky zvyklostem nejspíš není ani reálné. Ministerstvo mezi ně zařadilo kupříkladu udělování koncesí na trhy, právo těžit drahé kovy či právo na jesetery. Mezi právní výsady Koruny, někdy také nazývány jako imunity²⁷, byla mezi jinými zařazena i panovníkova osobní imunita vůči trestnímu stíhání nebo přednost Koruny v majetkových právech. Pro chod státu jsou však zásadními ta, která dnes vykonávají ministři Jeho Veličenstva a také monarchova osobní prerogativa. Právě na těch lze totiž pozorovat novodobé rozložení moci mezi těmito aktéry. Většinu ze zmíněných kategorií totiž v dávných dobách vykonával pouze monarcha, dnes však ministři Jeho Veličenstva.

Mezi královská prerogativa vykonávána ministry Jeho/Jejího Veličenstva bylo zařazeno následující: změny ve vládním aparátu, jmenování královského poradce, udělování milosti, pravomoci týkající se státní služby, pravomoc udržovat mír, správu zámořských území, pravomoc jmenovat královského poradce, pravomoc podávat žádosti o vydání osob, pravomoc vysílat a přijímat velvyslance, uznávat státy, pravomoc vést

²⁴CLADI, Lorenzo. Damned If You Do and Damned If You Don't: The Use of Prime Ministerial Discretion and the Royal Prerogative. Online. *Parliamentary affairs*. 2022, roč. 75, č. 1, s. 174-194. ISSN 0031-2290, s.176. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/pa/gsaa061>. [cit. 2024-04-19].

²⁵TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9877/CBP-9877.pdf>. [cit. 2024-02-22].

²⁶Ministry of Justice. The Governance of Britain Review of the Executive Royal Prerogative Powers: Final Report. Online. *The Governance of Britain*. 2009. Dostupné z: <https://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2009-2493/DEP2009-2493.pdf>. [cit. 2024-04-13].

²⁷Tamtéž.

diplomacii, pravomoc získat či postoupit území, poskytování diplomatické ochrany občanům v zahraničí, odpovědnost za ostrov Man a Normanské ostrovy, uzavírání a ratifikace smluv či vydávat, odmítat nebo odebírat pasy.²⁸ V posledních letech se parlament dostal do pozice, ze které může přísněji tato prerogativa regulovat.²⁹

Osobní výsady, též známy jako rezervní či diskreční pravomoci, panovník může vykonávat sám na své uvážení. Většinu z nich však vývojem konvencí již zásadně na radu svých ministrů. Od panovníka se očekává jednání na základě těchto rad a zároveň dodržování politické neutrality. Mezi ty nejdůležitější pro chod státu můžeme považovat jmenování a odvolávání ministrů včetně ministerského předsedy. Dále se jedná o svolání, prorogaci a rozpuštění parlamentu. Nebo také pověření premiéra k sestavení vlády.³⁰ Za výjimku lze považovat souhlas se schválenou legislativou, kde je monarchův souhlas udělován v podstatě automaticky poté, co návrh projde oběma komorami parlamentu.³¹ Robert Hazell a Bob Morris zmiňují, že si lze představit i situaci, kdy panovník může souhlas s přijatou legislativou neudělit. Jednalo by se o situaci menšinové vlády, která by si nepřála konečné uzákonění návrhu, který prošel opoziční většinou.³² Souhlas panovník totiž uděluje na žádost vlády.³³ Panovník také může sám odvolat ministerského předsedu, který po ztrátě důvěry sněmovny neodstoupil.³⁴ Mezi další osobní výsady, který vyžadují radu ministrů řadíme: jmenování tajných poradců, udělování vyznamenání nebo udělování šlechtických titulů (tzv. peerů).³⁵ Králi samotnému náleží udělování královských řádů a ocenění (Podvazkový řád, Řád bodláku, Královský řád Viktoriin a Řád za zásluhu)³⁶ a

²⁸ Ministry of Justice. The Governance of Britain Review of the Executive Royal Prerogative Powers: Final Report. Online. *The Governance of Britain*. 2009. Dostupné z: <https://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2009-2493/DEP2009-2493.pdf>. [cit. 2024-04-13].

²⁹ What is the royal prerogative? Online. *The Constitution Unit*. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-royal-prerogative>. [cit. 2024-04-14].

³⁰ Tamtéž.

³¹ What is the royal prerogative? Online. *The Constitution Unit*. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-royal-prerogative>. [cit. 2024-04-14].

³² HAZELL, ROBERT a MORRIS, BOB. THE QUEEN AT 90 THE CHANGING ROLE OF THE MONARCHY, AND FUTURE CHALLENGES. Online. *The Constitution Unit*. 2016, s. 7-8. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/170.pdf. [cit. 2024-04-14].

³³ Tamtéž.

³⁴ What is the royal prerogative? Online. *The Constitution Unit*. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-royal-prerogative>. [cit. 2024-04-14].

³⁵ Ministry of Justice. The Governance of Britain Review of the Executive Royal Prerogative Powers: Final Report. Online. *The Governance of Britain*. 2009. Dostupné z: <https://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2009-2493/DEP2009-2493.pdf>. [cit. 2024-04-13].

³⁶ TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877, s. 48-49. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP->

pravomoc vydávat právní předpisy v rámci prerogativy formou *Order in Council* nebo listinného patentu za určitých okolností jako je například prorogace parlamentu.³⁷ Tato forma bude rovněž popsána dále.

Pouze soud je konečným rozhodcem ve věcech oprávněnosti výsad. Zatímco parlament může zákonem jakoukoli královskou výsadu zrušit, rozšířena být nemůže. Využívání výsad vždy podléhá zvykovému právu, rozumu a férovosti.³⁸ Jak zmiňuje samotný vládní manuál kabinetu Davida Camerona – královská prerogativa byla v čase adaptována na novou dobu.³⁹ Bude tak stěžejním bodem této práce analyzovat, jaká prerogativa byla upravena a za jakých okolností se tak stalo.

Monarcha je také reprezentant Spojeného království na zahraničních cestách, který přijímá zahraniční hlavy států. Zároveň je hlavou společenství Commonwealth, jehož země navštěvuje a diskutuje s jejími představiteli. Král či královna je také nejvyšším velitelem armády a nejvyšším představitelem anglikánské církve. Monarcha je důležitým aktérem v celé řadě státních ceremonií, které jsou neodmyslitelnou součástí britské národní identity. Mezi ně patří vedení ceremonie ke Dni válečných veteránů, armádních přehlídek (*Trooping the Colour*) nebo také ceremonie Podvazkového řádu (*Garter Day*). Svůj status symbolu národa panovník podněcuje svým aktivním patronstvím různých nadací a charit, účastí na mnohých sportovních akcích či na oslavách státních svátků.⁴⁰

[9877/CBP-9877.pdf](#). [cit. 2024-02-22].

³⁷Tamtéž, s. 53-54.

³⁸TORRANCE, David. The Crown and the constitution. House of Commons Library [online]. 2023, s. 23. [cit. 2024-02-22]. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8885/CBP-8885.pdf>.

³⁹The Cabinet Manual. Online. 2011, roč. 1st edition, s. 8, Chapter One. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/cabinet-manual.pdf. [cit. 2024-02-22].

⁴⁰Royal Collection Trust. The Role of His Majesty The King. Online. Dostupné z: https://www.rct.uk/api/resource/sites/default/files/resources/PowerPoint%20Presentation_What%20is%20a%20the%20role%20of%20our%20King.pdf. [cit. 2024-04-13].

3. Historický diskurz politického oslabování monarchy

Cílem následující části práce je ukázat, jak se oslabil vliv a reálná moc panovníka do nástupu královny Alžběty II., abychom jasně vyznačili politickou pozici, do které královna v roce 1952 vstupovala. Následující část tedy bude zahrnovat nejvýznamnější kroky, které měnily poměry vztahu monarchy s parlamentem a jeho ministry. Mělo by se ukázat, že z držitelů reálné moci se politická pozice panovníka přeměnila spíše na symbolicky ceremoniální hlavu státu a mediátora politických sporů, které svým vlivem byli schopni regulovat.

3.1 Průběh úpadku moci do nástupu královny Viktorie

Král Jan Bezzemek byl roku 1215 přinucen podepsat Velkou listinu práv a svobod – Magna charta libertatum. Tato listina započala utváření dnešní britské konstituční monarchie například tím, že panovník se od nynějška musel řídit zákonem stejně tak, jako občané státu, a za své vládnutí zodpovídat. Další významnou změnou bylo to, že panovníkova osobní přání se od nynějška podřazovaly právům jednotlivců.⁴¹ Přijetí této listiny vedlo k postupné nadřazenosti parlamentu nad Korunou. Po Válce růží nastala vláda Tudorovců, která přinesla velice zásadní zlom v postavení panovníka, když se Jindřich VIII. prohlásil hlavou nové církve – anglikánské. Později na trůn nastupují Stuartovci a spory krále s parlamentem byly značné. Karel I. po neutuchajících sporech a mnoha letech opomíjení parlamentu čelil občanské válce a později byl dokonce souzen za vlastizrada. Odsouzen byl k trestu smrti. Byla nastolena republika.

Listina práv, vyplývající ze Slavné revoluce roku 1688, po které na trůn na základě zákona parlamentu nastoupila královna Marie společně s manželem Vilémem Oranžským, zahrnovala změny, které pro královský úřad znamenaly zásadní oslabení posilující parlamentní úlohu. Hovoříme například o tom, že monarcha už nemohl sám zvyšovat daně, cokoli nařizovat armádě nebo pozastavit či sám vydávat zákony. Byl zbaven i možnosti zasahovat do voleb, které již měly být svobodné a nemohl už ani zasahovat do právního systému svou výsadou svévolně zahajovat trestní stíhání a vytvářet osobní soudy. V

⁴¹BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 3. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06],

neposlední řadě se také jednalo o svobodu projevu v parlamentu.⁴² To, že se z parlamentu stal jasný hegemon politického systému, zajišťovala mimo jiné i nová povinnost krále ho pravidelně svolávat. Aby se neopakovaly události předcházející nastolení republiky, král již v časech míru nemohl bez souhlasu parlamentu udržovat armádu.⁴³ Problém financování monarchie, které se stalo důležitou otázkou i v posledních letech, se vyskytl i v Listině práv. Ta v podstatě stanovovala panovníkovu finanční závislost na parlamentu.⁴⁴ Bogdanor hovoří o uplynulých událostech jako o přeměně dosavadního systému na pravou konstituční monarchii.⁴⁵ Stále však ještě s poměrně silnou pozicí panovníka.

Roku 1701 byl přijat zákon o vyrovnání (Act of Settlement 1701), který opět posiloval parlament. Kupříkladu tím, že potvrdil a posílil jeho pravomoc rozhodovat o následnictví trůnu, na které může sám stanovit podmínky.⁴⁶ ⁴⁷ Panovník je totiž od dob Magny Charty zodpovědný za své vládnutí, a pokud vládne špatně, parlament mu od nynějška může jeho právo vládnout upřít. Bogdanor dále dodává, že z panovníkovy přísahy vyplývá, že vládne se souhlasem parlamentu.⁴⁸

O politické roli panovníka však stále není možno říci, že je slabá. Monarcha i nadále mohl sám jmenovat a odvolávat ministry a stále tak lehce ovlivňovat politické směřování.⁴⁹ Vernon Bogdanor říká, že do nástupu Jiřího I. roku 1714 můžeme považovat monarchu jako skutečného vládce země. Jeho konání už ale vycházelo ze zákona, nikoli ze svébytné pozice. Bogdanor dále uvádí jako jeden z nejdůležitějších prvků pro vývoj parlamentní monarchie to, že byl v této době zřízen princip odpovědné vlády.⁵⁰ Tedy jedna z konvencí, která formovala novodobou konstituční monarchii. Král Jiří I. totiž kvůli

⁴² Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 5-7. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ The Act of Settlement. Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/act-settlement-0>. [cit. 2024-02-22].

⁴⁷ BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 7-8. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž, s. 9.

⁵⁰ Tamtéž, s. 14.

jazykové bariéry začal velice často absentovat na zasedání vlády, což kabinetu umožňovalo tvořit vlastní politiku.⁵¹ Krize roku 1720, kdy zkrachovala významná společnost *South Sea Company*, jenž byla silně dotována kabinetem⁵² a také králem, který si dokonce koupil akcie společnosti⁵³, přinesla velké nepokoje veřejnosti. Robert Walpole se toho času ukázal jako nejschopnější ministr králova kabinetu a jeho konání v krizi mu vyneslo jmenování, de facto, prvním ministerským předsedou.⁵⁴ Královo podílení na vládě bylo čím dál menší.⁵⁵ Od roku 1837 se monarcha neúčastní zasedání kabinetu vůbec.⁵⁶ V roce 2012 tuto dlouholetou tradici přerušila královna Alžběta II., když se účastnila zasedání vlády Davida Camerona v souvislostech jejího Diamantového jubilea.⁵⁷ Začalo se tedy rozlišovat mezi králem a nově i ministerským předsedou. Podle Bogdanora z toho vyplývalo to, že pokud panovník už není odpovědný za směřování politiky, nemá být odpovědný ani za její výsledek.⁵⁸ Spor ohledně této záležitosti vznikl, když Jiří III. vyžadoval slib od whigů, aby se již nikdy nezabývali katolickou otázkou, jinak je nepřipustí k moci. Whigové králi silně odporovali. Souhlasili s právem monarchy ministry vybrat, ale vyhrazovali se proti následnému zasahování do ministerské odpovědnosti. Vznikla tedy nová zásada, která dopomáhala utvořit dnešní systém britské konstituční monarchie. Jednalo se o to, že pokud by se na radu ministrů z králova konání událo něco špatného, tak by odpovědnost nenesl monarcha, nýbrž příslušný ministr. Bogdanor k tomu poznamenává, že královská imunita tedy závisela na odpovědnosti ministra. Dodává, že od roku 1807 již nikdy monarcha nevyžadoval sliby od svých ministrů a neohrozil tak ministerskou odpovědnost. Pravomoc

51¹George I (r. 1714-1727). Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/george-i>. [cit. 2024-02-22].

52²STEWART, Terry. The South Sea Bubble. Online. *Historic UK*. Dostupné z: <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/South-Sea-Bubble/>. [cit. 2024-02-22].

53³MARPLES, Alice. The South Sea Bubble of 1720. Online. *The National Archives*. 2020. Dostupné z: <https://blog.nationalarchives.gov.uk/the-south-sea-bubble-of-1720/>. [cit. 2024-02-22].

54⁴George I (r. 1714-1727). Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/george-i>. [cit. 2024-02-22].

55⁵BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 14. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

56⁶Tamtéž.

57⁷Queen to attend cabinet meeting for first time Published. Online. *BBC*. 2012. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-20757376>. [cit. 2024-04-13].

58⁸BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 14. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

ministrů udělovat rady byla nyní nezpochybnitelná a panovníkovi nezbývalo než se jimi řídit.⁵⁹

Bogdanor dodává, že do konce 18. století byli ministři považováni za pouhého panovníkova poradce, jejichž rady nebyl panovník nucen přijmout.⁶⁰ Jiří III. narazil na překážku, která ho nutila v tomto pojetí moci ustoupit. A tedy radu ministra přijmout, i když nechtěl. Jednalo se o situaci, když Britové prohráli bitvu u Yorktownu a král byl nucen přijmout rezignaci lorda Northa a jmenovat jeho nástupce. Ten si však kladl podmínky, aby král již nevetoval americkou nezávislost a král nakonec pod tlakem ustoupil.⁶¹ Důležitou poznámkou Bogdanora však je, že králova moc ještě zcela jistě nezmizela – kupříkladu jen vědomí o králově nesouhlasu s reformou Východoindické společnosti znamenalo nepřijetí tohoto zákona.⁶² Jakmile však začalo přicházet najevo, že ministerský předseda má své postavení nejen díky králi, ale i parlamentu – králova moc se razantně zmenšila.⁶³

Zásadním bodem pomyslné osy oslabování panovníka byl rok 1832, když na potřeby a po velkých sporech, vešel v platnost *The Great Reform Act*. Panovník, tehdy Vilém IV., ztratil většinu moci nad Dolní komorou.⁶⁴ Dva principy, které z reformy vycházely, měly za cíl oslabit vliv panovníka. Jednalo se o rozšíření volebního práva a vývoj organizovaných politických stran.⁶⁵ Podle Bogdanora totiž: „*Jediným faktorem potřebným k přeměně monarchie v konstituční monarchii moderního typu byl rozvoj disciplinovaného stranického systému.*“ (vlastní překlad autora práce)⁶⁶ Systém jednotné strany, která získala podporu Dolní sněmovny, značně omezoval panovníkův vliv. A jen potvrzoval to, že panovník již neměl na výběr a musel přijímat rady svých ministrů.⁶⁷ Rozšíření volebního

⁵⁹Tamtéž, s. 14-15.

⁶⁰Tamtéž, s. 11.

⁶¹Tamtéž.

⁶²BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 11-12. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

⁶³Tamtéž, s. 13.

⁶⁴SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 24.

⁶⁵BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 16. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

⁶⁶Tamtéž, s. 13.

⁶⁷Tamtéž, s. 17.

práva také znamenalo, že král už jen těžko mohl ovlivnit volby, a mít tak vliv na směřování politiky.⁶⁸

Soubor předešlých konfliktů a reforem přeměnil kdysi absolutní postavení panovníka na nyní zákonem omezenou hlavu státu, který měl následovat politiku parlamentu. Historik Johnson uvádí, že monarchie ztratila svou politickou moc v letech 1790-1840.⁶⁹ Velký podíl na oslabení královské moci, dle Evanse, nese ministerský předseda William Pitt mladší: „*Pittovy vlastní reformy by nezávislé pravomoci monarchie dlouhodobě poškodily více, než jakákoli přímá ústavní konfrontace z počátku 80. let 17. století.*” (vlastní překlad autora práce)⁷⁰

3.2 Královna Viktorie

Viktorie byla roku 1837 korunována do mocensky oslabeného úřadu a její pozice byla oslabována i nadále. Série reforem a zákonů posilovala Dolní komoru a z Británie se tak stále silněji stávala parlamentní monarchie. Hovořit můžeme například o *The Second Reform Act* z roku 1867, který dále rozšiřoval volební právo.⁷¹ Královna však, s nadsázkou řečeno, dokázala Korunu vždy dostat tam, kam potřebovala. A to i pod pohrůžkami abdikace.⁷² Viktorie zásadně odmítala fakt, že její postavení má zůstat pouze ceremoniální a být tak monarchou, který panuje, ale nevládne. Bagehotova tři práva konstitučního monarchy se tedy ne úplně slučovala s tím, jak Viktorie vládla.⁷³ Ráda svá práva překračovala⁷⁴ a její moc lze také demonstrovat na obecném faktu, že panovník konstitučního zřízení jedná zásadně na rady vlády a jeho názor je na veřejnosti neutrální. Zde tomu tak ne vždy bylo. Stále považovala ministry za své.⁷⁵ Názory a postoje

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ JOHNSON, Paul. *Dějiny anglického národa*. Voznice: Leda, 2012, s. 279

⁷⁰ EVANS, Eric. William Pitt the Younger. London: Routledge, 1999, s. 9 Available at:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=83241&lang=cs&site=ehost-live> (Accessed: 17 December 2023), s. 9

⁷¹ Victoria (r. 1837-1901). Online. *The Royal Family*. Dostupné

z: <https://www.royal.uk/encyclopedia/victoria-r-1837-1901>. [cit. 2023-12-17].

⁷² SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 49

⁷³ JOHNSON, Paul. *Dějiny anglického národa*. Voznice: Leda, 2012, s. 279

⁷⁴ SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 48-49

⁷⁵ BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 19. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjcZnTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

panovníka, jak dodává Bogdanor, byly v osmnáctém a devatenáctém století otevřeně přiznány.⁷⁶ Její vliv byl i přes předešlé změny velmi velký, avšak ke konci života se značně smršťoval.⁷⁷ Rok 1841 byl jasným potvrzením pro ústup panovníkova vlivu a moci. Nikdy dřív se totiž nestalo, že by premiér jmenovaný panovníkem prohrál volby – ty měly vyjádřit souhlas s výběrem panovníka.⁷⁸

Johnson uvádí, že od 40. let 19. století zasahoval královský pár do zahraniční politiky státu: „...byli hluboce přesvědčeni o svých nezadatelných vladařských právech.“⁷⁹ Po smrti prince Alberta se Viktorie stáhla do ústraní a její dosud velká popularita začala výrazně klesat. Kupříkladu v letech 1862-1865 se ani jednou nezúčastnila takzvaného *State Opening of Parliament*⁸⁰, tedy ceremonie zahajování činnosti parlamentu. Sidney Lee, životopisec královny hovořil takto: „*Královnin odpor k zavedené praxi postupně oslaboval představu, že právě ona je středobodem vlády.*”⁸¹ Své povinnosti, které mohla činit v soukromí, ovšem nikdy neopomíjela – byla stále velice činná v dopisování svým ministrům a hodnostářům, kde využívala své výsady – být konzultována.⁸² Mezi historiky se objevují názory, že se po roce 1868 stala prostředkem moci konzervativců – nemalým politickým vlivem se snažila zmařit každou liberální reformu a dělala vše pro vítězství toryů ve volbách. Své nesouhlasy a rozhořčení dávala také jasně najevo.⁸³ Což však dnes, i dle definice Bogdanora, není možné. Paradoxem podle něj je však to, že liberalismus, proti kterému měla Viktorie jasné výhrady, ji nakonec nejvíce pomohl v upevňování role monarchie v systému. Liberalismus velmi posílil instituci monarchie, i když vlastně proti vůli královny.⁸⁴

Za její vlády přišel monarcha o pravomoc výběru jednotlivých ministrů a právo jmenovat ministerského předsedu bylo značně omezeno. Nyní bylo třeba vybrat osobu,

⁷⁶Tamtéž, s. 20.

⁷⁷Tamtéž, s. 32.

⁷⁸Tamtéž, s. 21.

⁷⁹JOHNSON, Paul. *Dějiny anglického národa*. Voznice: Leda, 2012, s. 279

⁸⁰SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 46-47

⁸¹Tamtéž, s. 47.

⁸²Tamtéž, s. 48.

⁸³JOHNSON, Paul. *Dějiny anglického národa*. Voznice: Leda, 2012, s. 279-280

⁸⁴BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 40. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

kteřou by schvalovala i sama vládnoucí strana, nikoli jen monarcha.⁸⁵ V roce 1880 si svého vůdce v podstatě už vybírala strana sama.⁸⁶ Podstatným posunem ve vlivu panovníka se za vlády Viktorie považuje přechod monarchy z centra politického soupeření nad něj.⁸⁷ De facto se z něj stal mediátor těchto politických bojů a Viktorie svým panováním nastavila silný precedent pro tuto roli mírnitele sporů přesvědčováním obou stran k přijatelným ústupkům.⁸⁸ Bogdanor zmiňuje popis této nové role jako neutrální a nadstranickou. Rozsah vlivu podle něj závisel na tom, jak svědomitě byl monarcha schopen nastudovat danou politiku.⁸⁹ Jak Bogdanor dodává, role panovníka od nynějška spočívala ve vlivu, nikoli reálné moci.⁹⁰

Královna Viktorie, druhá nejdéle vládnoucí panovnice Velké Británie a díky návrhu prvního ministra Disraeliho, první císařovna Indie. I přes ztrátu značné části politických pravomocí byla silným a obratným hráčem. Její doba vlády nese i své označení – Viktoriánská éra. Éra, která svými precedenty prakticky zformovala postavení panovníka až do dnešní podoby. Nové konvence a bagehotova práva konstitučního monarchy se staly příkladem pro všechny její nástupce. Bogdanor popisuje její vládu následovně: „*Během viktoriánské éry dosáhla konstituční monarchie své moderní podoby... Od dob Viktorie byly změny v roli monarchie změnami v míře, nikoliv v druhu. Nedošlo k žádným zásadním změnám monarchického modelu, který se vyvíjel do konce Viktoriiny vlády.*“ (vlastní překlad autora práce)⁹¹

3.3 Eduard VII.

Nový král respektoval ústavu a své role si byl dobře vědom. Své povinnosti vykonával velice svědomitě a o jeho práva bojoval až do konce.⁹² Prioritou krále byla zahraniční

⁸⁵Tamtéž, s. 32-34.

⁸⁶Tamtéž, s. 31.

⁸⁷Tamtéž, s. 34.

⁸⁸Tamtéž, s. 35.

⁸⁹Tamtéž.

⁹⁰Tamtéž.

⁹¹BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 40-41. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

⁹²KOZÁK, Václav. *Komentovaný překlad vybrané kapitoly z knihy Edward VII. Christopher Hibbert, New York: Palgrave Macmillan, 2007*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta Ústav translatologie, 2018, s. 9-10. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103324/130241023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

politika, které se do hloubky věnoval⁹³ a díky tomu mohl uplatňovat svůj vliv. Ministerský předseda Balfour krále za jeho aktivitu v zahraničí velmi ocenil: „*Jeho veličenstvo dokázalo, co by nedokázal žádný ministr, žádný kabinet ani žádný velvyslanec. Pouhou silou osobnosti, a ničím více, opětovně vzbudil v srdcích milionů Evropanů lásku k Británii.*“⁹⁴

Viktorie byla zvyklá na neustálý kontakt s ministry. Eduardovo panování však s tímto velice zápolilo. Král byl v situaci, kdy ho jeho ministři dostatečně neinformovali a při rozhodovacích procesech přehlíželi. Jeho zájem o domácí politiku totiž rozhodně nebyl takový, jak bývalo zvykem u Viktorie. Eduard ale o své právo být konzultován nepřestával aktivně bojovat. Nechtěl totiž akceptovat realitu, kde bude on, jako monarcha mocného impéria, pouze udělovat podpisy.⁹⁵ S čím se ale smířit musel, byl fakt, že panovnická prerogativa byla na ústupu. Hovoříme zde kupříkladu o ztrátě pravomoci postupovat území. Tento akt přešel na parlament. Dále se jednalo o jmenování a odvolávání ministrů, které se konečně ocitlo v gesci výhradně ministerského předsedy.⁹⁶

Jak se politická pozice monarchy dále smršťovala, lze pozorovat i na sporu krále s premiérem, který zásadně odmítal to, aby byl král pokaždé informován o projednávaných záležitostech před jejich schválením. Král sám připustil, že: „...*mohou existovat konstituční námitky proti tomu, aby nahlížel do vládních dokumentů týkajících se zatím nevyřešených záležitostí.*“ Premiérova neústupnost nebyla pro krále překvapením, ale nemínil změnit svůj postoj a dále trval na svém právu být seznámen se zásadními politickými změnami dříve, než bude rozhodnuto o jejich přijetí.⁹⁷ Bohužel pro něj tomu tak vždy nebylo. Životopisec Christopher Hibbert uvádí, že: „*V dubnu 1906 si král po*

[cit. 2023-12-17].

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 99

⁹⁵ KOZÁK, Václav. *Komentovaný překlad vybrané kapitoly z knihy Edward VII. Christopher Hibbert, New York: Palgrave Macmillan, 2007*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta Ústav translatologie, 2018, s. 11. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103324/130241023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

[cit. 2023-12-17].

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ KOZÁK, Václav. *Komentovaný překlad vybrané kapitoly z knihy Edward VII. Christopher Hibbert, New York: Palgrave Macmillan, 2007*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta Ústav translatologie, 2018, s. 12. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103324/130241023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

[cit. 2023-12-17].

právu stěžoval, že mu předseda vlády nikdy nepředložil nic k projednání ani ho nikdy nepožádal o radu.“⁹⁸

Eduard se snažil být neústupným monarchou a ve věcech, které byly v jeho zájmu dokázal zjednat převahu, ale když už se chýlilo k opaku, říkal: „*Budu o tom přemýšlet.*“ Což podle Hibberta jeho poradci překládali jako: „*Uznávám, že budu brzy nucen ustoupit.*“⁹⁹

Novou roli mediátora sporu, který přímo ovlivňoval pozici monarchy, sehrál král při ústavní krizi roku 1909, kdy konzervativní Sněmovna Lordů blokovala návrh takzvaného Lidového rozpočtu liberální vlády. Eduard však umírá a prostředníkem rozuzlení krize je až jeho syn, nový král Jiří V.

3.4 Jiří V.

Král Jiří V. se ocitl v situaci, ve které musel vybírat mezi zachováním neutrality nebo jednáním na radu ministerského předsedy, a tedy přislíbit jmenování nových členů Horní komory, které by zajistilo přijetí reformního zákona o parlamentu. Král nakonec tento, veřejnosti tajný příslib, v případě udržení vládní většiny po volbách, udělil.¹⁰⁰ I po volbách, které splňovaly královu podmínku, se však lordi k omezení svých vlastních pravomocí stavěli odmítavě. Ministerský předseda tak sáhl ke kroku tuto dohodu s králem zveřejnit a zajistil tak přijetí zákona.¹⁰¹ Bogdanor hovoří o spraveném kroku, jenž Jiří V. učinil. Vyvaroval se tak totiž krizi, která by v opačném případě nastala. Královská výsada odmítnout¹⁰² jmenovat peery podle Bogdanora upadla v zapomnění, neboť právě od této krize má vládní většina schopnost obejít nesouhlas Lordů.¹⁰³ Zklidňovat situace byla tedy nová role konstitučního panovníka, které se Jiří ochotně zhostil. V následující krizi týkající

⁹⁸Tamtéž.

⁹⁹Tamtéž, s. 14.

¹⁰⁰KUDRNOVÁ, Johana. *Role britského panovníka v ústavních krizích*. Online, Bakalářská práce. Praha: UNIVERZITA KARLOVA PRAHA, 2014, s. 25-29. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/67229/130129556.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-04-22].

¹⁰¹Tamtéž.

¹⁰²Peerové, se vznikem nových konvencí, jmenují pouze na základě návrhu ministerského předsedy. Naposled sama jmenovala peery královna Anna roku 1712.

¹⁰³BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 117-120. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

se autonomie Irska, *Home Rule (Government of Ireland Act 1914)*¹⁰⁴, předsedal jím svolané konferenci, která měla, ale nakonec nevedla k vyřešení situace. Podle des Carse tím král posunul ústavní hranici zdrženlivosti.¹⁰⁵ V roce 1931 se král opět zhostil řešení vládní krize, když v podstatě nařídil vytvořit kabinet národní jednoty.¹⁰⁶ Jeho činění Vernon Bogdanor označuje za kontroverzní využití panovníkovi diskreční pravomoci.¹⁰⁷ Tisk však panovníka tehdy oslavoval.¹⁰⁸

3.5 Eduard VIII.

Důležitým milníkem změn bylo nekorunované panování Eduarda VIII. O pečlivém přístupu k vládnutí, jež sdíleli jeho tři předchůdci, se hovořit rozhodně nedalo. Předjímalá tomu už doba, kdy jako princ z Walesu nesl velmi těžce povinnosti dědice trůnu, které zároveň ukazují vztah premiéra a Koruny. Jean des Cars to shrnul takto: „*Úmorná dřina, za níž je ve velké míře odpovědný ministerský předseda Lloyd George, který mu neustále organizuje nekonečné cesty a odměřované projevy, při nichž princ nemůže říkat, co si myslí.*“¹⁰⁹

Jeho éra se urychleně blížila konci, když se odmítal vzdát sňatku s Wallis Simpson. Britskému lidu nevadila její národnost, překážkou však byly její dva předešlé rozvody.¹¹⁰ Král je zároveň hlavou anglikánské církve a tato představa se neslučovala s možností následného panování. Vláda Jeho veličenstva a dominia byla taktéž zásadně proti.¹¹¹ Schylovalo se ke krizi. Veškeré možnosti, které měl král k dispozici a zároveň by ho udržely na trůnu, zavrhl.¹¹² Po necelém roce nekorunované vlády král zmírnil napjatost ve

104⁴Zákon přijatý roku 1914 zajišťující vznik dvoukomorového parlamentu se sídlem v Dublinu, který by měl pod správou domácí otázky.

105⁵DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 39-40.

106⁶Tamtéž, s. 51.

107⁷BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-06].

108⁸DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 51.

109⁹Tamtéž, s. 62.

110¹⁰SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů.* Praha: Ikar, 1997, s. 262

111¹¹Tamtéž, s. 256-261.

112¹²ŠEBESTOVÁ, Soňa. *Postava britského krále Edwarda VIII. v historické literatuře.* Online, Bakalářská práce. Brno: MASARYKOVA UNIVERZITA PEDAGOGICKÁ FAKULTA Katedra historie, 2018, s. 48. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/hd1y1/447664_Bakalarska_prace_FINAL_.pdf. [cit. 2023-12-17].

společnosti, když 10. prosince 1936 v přítomnosti svědků podepsal abdikací listiny. Král 11. prosince vyslovil souhlas s Deklarací o abdikaci, kterou již den předem schválil parlament.¹¹³ Tímto činem však, bez nadsázky řečeno, zničil základy nové monarchie, které jeho nástupci museli těžce obnovovat.

3.6 Jiří VI.

Díky výborným vztahům s ministerským předsedou Churchillem, byl Jiří dobře informován o všech důležitých informacích. „*Pečlivost a důslednost s jakou zpracovával dennodenní přísun státních listin na mě učinily nesmazatelný dojem,*“ řekl Winston Churchill.¹¹⁴ Za války král naplno využíval svých pravomocí radit, konzultovat a varovat.¹¹⁵

Jiří za svého panování překročil ústavní pravomoci, když 27. května roku 1937 podepsal královský patent, který nařizoval, že Edward může i nadále užívat udělené tituly, ale jeho žena s možnými potomky, jich budou zbaveni. Zvykové právo totiž uvádí, že každá manželka automaticky nabývá status manžela.¹¹⁶ „*Není náhodou, že tiskové oddělení Buckinghamského paláce tvrdilo, že královský patent prosadila vláda, což nebyla pravda. Ve skutečnosti král a královna (žádný z poddaných by se nikdy ani neodvážil takovou výsadu uzurpovat) trvali na tom, že vláda musí vypracovat královský patent a předložit ho králi k podpisu. Král se s předsedou vlády neradil, nýbrž mu nařídil, co a jak má udělat,*“ napsal Donald Spoto.¹¹⁷

V roce 1945 Jiří VI. přesvědčil premiéra Attleeho, aby do úřadu ministra zahraničí nejmenoval Daltona, ale Devina. Byl to poslední zaznamenaný případ panovníkova ovlivňování výběru ministrů.^{118 119} Jiří VI. se také ohradil proti návrhu Winstona Churchilla

¹¹³ SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 264

¹¹⁴ Tamtéž, s. 284.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 270-271.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 271.

¹¹⁸ TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877, s. 37. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9877/CBP-9877.pdf>. [cit. 2024-02-22].

¹¹⁹ Robert Hardman uvedl, že královna Alžběta II. kupříkladu ovlivnila předsedu vlády Blaira, aby nezrušil úřad lorda kancléře. (Torrance: 2023, s. 37)

jmenovat Anthonyho Edena místopředsedou vlády. Podle něj by to totiž narušilo jeho výsadní právo výběru nástupce v případě Churchillovy smrti či rezignace.¹²⁰

Zásadní změnou pro Korunu byl rok 1947, kdy se Indie stala nezávislou. Jiří VI. a jeho nástupci tím tak ztrácejí titul císaře, který doposud pomáhal formovat jejich postavení. Londýnskou deklarací vzniká nové uskupení – Commonwealth of Nations. Společná věrnost Koruně byla přeměněna na společné uznání monarchy, jakožto hlavy Commonwealthu¹²¹, poněvadž Indie již byla republikou a odmítla mít v ústavě jakkoli zahrnutého panovníka nebo být ve společenství, kde král bude mít nějakou moc. - pozice hlavy Commonwealthu tak nenese žádné reálné pravomoci a je čistě symbolická.¹²²

4. Éra královny Alžběty II. – úpadek politické moci

Jak tedy vyšlo najevo, politická pozice monarchy se finálně zformovala za vlády, podle Bogdanora první konstituční panovnice, královny Viktorie. Další změny byly spíše jen otázkou míry. Panování královny Alžběty II. jich přineslo hned několik. Reálnou moc při svém nástupu na trůn neměla skoro žádnou a její zbytky byly zásadně zregulovány. Jaké změny to byly a za jakých okolností se tak stalo, bude předmětem následujících kapitol.

4.1 Proces oslabování

4.1.1 Jmenování ministerského předsedy

Jak uvádím v kapitole o pravomocech monarchy – panovník koná na radu svých ministrů. Když však královna Alžběta usedla na trůn, tento princip platil pouze v případě, že vláda byla kompletně akceschopná. Tedy pokud již byla sestavena. Když však byla vláda teprve v procesu sestavování a ministerský předseda musel být teprve jmenován nebo také pokud žádal o rozpuštění parlamentu – tento princip neplatil.¹²³ V těchto případech tedy královna

¹²⁰ TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877, s. 38. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9877/CBP-9877.pdf>. [cit. 2024-02-22].

¹²¹ Tamtéž.

¹²² BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 263-264. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06]

¹²³ BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth->

jednala na své uvážení jako takový ústavní arbitr. Samozřejmě ale v rámci zákona a zvyklostí. Ke konci jejího panování ale tyto možnosti skoro vymizely.¹²⁴ Počátek úpadku královny diskreční pravomoci jednat na své uvážení byl tedy započat už na počátku její éry. Labouristická strana totiž už v roce 1952 rozhodla o tom, že pokud labouristický předseda vlády rezignoval či pokud by zemřel v úřadu, o nástupci rozhodne sama strana, nikoli královna. A v tomto případě by se tedy o diskreční právo královny jednalo pouze v případě Konzervativní strany.¹²⁵ Kontroverze královnina politického úsudku nastala roku 1957, kdy se rozhodovalo, který ze dvou mužů obsadí premiéřské křeslo. Zda-li favorizovaný lord Butler nebo Harold Macmillan.¹²⁶ Tentýž problém nastal v roce 1963, když odstupující Harold Macmillan zanechal memorandum, které zkruslilo jednotný názor Konzervativní strany a zanechalo královnu pod palbou kritiky.¹²⁷ Královna totiž opět zvolila nefavorizovaného kandidáta Aleca Douglase-Homea a to k neprospěchu opět favorizovaného Butlera.¹²⁸ ¹²⁹ Podle Enocha Powella byla královna obětí zneužití ústavy.¹³⁰ Konzervativní strana se posléze o dva roky později rozhodla ke stejnému kroku jako tehdy Labouristé. A to, když budou ve vládě, volit si nového vůdce sami.¹³¹ Zdálo se tedy, že veškerá diskreční pravomoc v této problematice zmizela.¹³² Nemuselo to ale nutně být k neprospěchu věci. Královnina špatná rozhodnutí totiž spíše oslabovala její sociální postavení a nemuselo by tak ani být v jejím nejlepším zájmu těmito pravomocemi disponovat.

[constitutional-role](#). [cit. 2024-02-07].

¹²⁴Tamtéž.

¹²⁵Tamtéž.

¹²⁶PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 256-257.

¹²⁷BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹²⁸PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 324-333.

¹²⁹BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹³⁰PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 332.

¹³¹BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹³²Tamtéž.

Při vzniku zablokovaného parlamentu – *Hung parliament* – v roce 1974, kdy žádná ze stran neměla většinu potřebnou k sestavení vlády a mohla zde tak nastat situace nejasnosti, kdo by měl být pověřen sestavením vlády. Bogdanor dodává, že královna by mohla odmítnout možné rozpuštění parlamentu, pokud by bylo možno sestavit vládu z toho stávajícího¹³³ nebo by bylo zřejmé, že nové volby situaci nepomohou.¹³⁴ S tímto se Koruna setkala poprvé od let 1929-1931, kdy Jiří V. v této krizi intervenoval. Od roku 1832 nebyla odmítnuta žádná žádost o rozpuštění parlamentu.¹³⁵ Blokace parlamentu nastala znovu v roce 2010, kdy už však vláda před volbami vydala soubor pravidel, který zajišťoval to, že politická neutralita královny, která od ní byla vyžadována, zůstane nedotčena¹³⁶ a nejasnosti jmenování budou eliminovány. Tento vládní manuál byl podle Bogdanora další etapou omezování práv panovníka. Pravidla stanovovala to, že královna se již na formaci vlády nepodílí a pouze souhlasí s návrhem politiků.¹³⁷ Toto rozhodnutí bylo v roce 2010 dokonáno tím, že se královna Alžběta při formaci nové vlády symbolicky nevrátila do Buckinghamského paláce, ale zůstala na zámku Windsor.¹³⁸ Jednalo se tedy o markantní změnu v postavení konstitučního monarchy. Jak totiž uvádím i v kapitole o Jiřím V., tak při tehdejší vládní krizi monarcha v podstatě hrál roli jejího úspěšného řešitele, kdy se však podle Bogdanora jednalo o velmi kontroverzní užití monarchovy diskreční pravomoci.¹³⁹ Vládní manuál z roku 2010 tedy sehrál velice významnou roli při oslabování monarchy. Definování politických konvencí, kterými se monarcha má podle očekávání řídit, proces jmenování premiéra nově popsal takto: „*Předsedové vlád zastávají svůj úřad, dokud nepodají demisi. Pokud premiér jménem vlády podá demisi, panovník vyzve osobu, která se jeví jako nejschopnější získat důvěru sněmovny, aby zastávala funkci premiéra a sestavila vládu.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁴⁰ „*Historicky panovník*

¹³³ BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹³⁴ PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 421.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ The Cabinet Manual: A guide to laws, conventions and rules on the operation of government. Online. 2011, č. 1st edition, s. 14. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/ca

využíval rezervní pravomoci k odvolání premiéra nebo k osobnímu výběru jeho nástupce, ačkoli tento postup byl naposledy použit v roce 1834 a byl považován za oslabení panovníka. V moderní době platí konvence, že panovník by neměl být zatahován do stranické politiky, a pokud existují pochybnosti, je povinností účastníků politického procesu, zejména stran zastoupených v parlamentu, snažit se určit a jasně sdělit panovníkovi, kdo je nejlépe schopen získat důvěru Dolní sněmovny. Jako hlavnímu poradci Koruny náleží tato odpovědnost zejména stávajícímu předsedovi vlády, kterého může panovník v okamžiku jeho odstoupení rovněž požádat o doporučení, kdo by mohl nejlépe získat důvěru Dolní sněmovny místo něj.” (vlastní překlad autora práce)¹⁴¹

4.1.2 Svolání, rozpuštění a prorogace parlamentu

Roku 2011 vešel v platnost zákon, kterým byla odňata královnina diskreční pravomoc souhlasu či nesouhlasu k rozpuštění parlamentu, *Fixed-term Parliaments Act*.¹⁴² Tento zákon odebral moc k rozpuštění parlamentu exekutivě a vložil ji do rukou parlamentu.¹⁴³ Čímž tedy rušil královninu osobní výsadu rozpouštět parlament, jelikož ten se měl nově automaticky rozpouštět po 5 letech bez nutnosti svolení monarchy.¹⁴⁴ Hazell a Sayers-Carter popisují situaci takto: „V článku 2 bylo stanoveno předčasné rozpuštění, ale ze zákona, nikoliv na základě výsadní pravomoci. Článek 2 umožňoval předčasné rozpuštění pouze ve dvou případech. První z nich byla, pokud dvě třetiny všech poslanců hlasovaly pro předčasné všeobecné volby. Druhým případem bylo, pokud Dolní sněmovna přijala formální návrh na vyslovení nedůvěry, "že tato sněmovna nemá důvěru ve vládu Jehoho Veličenstva", a do 14 dnů by nebyla vytvořena žádná alternativní vláda, která by získala důvěru.” (vlastní překlad autora práce)¹⁴⁵

[binet-manual.pdf](#). [cit. 2024-02-07].

¹⁴¹Tamtéž.

¹⁴²Tamtéž.

¹⁴³HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 15. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁴⁴HAZELL, Robert. *Fixed Term Parliaments*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2010, s. 34. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution-unit/files/150.pdf>. [cit. 2024-02-07].

¹⁴⁵HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07], s. 16.

Jak se však uvádí ve výzkumu profesora Roberta Hazella, tento zákon by měl spíše pozici monarchy napomoci než ji poškodit. Tímto se totiž měla úplně vytratit možnost kontroverzní pozice monarchy v případě legitimacy rozpuštění parlamentu. A je tedy i v nejlepším zájmu panovníka, aby vždy následoval ministerského předsedu. Toto ovšem podle něj neznamená zmenšení role panovníka v ústavním procesu.¹⁴⁶ Sama vláda vyjadřovala stejné stanovisko: „...*(Zákon) naopak odstraňuje obtížné dilema pro panovníka, který je podle stávajících konvencí povinen dát na radu předsedy vlády žádajícího o rozpuštění. To staví monarchu do nevýhodné pozice, pokud tato rada není v souladu s politickou situací, která, jak se lze domnívat, je přítomná v Sněmovně. Odstraněním výsady, kterou vykonává předseda vlády, se monarcha dostává do silnější pozice, neboť se nedostává do trapné situace, kdy by musel pomocí prostředků, které nejsou jasné, rozklíčovat záměry Sněmovny.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁴⁷

Nutno poznamenat, že diskreční pravomoc k rozpuštění parlamentu nebyla tímto zákonem z rukou monarchy vyňata úplně. Tuto pravomoc Koruna stále měla. A to v některých královstvích společenství Commonwealth: Kanada, Nový Zéland a Austrálie.¹⁴⁸ Podle Hazella může být lákavé si toto právo ponechat. Nese to však s sebou i zásadní překážky: „*Je to lákavé, ale nerozumné. Potíž spočívá v tom, že jakmile je výsadní pravomoc zachována, mohou být politici v pokušení ji použít...*” (vlastní překlad autora práce)¹⁴⁹

Fixed-term Parliaments Act 2011 byl však o 11 let později zrušen a nahrazen novým – *Dissolution and Calling of Parliament Act 2022*. Navrhovatel zákona Nicholas True popsal cíl návrhu takto: „*Návrh zákona se snaží vrátit k osvědčenému a po mnoho staletí praktikovanému stavu a nahradit zákon z roku 2011 úpravou, která bude více odpovídat našim nejlepším ústavním zvyklostem: zajistí stabilní a efektivní vládu, podpoří řádnou parlamentní odpovědnost a důvěru veřejnosti v naše demokratické uspořádání, a především postaví britský lid do středu zájmu při řešení jakékoli velké národní krize.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁵⁰ Zákon nastavil automatické rozpuštění parlamentu po pěti

¹⁴⁶ HAZELL, Robert. *Fixed Term Parliaments*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2010, s. 34. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution-unit/files/150.pdf>. [cit. 2024-02-07].

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 35.

letech od jeho prvního zasedání, pokud již nebyl rozpuštěn dříve.¹⁵¹ A i když, de facto, vracel politickou situaci monarchy do pozice před rokem 2011, tak podle Bogdanora Jejím Veličenstvu zůstaly už jen velice malé reálné možnosti k odmítnutí žádosti premiéra týkající se rozpuštění parlamentu.¹⁵² Část zákona týkající se monarchy měla následující znění: „*Pravomoci týkající se rozpuštění parlamentu a svolání nového parlamentu, které bylo možné vykonávat na základě výsadního práva Jejeho Veličenstva bezprostředně před začátkem platnosti zákona o parlamentech na dobu určitou z roku 2011, je možné vykonávat znovu, jako by zákon o parlamentech na dobu určitou z roku 2011 nikdy nebyl přijat.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁵³

Prorogace parlamentu nebyla dotčena ani v jednom z předcházejících zákonů. To se ovšem mělo změnit a nebyly to jen události v Kanadě, které otázku prorogace podtrhovaly. V roce 2008 Kanadou zmítala parlamentní krize, kdy menšinová vláda Stephena Harpera čelila hlasování o nedůvěře. Velmi kontroverzní krok ze strany premiéra však nastal, kdy jen pár dní před hlasováním o vyslovení nedůvěry požádal generální guvernérku Kanady o prorogování parlamentu¹⁵⁴, tedy pozastavení jeho činnosti. Stejně jako panovníka, tak v tomto případě generální guvernérku, by souhlas s premiérovým návrhem stál vlnu kritiky a diskuse o silné kontroverzi tohoto až nedemokratického kroku.

Generální guvernérka s návrhem souhlasila a parlament byl na šest týdnů pozastaven v činnosti.¹⁵⁵ Profesor práv Eric Adams popsal situaci tak, že rozhodnutí bývalé generální guvernérky nejenže bylo správné, ale také, že jeho projednávání upevnilo existenci pojistného ventilu v ústavě. A tím, že se generální guvernérka mohla rozhodnout, zda žádosti vyhoví či nikoli, potvrdila trvání diskreční pravomoci Koruny –

150 HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 16–17. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

151 Dissolution and Calling of Parliament Act 2022. Online. *UK Public General Acts*. 2022 c. 11, Section 4. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/11/section/4/enacted>. [cit. 2024-02-08].

152 BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

153 Dissolution and Calling of Parliament Act 2022. Online. *UK Public General Acts*. 2022 c. 11, Section 2. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/11/section/4/enacted>. [cit. 2024-02-08].

154 HAZELL, Robert. *Fixed Term Parliaments*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2010, s. 35. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution-unit/files/150.pdf>. [cit. 2024-02-07].

155 ADAMS, Eric. Prorogation: A View from Canada. Online. *Oxford Human Rights Hub*. 2019. Dostupné z: <https://ohrh.law.ox.ac.uk/prorogation-a-view-from-canada/>. [cit. 2024-02-08].

v mimořádných událostech odmítnout ministerskou radu, aby byl zachován ústavní pořádek.¹⁵⁶ Eric Adams popsal možnost prorogovat parlament takto: „*Prorogace nám umožňuje nahlédnout do důmyslného fungování naší ústavní demokracie. Systému, v němž je důležité, aby existovaly rezervní pravomoci Koruny odmítnout protiústavní rady, a v němž je mnohem lepší, aby nebyly nikdy použity.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁵⁷

Británie se s tímto ústavním problémem setkala v roce 2019, kdy ministerský předseda Boris Johnson dal královně radu prorogovat parlament. Pravděpodobně se totiž chtěl vyhnout kontrole svých plánů týkajících se Brexitu.¹⁵⁸ Královna Alžběta II. Johnsonovi vyhověla. Otázkou bylo, proč královna premiérovi radu v tomto problematickém případě prostě neodmítla? Odpovědí bylo, že je královna v parlamentní monarchii vázána vůlí lidu, kterou ztělesňuje právě volená vláda.¹⁵⁹ Já osobně bych odpověděl podobně a to, že se královna jednoduše držela konvencí, které doprovází její úřad od královny Viktorie, a tedy dle ústavní zvyklosti jednat na radu svých ministrů. Zvláště pak po tom, co se objevila možnost, že premiér královně cíleně lhal, aby jeho radě vyhověla.¹⁶⁰

Prorogace parlamentu se vyhláší na setkání monarchy s jeho Tajnou radou – *Privy Council* – a následného vydání takzvaného *Order in Council*, tedy nařízení v radě. Toto jednání se odehrálo na zámku Balmoral 28. srpna 2019 a znění části nařízení bylo následovné: „*Dnešního dne Její Veličenstvo v Radě nařizuje, aby byl parlament svolán nejdříve na pondělí 9. září a nejpozději na čtvrtek 12. září 2019 do pondělí 14. října 2019, aby se poté mohl věnovat vyřizování naléhavých a důležitých záležitostí...*” (vlastní překlad autora práce)¹⁶¹ To tedy znamenalo pozastavení činnosti parlamentu na 5 týdnů – nejdéle

¹⁵⁶Tamtéž.

¹⁵⁷Tamtéž.

¹⁵⁸HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 17. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁵⁹BEERS, Laura. Why the queen said yes to Boris Johnson's request to suspend Parliament. Online. *The Conversation*. 2019. Dostupné z: <https://theconversation.com/why-the-queen-said-yes-to-boris-johnsons-request-to-suspend-parliament-122597>. [cit. 2024-02-08].

¹⁶⁰CARRELL, Severin a BOWCOTT, Owen. Did Johnson lie to the Queen? Key questions in supreme court verdict. Online. *The Guardian*. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2019/sep/24/uk-supreme-court-ruling-key-issues-behind-judges-decision-boris-johnson-suspension-parliament>. [cit. 2024-02-08].

¹⁶¹COWIE, Graeme a CYGAN, Adam. The Prorogation Dispute of 2019: one year on. Online. *House of Commons Library*. 2020, article 9006, s. 35. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9006/CBP-9006.pdf>. [cit. 2024-02-08].

od roku 1930.¹⁶² Na jednání ministerského předsedy byly podány soudní žaloby, které byly urychleně postoupeny Nejvyššímu soudu - soud v případě *R v The Prime Minister*, rozhodl v počtu 11 soudců jednomyslně.¹⁶³ Vyjádření znělo takto: „...a rozhodli, že rada udělená *Jejímu Veličenstvu* je napadnutelná, že byla motivována nevhodným cílem znemožnit parlamentní kontrolu výkonné moci a že tato rada a prorogace, která po ní následovala, byly nezákonné, a tudíž neplatné a neúčinné.” (vlastní překlad autora práce)¹⁶⁴ Předsedkyně Nejvyššího soudu, baronka Brenda Hale, sdělila toto: „...Tento soud již dospěl k závěru, že rada předsedy vlády *Jejímu Veličenstvu* byla nezákonná, neplatná a neúčinná. To znamená, že nařízení v radě, k němuž vedlo, bylo rovněž protiprávní, neplatné a neúčinné a mělo by být zrušeno. To znamená, že když královští komisaři vstoupili do Sněmovny lordů, bylo to, jako by tam vstoupili s prázdným listem papíru. Prorogace byla rovněž neplatná a neúčinná. parlament nebyl prorogován. Takto jednomyslně rozhodlo všech 11 soudců.” (vlastní překlad autora práce)¹⁶⁵ Po rozsudku soudu bylo jednání parlamentu okamžitě obnoveno a politická situace v zemi si díky soudu odnesla jasný precedent, který by už podobné jednání premiéra neměl dovolit.¹⁶⁶ Podle Nejvyššího soudu by byl základní princip ústavy – svrchovanost parlamentu – vážně ohrožen, pokud by exekutiva mohla skrze prorogace omezit činnost zákonodárního orgánu na libovolně dlouhou dobu. A neomezená možnost prorogovat parlament tedy nemá ve společnosti založené na svrchovanosti parlamentu místo.¹⁶⁷ Soudci ve svém rozsudku uvádějí omezení prorogace takto: „...rozhodnutí o prorogaci parlamentu (nebo doporučení panovníkovi, aby parlament prorogoval) bude protiprávní, pokud prorogace bude mít za následek zmaření nebo znemožnění, bez rozumného důvodu, možnosti

¹⁶²Tamtéž.

¹⁶³HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022. s. 17. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁶⁴JUDGMENT: R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent) Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland). Online. *The Supreme Court*. 2019, s. 10. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf>. [cit. 2024-02-08].

¹⁶⁵*Supreme Court rules prorogation was 'unlawful, void and of no effect'* [@The Telegraph]. Online. Dostupné z: YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=L8iDcM2fwK4>. [cit. 2024-04-19].

¹⁶⁶HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 18. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁶⁷JUDGMENT: R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent) Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland). Online. *The Supreme Court*. 2019, s. 16. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf>. [cit. 2024-02-08].

parlamentu vykonávat jeho ústavní funkce jako zákonodárního orgánu a orgánu odpovědného za kontrolu výkonné moci. V takové situaci soud zasáhne, pokud je tento účinek natolik závažný, že odůvodňuje takový výjimečný postup.” (vlastní překlad autora práce)¹⁶⁸

4.1.3 Shrnující komentář

Bogdanor udává, že nyní panovník využije diskreční pravomoci již jen v patologické situaci, kdy politici nejednají dle ústavního pořádku. Tehdy by panovník měl jednat jako ústavní pojistka.¹⁶⁹ Profesor Robert Hazell tvrdí, že ideální by bylo, kdyby prerogativum prorogace neexistovalo vůbec. Protože je Británie společně s Řeckem v evropské demokracii jedinými výjimkami, kde lze prorogovat parlament proti jeho vůli. Také zmiňuje, že výzkum Fleminga a Schleitera ukazuje, že je Británie daleko za evropskou normou, co se prorogace týče. Podle nich britskému parlamentu chybí pravomoc, aby zasedal proti vůli moci výkonné nebo aby se proti pozastavení činnosti odvolal.¹⁷⁰ Tento legislativní návrh se však už v parlamentu objevil. Byl ale zamítnut.¹⁷¹ Podle Hazella jsou dvě možnosti, kterým by se měl dát prostor: „Zprvé, pravomoc prorogace by mohla být svěřena parlamentu, takže by parlament sám rozhodoval o tom, kdy bude pozastavena. Zadruhé, tato pravomoc by mohla zůstat v rukou výkonné moci, ale parlament by mohl mít pravomoc prorogaci vetovat nebo ji sám zrušit. Stejně jako v případě rozpuštění parlamentu by mělo svěřeni kontroly nad prorogací tu výhodu, že by se odstranilo riziko napadení u soudů, protože jako postup parlamentu by byl chráněn článkem 9 Listiny práv z roku 1689; a odstranilo by se riziko, že by byl monarcha vtažen do politického sporu, čímž by se předešlo tomu, že se bude opakovat co se stalo v roce 2019.” (vlastní překlad autora práce)¹⁷²

¹⁶⁸ HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 18. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁶⁹ BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

¹⁷⁰ HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 18. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž, s. 18-19.

Podle mého názoru je nyní, po stanovení mantinelů Nejvyšším soudem, situace mezi exekutivou a parlamentem vyrovnána a za normální situace další riziko ohrožení jeho svrchovanosti nehrozí. Byly to labouristické vlády, které podle Torrance v letech 1997-2010 podstatně omezily královská prerogativa. I když se v převaze jednalo spíše o ta, která byla vykonávána skrze ministry Jejího veličenstva.¹⁷³ Robert Hazell shrnuje novodobé formování pravomocí panovníka tak, že za posledních 30-40 let došlo v rámci prerogativ k obrovským změnám. Soudy a parlament je přísněji regulovali a zároveň došlo k větší kodifikaci. Podle něj zde byla snaha o zprůhlednění výsadního práva a jeho větší odpovědnosti.¹⁷⁴

4.2 Ostatní funkční změny pro panovnický úřad

4.2.1 Následnictví trůnu

Mezi dalšími změnami, týkajícími se panovnickova úřadu, byl i návrh ministerského předsedy Davida Camerona, který navrhoval změny v následnictví trůnu.¹⁷⁵ V roce 2013 vešel v platnost zákon o nástupnictví, jenž byl přizpůsoben novým názorům veřejnosti – *Succession to the Crown Act 2013*. Zákon stanovoval, že primogenitura již nestanovuje nástupce trůnu. Od nynějška už tedy pohlaví nehrálo roli – na trůn nastoupí vždy nejstarší potomek monarchy.¹⁷⁶ Zároveň už z následnictví nevyklučoval protestanty, kteří uzavřeli sňatek s římským katolíkem.¹⁷⁷

¹⁷³ TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877, s. 34. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9877/CBP-9877.pdf>. [cit. 2024-02-22].

¹⁷⁴ HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022, s. 7-48. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

¹⁷⁵ SAWICKA, Daria K. a SAWCZUK, Daniel. THE DYNAMICS OF CHANGE OF THE BRITISH MONARCHY AND THE ROYAL FAMILY. Online. *Student Scientific Club for English Studies*, s. 110. Dostupné z: <https://iurl.cz/TuOcx> [cit. 2024-02-22].

¹⁷⁶ Succession to the Crown Act 2013. Online. *Legislation.gov.uk*. Section 1. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/contents/enacted>. [cit. 2024-02-22].

¹⁷⁷ Succession to the Crown Act 2013. Online. *Legislation.gov.uk*. Section 2. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/contents/enacted>. [cit. 2024-02-22].

4.2.2 Commonwealth

Za éry královny Alžběty II. toto společenství národů dokončilo svou transformaci do podoby, jak jej známe dnes. Role monarchy v rámci tohoto uskupení se však z velké části zformovala za panování krále Jiřího VI.

Na konferenci v Londýně v roce 1949 byl oficiální titul *Head of the Commonwealth* specifikován pro „krále“, nikde ale nebylo striktně stanoveno, že se jeho následníci automaticky rovněž stanou nástupci této symbolické pozice. Nebylo však pochyb o tom, že se tak stane, dodává Bogdanor.¹⁷⁸ Potom, co král Jiří VI. zemřel, indický premiér, v ten čas zástupce jediné členské republiky v uskupení¹⁷⁹, poblahopřál nové královně, jakožto nové hlavě Commonwealthu. Později téhož roku však zavládla všeobecná shoda na tom, že se královna Alžběta II. má stát hlavou Commonwealthu.¹⁸⁰ Což jednoznačně potvrdilo evoluci tohoto dobrovolného uskupení, které se nenacházelo pod imperiální nadvládou, nýbrž spočívalo ve všeobecném souhlasu členských států. Vernon Bogdanor ve svém díle *The Monarchy and the Constitution* (1995) píše, že je nutno počítat s možností, že následník trůnu po Alžbětě II. bude podobně, na základě společného uznání, uvítán jako nová hlava spolku. Podle něj totiž pouze panovník může naplnit specifické nároky této pozice¹⁸¹ a hledání alternativní hlavy by znamenalo velké problémy.¹⁸² Dnes už můžeme říci, že měl Bogdanor zčásti pravdu. V roce 2018 se v Londýně sešly hlavy členských států a mimo klasickou agendu společným souhlasem potvrdili prince Charlese jako budoucí hlavu společenství.¹⁸³ Druhá část Bogdanorova

178 BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 263. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

179 Irsko po nabytí samostatnosti odmítlo být členem Commonwealthu. Stejně tak třeba Barma a Súdán. (Bogdanor: 1995, s. 270)

180 BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 263. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

181 Tamtéž.

182 BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 273. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

183 HARRIS, Carolyn. The evolution of the Commonwealth during the reign of Queen Elizabeth II.

Online. *The Gazette: official public record*. 2022. Dostupné z: <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/104079>. [cit. 2024-02-08].

předpokladu – že hlavou spolku může být z určitých důvodů pouze panovník, zatím nemůže být zcela vyvrácena, jelikož tuto pozici zatím ještě nikdo jiný než monarcha nevykonával. Oficiální informace Commonwealthu zatím můžou napovídat opaku. Uvádějí totiž, že britský král či královna se automaticky hlavou Commonwealthu nestávají. Členové tohoto uskupení totiž sami vyberou, kdo se následující hlavou stane.¹⁸⁴ Otázkou však zůstává, zda-li členské státy vůbec někdy budou chtít souhlasit i s jinou možností, než doposud byli britští monarchové. Podle mého názoru má v současnosti britský monarcha stále nejrespektovanější postavení v porovnání s ostatními hlavami členských států, a proto si myslím, že zbavovat se tohoto benefitu světového formátu nebude nejlepší variantou. Symbolika, která byla vložena Londýnskou deklarací do rukou panovníka, by tímto byla přerušena a s ní dost možná ohrožena i samotná existence Commonwealthu. Sám Bogdanor dodává, že je velmi nepravděpodobné, že by se hlavy členských států vůbec dohodly na jiném stálém nástupci a tento proces by sebou nesl velmi zásadní problémy, kterým je lepší se pro dobro společenství vyhnout.¹⁸⁵ Kupříkladu vytvoření ústavy stanovující nástupnictví¹⁸⁶, čímž už by se ale vytrácela podstata samotného Commonwealthu. Panovník je podle něj zásadním článkem tohoto kolosu, a i když není faktem, že pozice hlavy Commonwealthu náleží právě panovníkovi, je nemožné doufat, že někdo jiný by měl stejně důležitou symboliku pro národy Commonwealthu, jako má právě britský monarcha.¹⁸⁷ Abychom se ale drželi osobnosti královny Alžběty II., je nutno uvést slova bývalého ministerského předsedy Nového Zélandu, Davida Lange, která jsou uvedena právě i ve výše zmiňovaném Bogdanorově díle. Lange hovoří o královně jako o: „*kousku lepidla, který to celé nějakým způsobem drží pohromadě... a předpokládám, že je to do jisté míry otázka obav, že její osobnost je pro nás všechny v Commonwealthu zjevně hlavním faktorem. Ona sjednocuje.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁸⁸

Podle mého názoru brala Alžběta svou službu lidu vždy velmi vážně a díky tomu si vybudovala velkou míru respektu a všeobecné úcty ve společnosti, které z panovnice

¹⁸⁴Our history: Birth of the modern Commonwealth. Online. *The Commonwealth*. Dostupné z: <https://thecommonwealth.org/history>. [cit. 2024-02-08].

¹⁸⁵BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 274. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

¹⁸⁶Tamtéž.

¹⁸⁷Tamtéž.

¹⁸⁸Tamtéž, s. 275.

dělaly uznávanou autoritu nejen v Británii a Commonwealthu ale prakticky na celém světě. Velice zásadní pro tuto práci je tvrzení Vernona Bogdanora, které zároveň potvrzuje můj předchozí pohled na věc a tvrdí následující: „*Jestliže však Commonwealth drží pohromadě symbolika jeho hlavy, slouží spojení s Commonwealthem také k zvýšení prestiže a autority panovníka. Bylo řečeno, že královna má jako jediný mezinárodní panovník na světě kouzlo a jedinečnost, které činí korunu doma prakticky nedobytnou. Bez Commonwealthu by se monarchie propadla do fádni domácí atmosféry svých skandinávských bratrů a její náklady pro daňové poplatníky by byly stále více zpochybňovány. Pokud by se Commonwealth rozpadl, povaha monarchie v Británii by nezůstala nedotčena.*” (vlastní překlad autora práce)¹⁸⁹

Nutno poznamenat, že role hlavy Commonwealthu s sebou tedy nenese žádnou reálnou moc¹⁹⁰ a ani by nést neměla. Je to čistě symbolická sjednocující role.¹⁹¹ Pokud by hlava společenství měla nějakou moc, bylo by to přímým rizikem pro jeho další existenci. Mezi četnými diskusemi padl i návrh prvního generálního tajemníka Commonwealthu, Arnolda Smithe, aby právě generální tajemník nebo předsedové vlád členských zemí mohli královně poskytovat rady, na jejichž základě by, stejně jako ve své zemi, jednala. Tento návrh s sebou nesl velké riziko, a to možný střet zájmu mezi radami britských ministrů s radami ministrů zemí Commonwealthu.¹⁹² K jeho realizaci nikdy nedošlo.

Královna Alžběta II. z pozice hlavy Commonwealthu nikdy nemohla mluvit za sebe, vždy hovořila na radu britského ministerského předsedy a text projevu byl vždy předem zaslán všem členským státům. Alžběta II. tak podle Bogdanora musela mít na paměti, že je stále panovnicí Spojeného království, a tak se ve svých poselstvích musí vyvarovat jakémukoli ohrožení ústavního vztahu mezi panovníkem a jeho ministry.¹⁹³ Bogdanor dále hovoří o nutnosti panovníka být velmi taktní a shovívavý, aby se potvrdila reálná hodnota jeho symbolické funkce v rámci Commonwealthu. Je totiž nezbytné, aby panovník ukázal, že není pouze prodlouženou rukou britské vlády, ale skutečným pojícím

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 275-276.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 264.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 266. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

bodem tohoto celku. Za nějž se královna Alžběta II. považovala.¹⁹⁴ Pro příklad uvedl otázku sankcí proti Jihoafrické Republice, která: „...v 80. letech 20. století otrásla Commonwealthem, představovala tento problém v akutní podobě, neboť v období, kdy Margaret Thatcherová stála v Commonwealthu osamoceně proti sankcím, se tento problém ještě více vyostřil. V takových podmínkách bude panovník muset zachovávat velký takt a shovívavost. Konflikty, které by mohly vzniknout, nelze teoreticky vyřešit, nicméně v praxi je lze vyřešit, pokud existuje duch dobré vůle a spolupráce. V poslední řadě může být konečným testem jakéhokoli ústavního uspořádání pouze to, zda funguje.“ (vlastní překlad autora práce)¹⁹⁵

V roce 2021 se Barbados stal republikou, ale podobně jako Indie zůstal členem uskupení národů. V Austrálii rovněž proběhlo referendum o zrušení monarchie, ale Koruna hlasování ustála. Jiné členské státy Commonwealthu dnes hovoří o brzkém pořádání referenda o odtrhnutí vazeb na Korunu. Je tedy pravděpodobné, že se brzy počet zámořských teritorií krále Karla III. zmenší. Podle některých totiž královna Alžběta II. byla tou největší překážkou. Bývalý australský premiér Turnbull, spoluzakladatel tamního republikánského hnutí, na síti X prohlásil: „Ačkoli jsem republikán, jsem také alžbětinec.“ (vlastní překlad autora práce)¹⁹⁶

5. Proces vzniku sociálního statusu monarchy před nástupem královny Alžběty II.

Zásadnějším faktorem pro novodobé postavení monarchy v systému Spojeného království byla evoluce, kterou započala Viktorie a její okolí. Tato evoluce přinesla lidovější postavení monarchy, které mělo v době politických krizí veřejnosti přinést pocit jistoty a stability. Následující podkapitoly mají za cíl přiblížit vznik nové, „lidové“ role monarchy, než do tohoto úřadu vstoupila královna Alžběta II. Zároveň budou analyzovat kroky,

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 266-267.

¹⁹⁵ BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5, s. 267. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

¹⁹⁶ FOSTER, Max. TV, travel, walkabouts: How the Queen stayed relevant and transformed the monarchy. Online. CNN. 2022. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/09/12/europe/monarchy-modernizing-queen-relevant-intl-cmd-gbr/index.html>. [cit. 2024-02-22].

kterými se panovníci snažili o přiblížení královského majestátu svému lidu, aby tak zajistili této instituci, nově již bez silné politické pozice, nového významu.

5.1 Královna Viktorie

Monarchie, jak píše Bogdanor, přešla za Viktoriánské éry z mocenské instituce¹⁹⁷ na lidovou, a získala tak pro obyvatelstvo velký emocionální význam. Novým údělem monarchy tak podle něj bylo pochopení toho, že od nynějška bude panovník prospěšný do té míry, do jaké se vzdá své potřeby vládnout a díky tomu se stát nejen hlavou státu, ale i národa.¹⁹⁸ Její nástup na trůn údajně znamenal vrácení náklonnosti lidu k trůnu a v době její smrti byl vybudován status maximální úcty k instituci, který byl přechován dodnes.¹⁹⁹ Osobně bych dodal, že i přes jakkoli velké skandály a výkyvy v oblíbenosti byl skutečně tento status díky krokům monarchů, vyjma Eduarda VIII., zachován až do dnešní doby. Disraeli, jak zmiňuje Bogdanor, oceňoval, že monarchie uspokojuje hluboce zakořeněné potřeby lidu tím, jak se dokázala přizpůsobit na systém vlády lidu. A také, že posilování pozice stran vlastně nijak nesnižuje význam monarchie.²⁰⁰ Citové pouto bylo podle Disraeliho posíleno imperialismem. Potom, co byla Viktorie korunována císařovnou, tento význam podle něj o to vzrostl.²⁰¹

Už ona se věnovala charitě, kterou považovala za velmi důležitou, což byla právě jedna z věcí, která ji vynesla velkou oblíbenost, ale především důvěru občanů.²⁰² Lid jí dokonce začal nosit petice s různými požadavky.²⁰³ Patronáty charit se staly významnou součástí panovníkova úřadu, jak bude vidět i dalších kapitolách.

¹⁹⁷Ztrátou politické moci.

¹⁹⁸BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 37. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

¹⁹⁹Tamtéž.

²⁰⁰Tamtéž, s. 38.

²⁰¹Tamtéž.

²⁰²Craig, David M. "The Crowned Republic? Monarchy and Anti-Monarchy in Britain, 1760-1901." *The Historical Journal* 46, no. 1 (2003): 167–85, s. 173. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3133600>.

²⁰³PROCHÁZKA, Jakub. *Spolupráce královny Viktorie s premiéry Benjaminem Disraelim a Williamem Gladstonem*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova Filozofická fakulta Ústav světových dějin, 2021, s. 20-21. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/136501/130304832.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-17].

5.2 Eduard VII.

Růst emočního významu monarchie rostl s prohlášením Eduarda VII. vládcem britských dominií za mořem. Ministerský předseda Balfour napsal, že král je nyní: „*největším konstitučním poutem, které spojuje v jediné říši společenství svobodných lidí, jež od sebe dělí polovina obvodu zeměkoule.*“ (vlastní překlad autora práce)²⁰⁴ Ještě předtím se syn královny Viktorie dal na cestu přibližování anglickému lidu, když opomněl své první, ryze německé, jméno Albert a nechal se korunovat králem Eduardem VII. Ve zdravotnictví měl král nemalý podíl na založení Národní společnosti pro prevenci souchotin a sám založil Nemocniční fond krále Eduarda.²⁰⁵

5.3 Jiří V. Windsor

Panování krále Jiřího provází první světová válka. Nevrlost vůči germánství je silná a král tak přistupuje ke kroku, kterým zapírá svou dynastickou minulost. Dne 17. listopadu roku 1917 se, skrze *Court Circular*²⁰⁶, král vzdává všech německých titulů a jmen.²⁰⁷ Nově dává vládnoucí dynastii ryze britské jméno – Windsor. Lord Chamberlain označil tento počín jako: „... *temnou předzvěst toho, že v rámci snah upevnit pozici koruny nezůstane kámen na kameni.*“²⁰⁸

Za války se král stal symbolem, který byl velice často sám přítomen na frontách, aby tak dal najevo přízeň svým vojákům. Společně s královnou navštěvovali nemocnice či zbrojovky, což lid dokázal velice ocenit.²⁰⁹ Král tak výrazně posiloval svou pozici. Poté, co Jiří jmenoval prvním ministrem Lloyd George, mu ministerský předseda radil vynaložit stejné úsilí i pro civilní obyvatelstvo, které nemělo lehkou finanční situaci. Monarchií

204 BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995.

ISBN 1-281-98935-5, s. 39. Dostupné

z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjczNTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

205 KOZÁK, Václav. *Komentovaný překlad vybrané kapitoly z knihy Edward VII. Christopher Hibbert*,

New York: Palgrave Macmillan, 2007. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta Ústav translatologie, 2018, s. 9-10. Dostupné

z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103324/130241023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-17].

206 Oficiální tiskový orgán královského dvora

207 DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ.

Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 33.

208 SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 156.

209 DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ.

Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 40.

zavládly velké úspory, a to ve všech možných směrech, aby vyjádřili sounáležitost s britským lidem.²¹⁰ „Král a královna nešli příkladem, oni příklad ztělesňovali,“ popisuje situaci des Cars.²¹¹

Po válce se Británie ocitla ve velké ekonomické krizi, se kterou samozřejmě přicházely i myšlenky, proč platit drahou královskou rodinu a neupustit od systému monarchie.²¹² Novou silou monarchie se stal tisk. Noviny měly poskytnout obyčejnému lidu nový pohled na Korunu a byl tak nově o důležitých akcích krále dopředu informován.²¹³ Pro novou image královské rodiny to byl velký krok vpřed. S přibližováním královského majestátu lidu šli ještě dál, když se na královských recepcích začali objevovat i zástupci lidu: učitelé, odboroví předáci nebo třeba státní zaměstnanci.²¹⁴ Donald Spoto napsal: „Od té doby žurnalisté provázeli při všech návštěvách průmyslových oblastí země a pečlivě dokumentovali, jak se král nebo některý z jeho synů druží s dělnickou třídou... Všem se nejspíš točila hlava, že se najednou ocitli uprostřed posvátných prostor královského paláce. Skvělý trik, pravda? Monarchii jako zboží nabízeli lidem, kteří si tak připláceli na svůj vlastní symbol. Loajalita ke koruně se stala logickým projevem sebelásky.“²¹⁵

5.4 Eduard VIII.

Panování Eduarda VIII. přineslo změnu na poli tisku, který se doposud zabýval spíše veřejnými činnostmi královského dvora. Slova biskupa Blunta o „milosti boží“²¹⁶ pro krále spustily pomyslnou lavinu tisku, který se naplno začal věnovat jeho soukromému životu.²¹⁷ To znamenalo novou výzvu pro všechny následující monarchie v otázce budoucnosti Koruny. Noviny Yorkshire post popsaly situaci jednoznačně: „...Král si ještě možná neuvědomil, jak všezahrnující dnes musí být jeho obět', o které hovoří Dr. Blunt.“²¹⁸

²¹⁰Tamtéž.

²¹¹Tamtéž.

²¹²SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 156.

²¹³Tamtéž, s. 156-157.

²¹⁴Tamtéž, s. 158.

²¹⁵Tamtéž.

²¹⁶*Odstoupení Edwarda VIII. Příspěvek k abdikací krizi ve Velké Británii*. Online, Bakalářská práce.

Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická, 2012, s. 20. Dostupné

z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/2939/1/Pavlina%20Civinova%20-%20Bakalarska%20prace.pdf>.

[cit. 2023-12-17].

²¹⁷SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 260-261.

²¹⁸Tamtéž, s. 261.

Nejdříve byl lid na straně krále a parlamentu jeho postoj vyčítal.²¹⁹ To se zanedlouho ale změnilo, když tisk otočil a lid s ním.²²⁰ Právě na tomto fenoménu můžeme pozorovat, jak se tisk a později i jiná média stal jedním z nejhlasitějších faktorů, který ovlivňoval postavení a vnímání monarchie. The Times, jak píše Spoto, uváděly mimo toho, že král má vadný charakter, také to, že: „*dáma, kterou si král přeje vzít za manželku, není stvořena k tomu, aby byla královnou.*“ Podle Spota byla však výstižnější tato slova: „*instituce jsou nesrovnatelně důležitější než štěstí jednotlivých osob.*“ Pro veřejnost se tak král stal mužem, který monarchii zradil. Harold Nicolson popsal situaci takto: „*To, co kolem sebe vidím, je všeobecné a hluboké pobouření vůči králi.*“²²¹

5.5 Jiří VI.

Děd nového krále, Eduard VII., se nemohl mýlit více, když předpokládal, že monarchie skončí společně s jeho synem. Eduard VII. považoval krále za archaický přežitek, který tlaku demokracie už dlouho neodolá.²²² „*Velice tak podcenil vžitý konzervatismus Britů, nemluvě o Parlamentu. Poslanci (společně se svými voliči) pohlíželi na monarchii nejen jako na nositele malebných národních tradic a mírně kuriozních zvyků, ale zároveň jako na předmět národní hrdosti,*“ napsal Donald Spoto.²²³

Jiří VI. si společně s královnou chotí Alžbětou a dcerami budovali velmi silnou image, která sloužila k výborným vztahům s veřejností.²²⁴ Například se vyskytla naprostá novota v podobě filmu o korunovaci, která byla promítána po celém Commonwealthu.²²⁵ Donald Spoto napsal: „*Královská rodina byla neustále na výsluní pozornosti hromadných sdělovacích prostředků.*“²²⁶

Druhá světová válka byla nejničivějším konfliktem v dějinách a král neustále vyjadřoval sounáležitost s lidem a jeho vojáky. Při náletech na Londýn král s královnou neopustili Buckinghamský palác a dokonce vyšli do ulic zničeného Londýna. Což

²¹⁹Tamtéž.

²²⁰SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 261-262.

²²¹Tamtéž, s. 262.

²²²Tamtéž, s. 101.

²²³Tamtéž.

²²⁴SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 268-269.

²²⁵DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ.

Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 172.

²²⁶SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 268

nepochybně velice posílilo královskou pozici a Londýňanům dodalo na kuráži.²²⁷ Také královny projevy k lidu byly nepochybně něčím, díky čemu se z Jiřího stal jejich oblíbený král. Zvláště pak ty vánoční, které poprvé inicioval jeho otec.²²⁸ Kroky krále Jiřího VI. a jeho rodiny dokázaly obnovit poničenou důvěru lidu ke Koruně. Válečný premiér Winston Churchill napsal: „*Tahle válka naprosto bezprecedentně sblížila trůn a lid.*“²²⁹

Tuto dobu panování podle mého nejlépe shrnují tato slova: „*Jiří V. adoptoval svůj lid a lid adoptoval Jiřího VI.*“²³⁰ „*Jiří VI. po sobě zanechává památku panovníka, který pozdvihl korunu z bláta, kam byla hozena...*“²³¹

6. Sociální adaptace monarchie (1952-2022) a reakce veřejnosti

Jak tedy vyšlo najevo, panovník už nehraje žádnou mocenskou roli. Jeho vliv však přešel do sociální sféry, díky čemuž se z něj stal základní kámen společnosti, uznávaný majestát a symbol národa. Panovníkova „lidová“ role, která se utvořila za vlády královny Viktorie, byla za éry královny Alžběty II, podle mého, dotažena k dokonalosti, čemuž, zdá se, nasvědčují i průzkumy veřejného mínění. Velkou výhodou monarchie, byť i velkým problémem, se stala média, která se od roku 1952 začala naplno využívat. Cílem následujících částí je ukázat, jakými modernizačními kroky se monarchie v čele s Alžbětou adaptovala na rychle proměňující se sociálně-politické prostředí v zemi a zajišťovala tak svou relevanci. Tato pasáž bude nejdříve doplněna o data veřejného mínění pro představu toho, jak tyto kroky přizpůsobování se byly úspěšné, či nikoli. A také pro představení vývoje průzkumů mínění této doby, aby bylo docíleno lepší návaznosti na hlavní problematiku této části.

227 HARDIE, Frank. *The Political Influence of the British Monarchy 1868-1952*. Online. Harper & Row, 1970, s. 181. Dostupné z: https://archive.org/details/issn_70-114617/page/n5/mode/2up. [cit. 2023-12-17].

228 HRUŠKA, Jan. *Instituce panovníka v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku*. Online, Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická, 2012, s. 35. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3371/1/BC%20prace%20J.%20Hruska.pdf>. [cit. 2023-12-17].

229 SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 282.

230 Tamtéž.

231 DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II*. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 265.

6.1 Vývoj veřejného mínění za éry královny Alžběty II.

Doba panování královny Alžběty II. by z dostupných dat šla jistě popsat jedním slovem – konzistentní. I přes nečetné výkyvy, způsobené pomalými reakcemi či špatnými úsudky, které budou dále rozebrány, si monarchie za uplynulých 70 let Alžbětina panování dokázala zachovat svou oblíbenost a relevanci. Důležitou zmínkou pro tuto kapitolu je to, že průzkumy veřejného mínění ohledně otázek spojených s monarchií můžeme pozorovat od roku 1969, tedy od názorově bouřlivých 60. let, kdy krokem ke stabilizaci situace bylo povolení k natočení filmu o královské rodině, což bude rovněž dalším předmětem zkoumání. Avšak do 90. let a speciálně roku 1997, tedy do úmrtí princezny Diany, se tyto výzkumy zabývaly spíše obecnými otázkami týkajícími se fungování královské rodiny a potažmo monarchie jako celku. Průzkum z názorově bouřlivých dob roku 1969 se například zabýval tím, zda je královská rodina dobrým vyslancem země v zahraničí, s čímž souhlasilo 90 % dotazovaných. Pro 55 % tázaných byl jasným souhlas s tím, že monarchie dělá život v zemi okouzlujícím, avšak 58 % se vyjádřilo, že by se královna měla více stýkat s obyčejnými lidmi²³², což bylo velkým problémem monarchie té doby – odměřenost od veřejnosti. Rok 1986 pokračoval v podobném zaměření otázek, mezi nimiž byla i otázka, zda dotazovaní souhlasí s tím, že královská rodina dělá hodně pro image Británie v zahraničí, s čímž souhlasilo 91 %. Nadpolovičních 73 % respondentů se vyjádřilo, že monarchie dělá Británii více politicky stabilní. Pro 58 % respondentů bylo souhlasným, že bez královny by Británie měla menší vliv ve světových záležitostech. A návaznost byla i na otázku, zda je královská rodina mimo kontakt s moderní dobou, pro což se však vyjádřilo jen 28 %. Průzkum se věnoval i politickému působení královny, kdy by podle pouhých 26 % dotázaných neměla disponovat vůbec žádnou pravomocí ve výběru ministerského předsedy. Větší procento tázaných se vyjádřilo pro zachování čtení projevů psaných ministerským předsedou při ceremonii otevírání parlamentu a to 62 %. Pro zachování pravomoci nahlížet do vládních dokumentů a možnosti ovlivňovat ministry se vyjádřilo 66 %. Pro setrvání královny jakožto hlavy anglikánské církve se vyslovilo 69 % respondentů a pro setrvání královny jako vrchního velitele ozbrojených sil pak 72 % tázaných. Bohužel ale průzkumy nového století se touto problematikou ryze politického

232 *NOP Political Bulletin Special Supplement II: The Monarchy 1969 October*. Online. 1969, č. NOR224. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2576/rec/2. [cit. 2024-02-24].

postavení nadále nezbyvaly²³³ a je tak zřetelně vidět trend, který posouval hranici vztahu mezi médií a Korunou. Od smrti princezny z Walesu totiž můžeme spatřovat větší změny v zaměření těchto dotazníků. Mezi obecnými otázkami se začaly objevovat razantnější otázky až bulvárního typu. Kupříkladu se jedná o otázky, zda má tehdy ještě princ Charles vůbec nastoupit na trůn, nebo zda je vhodné, aby si bral vévodkyni z Cornwallu za ženu. A pokud ano, tak jestli má právo na to, aby se stala anglickou královnou? V roce 1992 výzkum obsahoval otázku, zda konkrétní členové královské rodiny pracují dostatečně „tvrdě“ za peníze, které dostávají.²³⁴ Nejen v těchto otázkách lze podle mého spatřovat další posun v despektu a celkovém vnímání královské rodiny, kde lze jasně vidět, že žádná náboženská úcta, o které hovoří Bogdanor²³⁵, už není. Tento trend může připomínat situaci, když se král Eduard VIII. měl ženit s několikrát rozvedenou Wallis Simpson, což tehdy odmítala vláda, zámožská království, noviny i veřejnost. Noviny od této doby začaly veřejně útočit na krále, což by předtím bylo naprosto nemyslitelné. Stejně tak případ pohoršení veřejnosti nad nešťastnými příčinami a důsledky úmrtí princezny Diany rozšířil tento trend mediálních útoků na královskou rodinu.

Devadesátá léta znamenala pro královskou rodinu další propad popularity. Toto desetiletí s sebou přineslo spoustu skandálů, které negativně ovlivnily smýšlení britské veřejnosti vůči panovnici a rodině. Mezi největší skandály patřily spory Charlese a Diany, které znamenaly rozpad následnického páru a skončily již zmiňovanou smrtí princezny z Walesu. Mezi dalšími se také jednalo o aféry ostatních královských párů, finanční následky požáru Windsoru či o královninu uzavřenost. I doba kolem roku 2005 přinesla znatelný propad popularity monarchie, nikoli ale královny. Pravděpodobná příčina je svatba prince Charlese a Camilly, proti které značná část občanů silně vystupovala. Propad podpory monarchie i královny samotné přinesl rok 2021, kdy vévodkyně ze Sussexu začala veřejně vystupovat proti královské rodině z údajných rasistických důvodů. Zde můžeme spatřovat jistou korelaci s Altrinchamovým článkem, který mimo jiné pojednával právě i o problematice výběru členů na královský dvůr. Naopak rokem historicky nevyšší podpory

²³³ Jednalo se spíše již jen o obecnou povahu.

²³⁴ *NOP Political, Social, Economic Review Issue no.90 1992 February*. Online. 1992, č. NOR90. National Opinion Polls, 1992. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1338/rec/1. [cit. 2024-02-24].

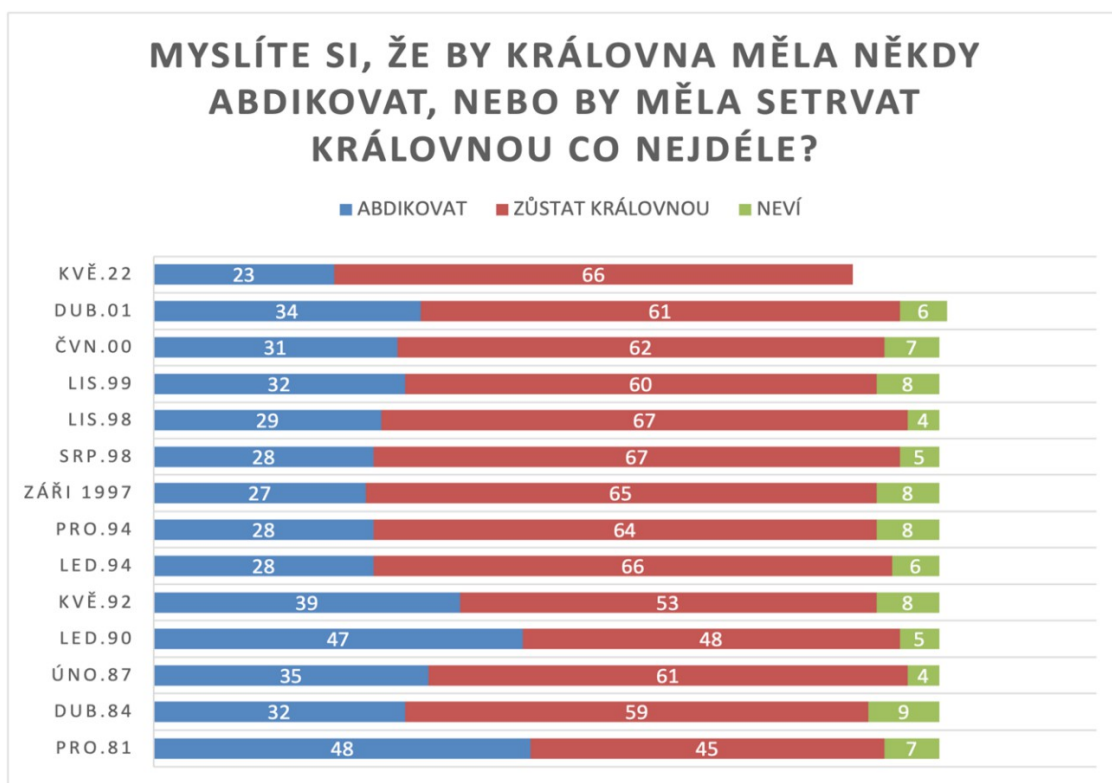
²³⁵ BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

královny i monarchie byl rok 2012. V tento rok se totiž sešly dvě historicky významné události pro celý národ – královnino diamantové jubileum a Olympijské hry.

Nyní budou pro lepší přehlednost uvedeny grafy, které se zabývají obecnou rolí monarchie a poskytnou tak dobrý přehled o názorech veřejnosti. Tím tak můžeme sledovat i relativní spokojenost s její modernizací. Tyto grafy jsou vytvořeny z dat společnosti Ipsos a budou doplněny o krátký komentář, a pokud možno, tak i starší data společnosti NOP.

První graf²³⁶ pojednává o abdikaci královny v určitém stádiu a přenechání trůnu následníkovi, jako je také běžnou praxí například v Nizozemí. Spojené království je však v lecčem odlišné a názory britských občanů se od nizozemské praxe zásadně liší. Nejnovější uvedené datum v kontrastu s tím nejstarším jasně ukazují procentuální zvýšení podpory pro královnu Alžbětu II.

Graf 1. Abdikace královny v určitém stádiu

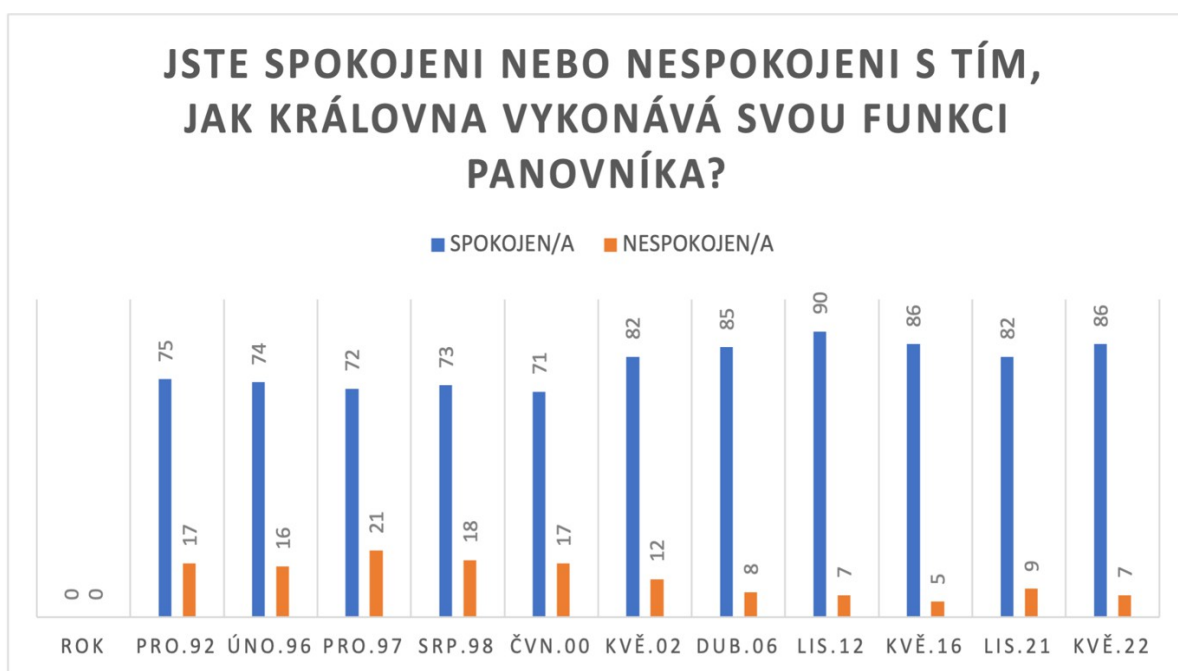
Zdroj: (graf podle dat společnosti IPSOS zhotovil autor práce)²³⁷

²³⁶Data z května 2022 bohužel nerozlišují, zda zbývající procenta respondentů neví nebo neodpověděla a přesah 100 % v roce 2001 může dle společnosti být zásoben kupříkladu vícenásobnými odpověďmi.

²³⁷Monarchy/Royal Family Trends - Should the Queen abdicate at some stage? Online. *IPSOS*. 2004. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-should-queen-abdicate-some-stage>. [cit. 2024-04-21]. Half of Britons believe Prince Charles will be a good king, even as two-thirds want the Queen to remain Monarch for as long as possible. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/half-britons-believe-prince-charles-will-be-good-king-even-two-thirds-want-queen-remain-monarch>. [cit. 2024-04-21].

Druhý graf vyobrazuje spokojenost s královnou a jejím vykonáváním úřadu. Nejvyšší podpora je ve zmiňovaném roce 2012 a i když se v roce 2021 znatelně propadla, je to stále více, než kdy obdržel jakýkoli politik.²³⁸ Nejen to je známkou jistoty, kterou královna pro mnohé poskytovala.

Graf 2. Spokojenost s výkonem funkce panovnice Alžbětou II.

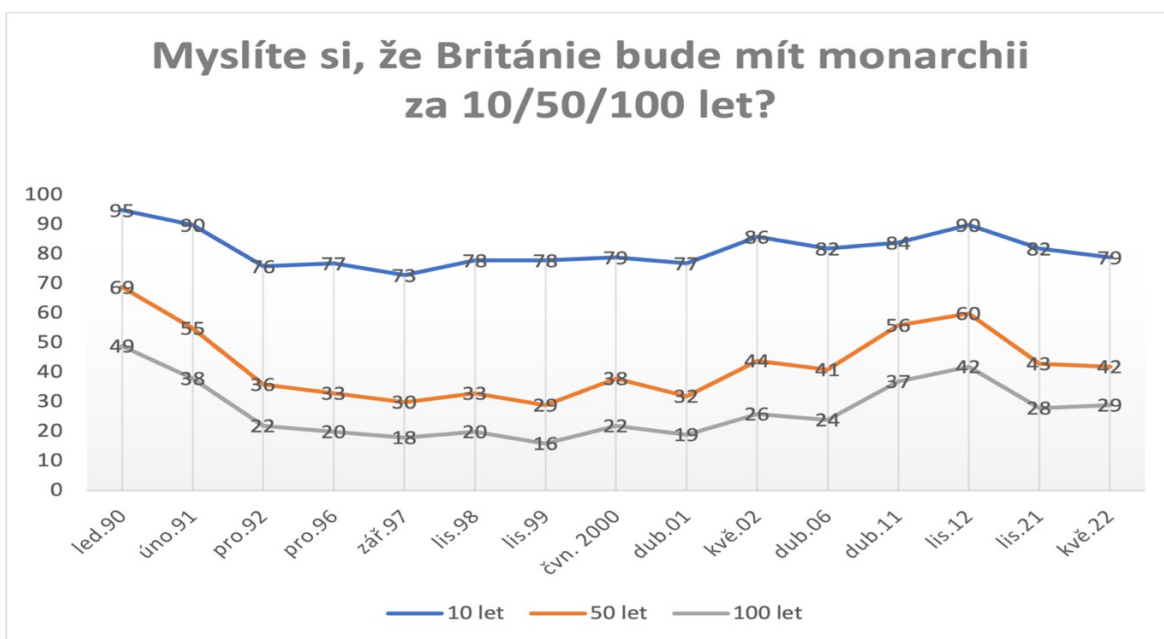
Zdroj: (graf podle dat společnosti IPSOS zhotovil autor práce)²³⁹

²³⁸ Three in five favour Britain remaining a monarchy, although support falls from 2012 peak as more become uncertain. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/three-five-favour-britain-remaining-monarchy-although-support-falls-2012-peak-more-become-0>. [cit. 2024-02-24].

²³⁹ Monarchy/Royal Family Trends - Satisfaction with the Queen. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-satisfaction-queen>. [cit. 2024-04-21].

Třetí graf poskytuje data na otázku, zda dotazovaní vidí monarchii jako státní zřízení i za 10, 50 nebo 100 let. Největší souhlas byl v průběhu let, i přes viditelné výkyvy, s horizontem 10 let. Padesátiletý horizont byl reálný pro nadpoloviční většinu pouze čtyřikrát. A s vidinou monarchie za 100 let od položení otázky nesouzněla nadpoloviční většina ani jednou, dokonce ani v roce historicky nejvyšší podpory – 2012. Data z roku 1986 ukazují, že 81 % dotázaných věří, že monarchie bude existovat i za 50 let.²⁴⁰

Graf 3. Budoucnost monarchie

Zdroj: (graf podle dat společnosti IPSOS zhotovil autor práce)²⁴¹

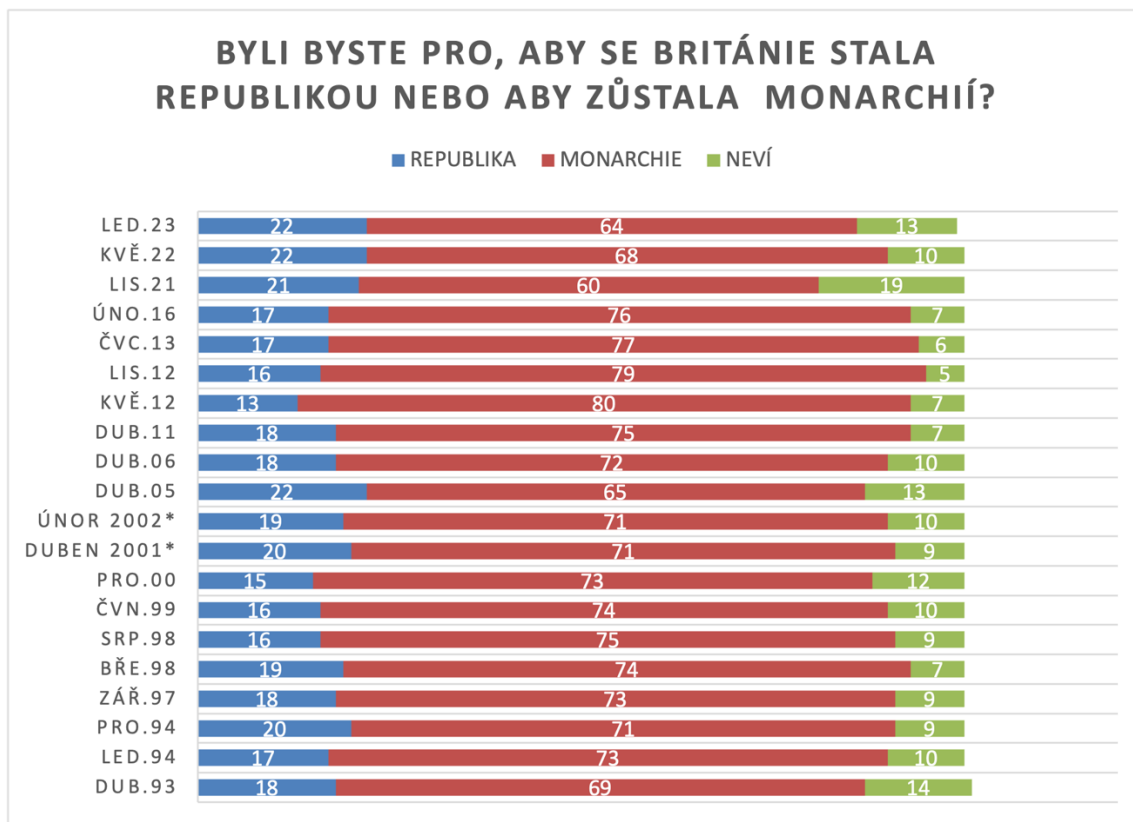
²⁴⁰ NOP Political, Social, Economic Review Issue no.59 1986 May. Online. 1986, č. NOR59. National Opinion Polls, 1986. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1062/rec/1. [cit. 2024-02-24].

²⁴¹ Monarchy/Royal Family Trends - Will the Monarchy Last? Online. IPSOS. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-will-monarchy-last>. [cit. 2024-04-21].

Poslední graf²⁴² ukazuje data na otázku – zda dotazovaní favorizují monarchii nebo republiku jako státní zřízení své země. Nejnižší podpora monarchie byla na začátku neklidných 90. let, roku 2005 a 2021. I zde je však nutná dávka opatrnosti. Je totiž zapotřebí rozlišovat mezi monarchií a královnou samotnou – v roce 2021 čítala královna podpora 82 %. V roce 1986 bylo 9 z 10 lidí pro zachování monarchie.²⁴³

Graf 4. Británie monarchií nebo republikou?

Zdroj: (graf podle dat společnosti IPSOS zhotovil autor práce)²⁴⁴

242 Roky 2001 a 2002 v tomto grafu se liší způsobem podání otázky, ta v tyto roky zněla: „*Pokud by se o této otázce konalo referendum, byli byste pro to, aby se Británie stala republikou, nebo aby zůstala monarchií?*“ Pro celý graf rovněž platí možnost vyřazení nějakých odpovědí společností, a proto může být nedosaženo přesných 100 %.

243 *NOP Political, Social, Economic Review Issue no.59 1986 May*. Online. 1986, č. NOR59. National Opinion Polls, 1986. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1062/rec/1. [cit. 2024-02-24].

244 *Monarchy/Royal Family Trends - Monarchy v Republic 1993-2023*. Online. *IPSOS*. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-monarchy-v-republic-1993-2023>. [cit. 2024-04-28].

6.2 Utváření obrazu „lidové“ královny

Vůbec prvním krokem přiblížení monarchie lidu bylo odmítnutí přijetí rodového jména mužského partnera. Tento krok zavedla královna Viktorie, která sama převzala za své rodové příjmení manžela, prince Alberta Sasko-Kobursko-Gothajského. Královna Alžběta prohlásila, že ona a její potomci budou nosit jméno Windsor. Královnou bylo sepsáno memorandum a následně i schváleno vládou.²⁴⁵ Proč královna takto učinila můžeme soudit například i z precedentu Jiřího V., který se chtěl z dobrých důvodů distancovat od německých kořenů.

Další z královských tradic, kterou se Alžběta rozhodla změnit, byla přístupnost lidem na veřejnosti. V roce 1970 na své cestě po Austrálii a Novém Zélandu hovořila a podávala si ruce s přihlížejícími davy z bezprostřední blízkosti.²⁴⁶ Tato změna nazývaná „royal walkabouts“²⁴⁷ je dnes pro královskou rodinu nedílnou součástí veřejného vystupování. Při svých cestách dávala královna přednost interakcím s občany před protokolárními návštěvami.²⁴⁸

Rok 1992, jak sama královna sdělila, nebyl ten, za kterým se bude ohlížet s potěšením.²⁴⁹ Pro význam přiblížení se lidu měl však docela zásadní roli. Královna totiž uznala, že monarchie nemůže být bez veřejné kontroly. Jednou z mnoha negativních událostí tohoto roku byl požár zámku Windsor. Vystaly totiž spory, kdo má škodu uhradit. Některá média urgovala, aby škodu jako majitelka hradila sama královna.²⁵⁰ Královna Alžběta II. z tohoto důvodu souhlasila s otevřením části Buckinghamského paláce veřejnosti, aby tak pomohla vybrat potřebné finance na opravu.²⁵¹ Královna se také rozhodla začít platit daně z příjmů. Hovoří se o tom, že se tak stalo kvůli narůstajícím

²⁴⁵ DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II.* Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Pangea. Praha: Dobrovský, 2022, s. 272-273.

²⁴⁶ PRUITT, Sarah. Queen Elizabeth II: 15 Key Moments in Her Reign. Online. *History.com*. 2023.

Dostupné z: <https://www.history.com/news/queen-elizabeth-ii-key-moments>. [cit. 2024-02-23].

²⁴⁷ Tamtéž.

²⁴⁸ HRUBINKO, A. a BUHLAI, N. Transformations of the British Monarchy During the Reign of Elizabeth II (1952–2022). Online. *Ukrainian Historical Journal*. 2022, č. 6, s. 134-146, s. 141. Dostupné z: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.06.134>. [cit. 2024-04-19].

²⁴⁹ A speech by The Queen on the 40th Anniversary of her succession (Annus horribilis speech).

Online. *Royal.uk*. 1992. Dostupné z: <https://www.royal.uk/annus-horribilis-speech>. [cit. 2024-02-23].

²⁵⁰ The Windsor Castle fire: 25 facts. Online. *The History Press*. Dostupné

z: <https://www.thehistorypress.co.uk/articles/the-windsor-castle-fire-25-facts/>. [cit. 2024-02-23].

²⁵¹ Tamtéž.

obavám veřejnosti z velikosti nákladů královské rodiny, to však bylo palácem popřeno. Veřejnost tento krok náležitě přijala.²⁵² Jak taky dokládá průzkum z téhož roku - 84 % dotázaných jasně vyslovilo souhlas s tím, že by královna tuto daň platit měla. Gesto zpřístupnění paláce nejenže pomohlo vybrat značnou část obnosu na opravu Windsoru, znamenalo však také další krok otevření starobylé instituce monarchie široké veřejnosti.²⁵³ Hlavním důvodem tohoto odstavce je fakt, že se sama královna poprvé více otevřela lidu ve svém projevu ke čtyřicátému výročí od nástupu na trůn. Byla to opět symbolická, ale velmi významná změna pro modernizaci Koruny, jelikož do té doby nebývalo zvykem, že monarcha vyjadřuje své pocity veřejně. Část projevu zněla takto: „*Nelze samozřejmě pochybovat o tom, že kritika je pro lidi a instituce, které jsou součástí veřejného života, dobrá. Žádná instituce – město, monarchie nebo cokoli jiného – by neměla očekávat, že se jí vyhne kontrola těch, kteří jí dávají svou loajalitu a podporu, nemluvě o těch, kteří ji nepodporují. Všichni jsme však součástí stejné struktury naší národní společnosti a tato kontrola ze strany jedné části té druhé může být stejně účinná, pokud je prováděna s trochou laskavosti, dobrého humoru a pochopení.*” (vlastní překlad autora práce)²⁵⁴

Od roku 1993 jsou tedy monarchovy osobní příjmy zdaněny²⁵⁵ a dne 1. 4. 2012 vešel v platnost nový systém financování panovnických výloh – *The Sovereign Grant*. Tento systém měl zajistit větší efektivitu a transparentnost. Financování systému bylo stanoveno na procenta zisků z královského majetku. Každých 5 let je stav přezkoumáván a zároveň stanovuje, že bude podléhat auditu, jako každé vládní výdaje.²⁵⁶

Zajímavostí byl postoj k profesím členů královské rodiny. Bod, kterým se zabýval průzkum politického věstníku zmiňoval, že 55 % respondentů více či méně souhlasilo s tím, že pokud by juniorští členové královské rodiny vykonávali běžnou práci, byli by mnohem populárnější.²⁵⁷ Například princ Edward skutečně soukromé zaměstnání později

252¹1992: Queen to be taxed from next year. Online. *BBC*. 1992. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/26/newsid_2529000/2529209.stm. [cit. 2024-02-23].

253¹Dnes jsou prohlídky Buckinghamského paláce, Windsoru a dalších nemovitostí Koruny nedílnou součástí turismu ve Velké Británii.

254¹A speech by The Queen on the 40th Anniversary of her succession (Annus horribilis speech). Online. *Royal.uk*. 1992. Dostupné z: <https://www.royal.uk/annus-horribilis-speech>. [cit. 2024-02-23].

255¹Royal Finances: Taxation. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/royal-finances>. [cit. 2024-02-23].

256¹Tamtéž.

257¹*NOP Political, Social, Economic Review Issue no.59 1986 May*. Online. 1986, č. NOR59. National Opinion Polls, 1986. Dostupné z:

vykonával. Tato problematika bude, podle mého názoru, pro budoucnost monarchie zásadní. V roce 1987 se věstník zabýval tradicí mužských členů rodiny se na určitou dobu zapojovat do ozbrojených složek. Otázka zněla, zda je toto stále relevantní? Nový postoj byl znát i zde, když pouze 18 % ze vzorku odpovědělo, že tato tradice stále relevantní je.²⁵⁸

6.3 Neutralita

Současné politické konvence ve Velké Británii vyžadují po monarchovi politickou neutralitu. Panovník totiž reprezentuje stát jako celek, nikoli jednu nebo druhou zájmovou skupinu. Bylo by teda spíše ku neprospěchu monarchie, aby se do možného rozdělování společnosti tímto způsobem pouštěl. Veřejná neutralita byla právě jedním z faktorů, které v průběhu let posilovaly postavu královny Alžběty II. jakožto symbolu jednoty v zemi. Ne vždy však muselo být žádoucí tuto neutralitu dodržovat. V roce 1988 průzkum veřejného mínění ukázal, že tehdejší princ z Walesu, dnes král Karel III., byl v pozici, kdy samotná veřejnost vyžadovala, aby se ke kontroverzním tématům veřejně vyjadřoval (56 %). Valná většina dotázaných (70 %) se ohradila proti kritice Charlese, že se příliš angažuje v politickém dění. Věstník dodává, že: „*Lidé si nejen myslí, že má právo se vyjadřovat, ale s velkou převahou se domnívají, že by měl mít větší vliv na aktuální otázky.*“ (vlastní překlad autora práce)²⁵⁹

Za sedmdesát let na trůnu se královně Alžbětě II. jen zřídka nepodařilo udržet svůj politický postoj za zdmi paláce. Její názory tak byly veřejnosti z valné většiny neznámé. Pravděpodobně jedinou příležitostí vyjádřit svůj politický názor byla pro královnu každotýdenní audience s jejími ministerskými předsedy, kde mohla uplatňovat svůj vliv. Obsah těchto audiencí je ale veřejnosti neznámý, je tak pouhými domněnkami, jak tyto audience probíhají. Vernon Bogdanor věří, že na těchto schůzkách královna svůj vliv uplatňovala, jelikož měla mnohem větší zkušenosti s veřejnými záležitostmi než kterýkoli z předsedů její vlády.²⁶⁰ Pravděpodobně však kromě Winstona Churchilla.

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1062/rec/1. [cit. 2024-02-24].
258 NOP Political, Social, Economic Review Issue no.64 1987 April. Online. 1987, č. NOR64. National Opinion Polls, 1987. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1048/rec/1. [cit. 2024-02-24].
259 NOP Political, Social, Economic Review Issue no.70 1988 June. Online. 1988, č. NOR70. National Opinion Polls, 1988. Dostupné z: AMSR,

https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/187/rec/1. [cit. 2024-02-24].

260 BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

V záležitostech, které podle mého, královna považovala za důležité národní otázky, byla schopna tuto konvenci porušit. Roku 1977 dala při projevu v parlamentu najevo své obavy o rozpad unie Spojeného království: „*Nemohu zapomenout, že jsem byla korunována královnou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Možná je toto jubileum příležitostí připomenout si výhody, které unie přinesla doma i v mezinárodních vztazích obyvatelům všech částí Spojeného království.*“ (vlastní překlad autora práce)²⁶¹ V roce 2014 před skotským hlasováním o nezávislosti se nechala neveřejně slyšet, že doufá, že lidé budou o budoucnosti velmi pečlivě přemýšlet. David Cameron tehdejšímu starostovi New Yorku Bloombergovi nevhodným způsobem sdělil, že královna byla výsledkem referenda nadšená. Za nevhodnost sdělení se premiér veřejně omluvil.²⁶² Při problémech se zatýkáním Abú Hamzy královna Alžběta II. v soukromém rozhovoru pro zvláštního zpravodaje BBC řekla, že je tímto vývojem velice rozrušena. BBC se následně za vyzrazení královnina postoje omluvila.²⁶³ Následky vyzrazení obou postojů královny, podle mého názoru, ukazují potřebu politicky neutrální pozice monarchy ve společnosti. Někdy však lid jistě mohl královnin politický názor uvítat. Před referendem týkajícího se Brexitu ukázal průzkum veřejného mínění, že 51 % dotázaných chce, aby královna veřejně sdělila svůj pohled na situaci.²⁶⁴

Emoční neutralita královny však byla v některých případech na škodu. Jednalo se například o tragédii v Aberfanu v roce 1966, kdy se zde zřítila halda důlního odpadu, která zasáhla školu a obytné domy. Zahynulo 116 dětí a 28 dospělých.²⁶⁵ Alžběta cestu do Aberfanu odkládala skoro týden. Údajným důvodem bylo, že nechtěla překážet při záchranných pracích.²⁶⁶ Podle Pimlotta byl čas na spontánní gesto, lidé měli potřebu její přítomnosti.²⁶⁷ Je to jistě i pozůstatek z dob války, kdy její otec Jiří VI. a matka Alžběta

261¹Tamtéž.

262 OPPENHEIM, Maya. Queen's birthday: Five times Elizabeth II dropped the veil of neutrality and revealed her political opinions. Online. *Independent*. 2016. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/people/queen-s-birthday-five-times-elizabeth-ii-dropped-her-veil-of-neutrality-and-revealed-her-political-opinions-a6992781.html>. [cit. 2024-02-08].

263 WALKER, Peter a DAVIES, Caroline. BBC apologises to Queen for revealing private conversation about Abu Hamza. Online. *The Guardian*. 2012. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2012/sep/25/bbc-apologises-queen-abu-hamza>. [cit. 2024-02-08].

264 Majority of British public wants to hear Queen's views on Brexit. Online. *IPSOS*. 2016. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/majority-british-public-wants-hear-queens-views-brexit>. [cit. 2024-04-19].

265 PRUITT, Sarah. Queen Elizabeth II: 15 Key Moments in Her Reign. Online. *History.com*. 2023. Dostupné z: <https://www.history.com/news/queen-elizabeth-ii-key-moments>. [cit. 2024-02-23].

266¹Tamtéž.

byli při bombardování přítomni v Londýně a procházeli se jeho ruinami²⁶⁸, pro lid to tehdy bylo velké gesto sounáležitosti. Alžběta po šesti dnech nátlaku svou lítost do Aberfanu vyjádřit přijela a její přítomností byla pro obyvatele úlevou.²⁶⁹ Královna se později vyjádřila, že svého pozdního příjezdu lituje.²⁷⁰ Mělo se za to, že některé tradice už nejsou tak relevantní, jak bývaly a žádají změnu. Pimlott říká, že přítomnost královny v Aberfanu byl obraz společenství nad politikou, jenž ukazoval královskou rodinu ne jako obyčejnou a známou, ale jako přístupnou, která je v kontaktu s lidmi, kteří ji potřebují. Dodává, že tato role byla pro královnu velmi náročná, ale vždy ji zvládla s důstojností. Její ostatní role se podle něj vytrácely a bylo stále těžší udržovat tradice, které měly budoucnost, stejně jako minulost.²⁷¹

Druhý případ, který měl mnohem razantnější dopad na obraz královské rodiny, bylo tragické úmrtí princezny Diany. Průzkum agentury Ipsos z 6.-7. září 1997 ukazuje, že tragické okolnosti úmrtí princezny z Walesu však uškodily pohledu na monarchii celkově. Ti, kteří hovořili o negativním vývoji vnímání královské rodiny, uvedli jako důvod v zastoupení 27 % to, že královna nemluvila o Dianině smrti veřejně.²⁷² Prodlení návratu královny z Balmoralu a promluvy k lidem bylo zásahem do královniny popularity. Lidé potřebovali přítomnost a slova královny stejně, jako tehdy v Aberfanu.²⁷³ Titulky novin zaplavila hesla (v překladu): „*Ukažte, že se zajímáte.*“ „*Kde je naše královna?*“ „*Vaši lidé trpí, mluvte k nám, madam.*“²⁷⁴ Až 5. září královna poskytla projev, kde uctila památku princezny Diany a setkala se s truchlícími před Buckinghamským palácem. Dokonce na popud veřejného mínění porušila královský protokol a nechala na půl žerdi svésit vlaku nad Buckinghamským palácem. Tyto kroky však byly podle 44 % respondentů učiněny

²⁶⁷PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 371.

²⁶⁸Tamtéž, s. 372.

²⁶⁹Tamtéž, s. 371.

²⁷⁰PRUITT, Sarah. Queen Elizabeth II: 15 Key Moments in Her Reign. Online. *History.com*. 2023.

Dostupné z: <https://www.history.com/news/queen-elizabeth-ii-key-moments>. [cit. 2024-02-23].

²⁷¹PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 372.

²⁷²Royal Family / Monarchy Poll. Online. *IPSOS*. 1997. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/royal-family-monarchy-poll>. [cit. 2024-02-24].

²⁷³Tamtéž.

²⁷⁴BURACK, Emily. How Queen Elizabeth Reacted to Princess Diana's Death. Online. *Town & Country Magazine*. 2023. Dostupné z: <https://www.townandcountrymag.com/society/tradition/a45807128/princess-diana-death-queen-elizabeth-reaction-true-story/>. [cit. 2024-02-24].

příliš pozdě na to, aby uchránili královskou rodinu před poškozením.²⁷⁵ Je tedy znát, že velká část negativy vůči královské rodině pocházela z královniných, pro veřejnost nedobrých, úsudků, což zároveň i částečně zhoršilo její postavení ve společnosti. Musíme ale rozlišovat mezi monarchií, královskou rodinou a královnou samotnou, protože jak ukazuje průzkum z roku 1977 – markantní část Britů by se monarchie nevzdala, současného monarchy v případě nepopularity, by však nemalá část vyměnila.²⁷⁶

6.4 Charity

Důležitou součástí královnina panování byla její účast na dobročinné scéně. John Canady se o královnině charitativní cestě vyjádřil takto: „*Svou vytrvalou podporou charitativních organizací sloužila královna jako vzor pro celou zemi. Svou činností podporovala charitu, dobrovolnictví a aktivní občanství a snahu o „lepší anděly naší přirozenosti“.*” (vlastní překlad autora práce)²⁷⁷

Královna Alžběta II., stejně jako Viktorie, neopomíjela dobročinnost. Její rozsáhlá podpora charitativních záležitostí po celou dobu jejího panování pomáhala utvářet její veřejný obraz, který napomáhal posilňovat její postavení. Za svůj život podpořila více než 600 charitativních organizací a byla patronkou mnoha z nich.²⁷⁸ Mezi nejznámější domovské patronáty patří například *Girlguiding* – instituce podporující příležitosti pro všechny ženy a dívky, také britský Červený kříž či Skautská asociace a *NSPCC* – organizace zabývající se prevencí týrání dětí.²⁷⁹ Její činnost čítala mnohé patronáty i po královstvích Commonwealthu. Pro celé společenství funguje nadace - *The Queen's Commonwealth Trust*, která podporuje mladé lidi se snahou změnit společnost k lepšímu.²⁸⁰ Na Novém Zélandu se z mnoha jedná například o *Cancer Society of New Zealand* – cílem organizace je snížit počet onemocnění rakovinou.²⁸¹ V Kanadě můžeme uvést *The Royal Canadian Naval Benevolent Fund* – fond, který poskytuje finanční pomoc

²⁷⁵ Royal Family / Monarchy Poll. Online. *IPSOS*. 1997. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/royal-family-monarchy-poll>. [cit. 2024-02-24].

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ CANADY, John. The Philanthropic Legacy of Queen Elizabeth II. Online. *National Philanthropic Trust UK*. 2022. [cit. 2024-02-23].

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ Queen's Commonwealth Trust. Online. *The Commonwealth*. Dostupné z: <https://thecommonwealth.org/organisations/queens-commonwealth-trust>. [cit. 2024-02-23].

²⁸¹ Cancer Society of New Zealand. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

potřebným ex-příslušníkům kanadského námořnictva.²⁸² V Austrálii se jednalo kupříkladu o *The Royal Society for the Welfare of Mothers and Babies* – organizace zajišťující pomoc pro rodiny s dětmi.²⁸³ Mimo království Commonwealthu můžeme zmínit *The Royal Commonwealth Ex-Services League*, charitu, která zajišťuje finanční pomoc všem bývalým příslušníkům sil Commonwealthu v nouzi.²⁸⁴

Na královnina jubilea na trůnu byly zřizovány speciální fondy pro dobročinné účely. Kupříkladu na diamantové jubileum byl zřízen fond zaměřený na problém slepoty napříč Commonwealthem.²⁸⁵ Na královnino platinové jubileum byla zřízena iniciativa – *The Queen's Green Canopy*, která vybízela národ k sázení stromů na královninu počest a ku prospěchu dalším generacím.²⁸⁶ Další environmentální nadací je – *The Queen's Commonwealth Canopy*, která, jak již název vypovídá, spočívá v ochraně lesů napříč Commonwealthem.²⁸⁷

Díky osobnosti královny Alžběty II. bylo dle výzkumu roku 2012 do jejich veškerých charitativních činností získáno asi 1,4 miliardy liber.²⁸⁸

6.5 Modernizace tradice manželství

Královské zvyky nedovolovaly, uzavírat manželství s rozvedenou osobou. Jak ostatně ukazuje příklad nejen Eduarda VIII., který položil nejvyšší funkci kvůli rozvedené Wallis Simpson. Monarchie hájila pravidla, ke kterým ji podle Pimlotta svazovala veřejnost a vlastní dědictví.²⁸⁹ Když si princezna Margaret brala Anthonyho Armstrong Johnese, vládní kabinet chtěl předejít nejasnostem o výkladu zákona z roku 1772, a tak zrušil

282 Royal Canadian Air Force Benevolent Fund. Online. *Royal.uk*. Dostupné

z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

283 The Royal Society for the Welfare of Mothers and Babies. Online. *Royal.uk*. Dostupné

z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

284 The Royal Commonwealth Ex-Services League. Online. *Royal.uk*. Dostupné

z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

285 Tamtéž.

286 The Queen's Green Canopy. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/the-queens-green-canopy-0>. [cit. 2024-02-23].

287 THE QUEEN'S COMMONWEALTH CANOPY. Online. *Royal Commonwealth Society*. Dostupné z: <https://www.royalcwsociety.org/qcc>. [cit. 2024-02-23].

288 CANADY, John. The Philanthropic Legacy of Queen Elizabeth II. Online. 2022. Dostupné

z: <https://www.nptuk.org/philanthropic-resources/giving-perspectives/the-philanthropic-legacy-of-queen-elizabeth-ii/>. [cit. 2024-02-23].

289 PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 372.

povinnost monarchy žádat o radu před udělením povolení. Od nynějška musela ministry pouze informovat o tom, co zamýšlí udělat.²⁹⁰

Rozvody aristokratů byly veřejnosti známé, rozvody přímých členů rodiny do roku 1967 podle Pimlotta však nikoli. O povolení k novému sňatku tehdy královnu žádal její rozvedený bratranec – hrabě z Harewoodu. I když nebyl v přímé linii nástupnictví, spadal dle *Royal Marriages Act* z roku 1772 do kategorie, která musí žádat královnu o svolení ke sňatku.²⁹¹ Pimlott říká, že: „*Britská monarchie žila z precedentu zmírněna potřebou přizpůsobovat se měnícím se postojům. Pokud však šlo o jejich soukromé chování, změna byla náročnější.*“ (vlastní překlad autora práce)²⁹² Královna svému bratranci podle Pimlotta chtěla povolení udělit, avšak nechtěla s ním být z jasných důvodů spojována. Obrátila se tedy na ministerského předsedu. Kabinet vydal královně souhlasnou radu se sňatkem, kterou byla vázána přijmout.²⁹³ Podle Pimlotta bylo taky nemyslitelné, aby kabinet vydal jinou než souhlasnou radu. Cílem totiž podle něj bylo zabránit ohrožení tradičního postoje monarchie k rozvodu. Dodává, že rozhodnutí takto obejít své vyjádření a nechat postoj monarchie pro veřejnost nejasný nebyla nejlepší volba, protože: „*se rozvod stal silou moderního světa, která se blížila ke Koruně do doby, než nebylo jiné možnosti než ji přijmout.*“ (vlastní překlad autora práce)²⁹⁴

Novou otázkou ve společnosti se v roce 2018 staly svatby stejnopohlavních párů. V průzkumu agentury Ipsos 66 % respondentů odpovědělo, že by je sňatek stejného pohlaví v královské rodině naprosto neznepokojil. 15 % respondentů by bylo znepokojeno silně. 12 % respondentů pak řeklo, že by byli znepokojeni, pokud by si člen královské rodiny vzal někoho jiné rasy nebo etnické skupiny. 10 % respondentů mělo obavy z toho, že by si člen královské rodiny měl vzít rozvedenou osobu. Velmi znepokojeno by bylo 7 % dotázaných, pokud by nesezdaný člen královské rodiny měl dítě. A 21 % respondentů by bylo alespoň trochu znepokojeno královským dítětem mimo manželství. Oba předchozí případy mají větší procento, než pokud by se jednalo o ne královské osoby. „*Výměnou za*

290[†]Tamtéž, s. 373.

291[†]Tamtéž, s. 372-373.

292[†]Tamtéž, s. 373.

293[†]Tamtéž, s. 373-374.

294[†]Tamtéž, s. 374.

výsady, kterých se jim dostává, je správné stanovit pro královskou rodinu přísnější normy chování než pro nás," bylo doplněno v průzkumu. (vlastní překlad autora práce)²⁹⁵

6.6 Média

Nedílnou součástí zajišťování relevance monarchie se bezpochyby stala média. Největší váhu od počátku panování královny Alžběty II. začínala nabírat televize, která se pomalu stávala nenahraditelnou položkou všech domácností a do jisté míry tak ovlivňovala, stejně jako dnes, veřejné mínění. Sdělovací prostředky tak byly a stále jsou největší slabinou monarchie, ale zároveň i jejím nejučinnějším prostředkem pro udržování popularity.

Již v roce 1940 promluvila Alžběta skrze radiovysílání. A to k dětem ve válce sužované Británii.²⁹⁶ John Colville, osobní tajemník Jiřího VI. a později i královny Alžběty II., poznamenal, že pokud monarchie setrvá, tak se Alžběta stane nejúspěšnější rozhlasovou královnou.²⁹⁷ Podstaty médií si byl Buckinghamský palác již dobře vědom.

Jedním z prvních královniných aktů socializace, který se mohl uskutečnit díky televizi, byla samotná korunovace, která měla podle Alžběty proběhnout veřejně. Winston Churchill či arcibiskup z Canterbury sdíleli názor, že pokud bude korunovace monarchy skutečně vysílána veřejně, ztratí tím svou mystiku.²⁹⁸ Alžběta a královna Mary však byly proti, a tak 2. června 1953 mohl svět spatřit posvátný obřad korunovace nové anglické královny.²⁹⁹ Ke konci korunovačního dne nová královna promluvila k národu. Část proslovu zněla takto: „*Ceremonie, které jste dnes viděli, jsou prastaré a jejich původ je zahalen v mlhách minulosti. Jejich duch a smysl však září napříč věky a snad nikdy nebyl tak jasný jako nyní. Upřímně jsem se zavázala k vašim službám, stejně jako se mnozí z vás zavázali k mým. Po celý svůj život a z celého srdce se budu snažit být hodna vaší důvěry.*” (vlastní překlad autora práce)³⁰⁰

²⁹⁵ Most Britons would have no concerns about a royal same-sex marriage. Online. *IPSOS*. 2018. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/most-britons-would-have-no-concerns-about-royal-same-sex-marriage>. [cit. 2024-02-24].

²⁹⁶ Wartime broadcast, 1940. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/wartime-broadcast-1940>. [cit. 2024-02-23].

²⁹⁷ SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997, s. 288.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 315.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ A speech by The Queen on her Coronation Day, 1953. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/coronation-day-speech-2-june-1953>. [cit. 2024-02-06].

6.6.1 Altrinchamův článek

Dlouhodobé změny ve vztahu médií, veřejnosti a monarchie vyvolal kritický článek lorda Altrinchama z roku 1957 – *The Monarchy Today*. Tento článek znamenal velký posun, protože dosud nebývalo úplným zvykem takto veřejně pojednávat o nedostacích Koruny. Jeho důsledky v podstatě nastartovaly realitu, kde je normální kritizovat dosud téměř „nedotknutelného“ monarchu. Altrinchamův článek poskytuje, podle mého, i možný pohled na to, že velké změny v monarchii se musely udát i kvůli válkám, které měnily sociální a politické poměry. Po první světové válce padla část monarchií, ale vláda Jiřího V. byla pro britskou monarchii zásadní, jelikož se pod jeho vedením dokázala přizpůsobit novým podmínkám, které právě válka nastolila. Konec vlády Jiřího V. Altrincham popisuje jako dobu, kdy Koruna byla nezbytným prvkem, který získal náklonnost mnoha lidí. Sám v článku zmiňuje, že: „*To, co udělal Baldwin pro parlamentní vládu, udělal Jiří V. pro monarchii.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁰¹ A dodává, že i Jiří VI. zdědil správné vlastnosti a vrátil lidu důvěru v instituci po abdikaci krize jeho bratra.³⁰²

Altrincham hovoří o okamžité nutnosti změn současné monarchie v čele s jejími vrcholnými představiteli, aby monarchie vůbec mohla přežít, natož vzkvétat: „*Musí splnit zdánlivě nemožný úkol – být zároveň obyčejní i neobyčejní. Jejich „obyčejnost“ je jedním z tajemství jejich popularity.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁰³ Čímž se podle Tiffany Choyer liší od Bagehota, pro kterého bylo tajemství hlavním prvkem přežití monarchie. Je to podle ní ale způsobeno časovým rozestupem a jinými pohledy jednotlivých časových období.³⁰⁴ Altrincham pokračuje, že loajalita dělnické třídy je ohrožena, pokud se monarchie nepřizpůsobí přijaté normě: „*Intelligence a výstřednost jsou přípustné, ale jen s mírou.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁰⁵ Stejná hrozba podle něj přicházela i od vládního establishmentu. Tvrdí totiž, že monarchie už nemá takovou podporu vlády, jako tomu bývalo: „*Whigovští magnáti královskou rodinu ignorovali nebo jí pohrdali, ale instituci*

301 Criticism of HM The Queen by Lord Altrincham. Online. *Writings on the British Monarchy*. 2019.

Dostupné z: <https://writingsonthebritishmonarchy.wordpress.com/2019/04/17/altrincham-is-the-monarchy-perfect/>. [cit. 2024-02-23].

302 Tamtéž.

303 Tamtéž.

304 CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 58. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

305 Criticism of HM The Queen by Lord Altrincham. Online. *Writings on the British Monarchy*. 2019.

Dostupné z: <https://writingsonthebritishmonarchy.wordpress.com/2019/04/17/altrincham-is-the-monarchy-perfect/>. [cit. 2024-02-23].

monarchie vyzdvihovali. Dnes je situace opačná. Mnoho vlivných lidí různých politických názorů dokáže spojit velkou úctu ke královské rodině se zásadní skepsí k životaschopnosti této instituce. V Chamberlainově době byly monarchie pravidlem, republiky výjimkou; bylo tedy bezpečné koketovat s republikánskou teorií. Dnes jsou republiky pravidlem a monarchie do značné míry výjimkou. Když dnes někdo tvrdí, že britská monarchie přetrvá, netvrdí, že je to samozřejmé a nenapadnutelné tvrzení; říká téměř *credo quia impossibile*.“ (vlastní překlad autora práce)³⁰⁶ Královna podle něj nesmí dávat najevo, že se ztotožňuje s jakoukoli sociální skupinou, aby se s ní mohl ztotožnit celý lid. Lord Altrincham dále srovnává relativní beztrádnost Jiřího V. a jeho vnuček – královny Alžběty II. a princezny Margaret. Popisuje jejich selhání v tomto ohledu, jako vzdělání vyšší třídy, jenž je na toto nepřipravilo.³⁰⁷ Choyer hovoří o tom, že druhá světová válka nyní nastolila podmínky, které od královské rodiny beztrádnost přímo vyžadují.³⁰⁸ Altrincham hovoří i o problému královnina dvora, který v té době tvořili pouze Britové vyšší společnosti, což rozhodně nebylo dobře. Říká, že beztrádní dvůr tvořen lidmi napříč Commonwealthem, by královně napomohl v podobě každodenního setkávání s rozmanitostí různých tříd.³⁰⁹ Beztrádní dvůr by podle něj jasně dokazoval žádanou proměnu monarchie: „*Jinými slovy, dvůr bohužel nedokázal jít s dobou; zatímco monarchie se stala „populární“ a multirasovou, dvůr zůstal úzkou enklávou britských „dam a gentlemanů“.*“ (vlastní překlad autora práce)³¹⁰ Průzkum politického věstníku po 30 letech od vydání článku problém i nadále potvrzoval - 69 % lidí vyjádřilo souhlas s rozšířením královského dvora o osoby s odlišným místem původu. Pro rozšíření dvora o etnické minority se vyjádřilo 72 % tázaných. Dále 69 % respondentů vyřklo souhlas s tím, aby jakýkoli občan černošské země Commonwealthu byl uveden na vedoucí pozici v na královském dvoře.³¹¹

306¹Tamtéž.

307¹Tamtéž.

308 CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 55. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

309 Criticism of HM The Queen by Lord Altrincham. Online. *Writings on the British Monarchy*. 2019. Dostupné z: <https://writingsonthebritishmonarchy.wordpress.com/2019/04/17/altrincham-is-the-monarchy-perfect/>. [cit. 2024-02-23].

310¹Tamtéž.

311¹NOP *Political, Social, Economic Review Issue no.90 1992 February*. Online. 1992, č. NOR90. National Opinion Polls, 1992. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1338/rec/1. [cit. 2024-02-24].

Dalším bodem výtek byly královniny projevy, které srovnával s těmi od Jiřího V., který podle něj skvěle využíval příležitostí, a i když nebyly psány jeho rukou, uměl jim dodat autenticitu. Její styl promluv byl podle něj velice znuděným a vyvolávala jimi dojem, že bez psaného textu dohromady nesestaví pár vět. Jeho radou bylo, aby královna i přes možnost občasného selhání, mluvila od srdce. Pokud byly projevy nucené, musí podle něj alespoň zlepšit jejich přednes a dodat spontánnost.³¹²

Je tedy jasné, že Altrinchamův článek nebyl cílen uškodit královně. Byl koncipován jako nutná konstruktivní kritika, která měla přinést monarchii kýženého přežití a adaptace na nové potřeby lidu. V každém případě byl článek změnou, která odstartovala novou éru vztahů mezi médií, veřejností a samotnou institucí monarchie. Panovník se od nynějška musel přizpůsobovat hlasité kritice lidu. „*Ti z nás, kteří věří, že monarchie může přežít a hrát stále prospěšnější roli v záležitostech Commonwealthu, se nespokojí s tím, že budou mlčet, zatímco zbytečné chyby zůstanou nenapraveny. Monarchie si nyní nemůže dovolit promarnit žádnou šanci a ani její ctitelé si nemohou dovolit nečinně přihlížet, zatímco si upřímně myslí, že šance promarňuje,*“ dodal lord Altrincham. (vlastní překlad autora práce)³¹³ Tentýž rok vyšla obdobná kritika od Muggeridge, který o královně píše, jako o vrcholu snobismu³¹⁴, což jen potvrzovalo vyvíjející se přístup k monarchii.

Když jsem hovořil o změně, kterou Altrinchamův článek byl, dostalo se mu velmi negativní reakce části společnosti. Choyer píše, že i přes skutečnost, že jeho článek neměl být útočným, byl tak pochopen. Nikoli ale Korunou, která některé jeho rady přijala, ale veřejností, která článek ve většině odsoudila, tisku nevyjímaje.³¹⁵ Choyer zmiňuje i Zieglerovo vysvětlení, který říká, že: „*Mnozí proto stále pociťovali tak vroucí oddanost Koruně, že jim dobře míněná, i když mírně urážlivá kritika připadala jako nejčernější zrada.*“ (vlastní překlad autora práce)³¹⁶ A dodává i Pimlottovo vysvětlení, které popisuje reakce na článek jako důsledek společenské situace po Suezské krizi, která podle něj byla

³¹²Tamtéž.

³¹³Tamtéž.

³¹⁴CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 59. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³¹⁵CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 63-65. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³¹⁶Tamtéž, s. 61.

plná přecitlivělosti a paranoie.³¹⁷ Pimlott situaci také popisuje jako bouřku, která bude mít dozvuky ještě mnoho let, a která znamenala kulturní posun. Dále Pimlott zmiňuje i výrok Roye Stronga, který o člancích Altringhama a Muggeridge hovořil jako o spoušti, který umožnil zamrzlému královskému obrazu, posunout se vpřed.³¹⁸ Jeho význam tedy, i přes počáteční odmítnutí veřejnosti, nikoli Koruny, byl pro budoucí změny zásadní.

Dopad Altrinchamova článku se objevil ještě tentýž rok, a to na královnin vánoční projevu. Královna v něm hned na začátku zmiňuje, že doufá, že bude více osobní a přímá.³¹⁹ I když podle Choyer královna nebyla zprvu nakloněna televiznímu vysílání této události, nakonec k tomu svolila, poněvadž chtěla být přirozenější a spontánnější.³²⁰ V projevu královna často hovoří o prvku rodiny. Choyer dodává, že podle Bourdieua, se královna Alžběta II. tímto projevem snažila určitým způsobem ztvárňovat realitu a dodává, že důraz na rodinu v tomto projevu může ve skutečnosti souviset s Bagehotem, který prohlásil, že *„rodina na trůně je také zajímavá myšlenka“*. Také tím podle ní mohla reflektovat svou snahu o beztrádnost.³²¹ Při čtení projevu je zároveň zřejmé, že se královna snaží obhajovat tradiční způsoby a zvyky a je přitom otevřena změnám: *„...Kvůli těmto změnám se nedívám, že se mnoho lidí cítí ztraceno a nedokáže se rozhodnout, čeho se držet a co zavrhnout. Jak využít výhod nového života, aniž by ztratili to nejlepší z toho starého... Problémem však nejsou nové vynálezy. Potíže způsobují nerozvážní lidé, kteří bezstarostně odhazují nestárnoucí ideály, jako by to byly staré a opotřebované stroje...“* (vlastní překlad autora práce)³²² Dále v projevu můžeme slyšet srovnání postavení monarchy v minulosti a nyní od královny samotné, což byl bezpochyby další krok modernizace, kterým potvrdila svou vyvíjející se úlohu hlavy státu: *„Dnes je situace zcela jiná. Nemohu vás vést do boje, nevydávám vám zákony ani nevykonávám spravedlnost, ale mohu udělat*

317^UTamtéž, s. 62.

318 PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 287.

319 Christmas Broadcast 1957. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/christmas-broadcast-1957>. [cit. 2024-02-23].

320 CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 67. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

321^UTamtéž, s. 68.

322 Christmas Broadcast 1957. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/christmas-broadcast-1957>. [cit. 2024-02-23].

něco jiného, mohu vám dát své srdce a svou oddanost těmto starým ostrovům a všem národům našeho bratrství národů.“ (vlastní překlad autora práce)³²³

Z mého pohledu se z královniných, nyní už uvolněnějších, vánočních projevů, stal jeden z dalších symbolů, díky kterému Alžběta II. udržovala relevanci své instituce v moderním světě. Pimlott hovoří o novotě královniných vánočních projevů v televizi jako o prvku, jenž na vánoční odpoledne sjednotil celý národ.³²⁴ Choyer dodává, že: „*Vysílání, lze považovat za impuls k modernitě, který urychluje již probíhající proces modernizace. Přesto je důležité si všimnout, že tradicionalismus byl stále zobrazován jako významný aspekt a jako něco, co stojí za zvážení a co by nemělo být odsunuto stranou.*“ (vlastní překlad autora práce)³²⁵

6.6.2 Ostatní mediální změny a modernizace

Jednou z dalších modernit bylo zrušení zákona, který zakazoval ztvárňování členů královské rodiny na jevištích, čímž byla narušena další tradice, která odlišovala královskou rodinu od ostatních.³²⁶ Zde se však podle Pimlotta smísila tradiční úcta s bojem proti cenzuře.³²⁷ Fungoval zde totiž stále zastaralý systém Lorda komořího, který, jak Pimlott popisuje, nesourodě spojoval roli hlídače veřejného vkusu s výkonem královské výsady. Uděloval totiž licence na divadelní hry.³²⁸ V šedesátých letech 20. století se v Británii stal symbolem divadelní nesvobody.³²⁹ Situace byla napjatá a lidé skutečně tyto pravidla pokoušeli. Pimlott popisuje situaci takto: „*...čím dál neuctivější doba, kdy satirický undergroundový tisk přijímal notoriety a vplétal královskou rodinu do svých fantazií způsobem, který byl v době kritiky Altrincham-Muggeridge nemyslitelný.*“ (vlastní překlad autora práce)³³⁰ Zákon byl zrušen a s ním také další, avšak vskutku zastaralá, královská výsada.

³²³Tamtéž.

³²⁴PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 292.

³²⁵Tamtéž, s. 72.

³²⁶PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 374.

³²⁷Tamtéž.

³²⁸Tamtéž.

³²⁹Tamtéž.

³³⁰PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 376.

Pimlott popsal i další problém: „*Zatímco spisovatelé a režiséři experimentovali ve jménu umění, vydavatelé populárního tisku zjistili, že v nové atmosféře, kterou umění pomohlo vytvořit, se masové publikum zbavilo zábran vůči materiálům, které byly dříve považovány za nepublikovatelné.*“ (vlastní překlad autora práce)³³¹ Kupříkladu Daily Express publikoval fotografii z královna soukromí. Palác protestoval, ale bulvární tisk se bránil tím, že fotografie už byla zveřejněna jinde.³³² Choyer shrnuje tehdejší mediální situaci následovně: „*Společenské změny, které pokračovaly v 60. letech, ukázaly, že chování lidí vůči Koruně se změnilo. Zatímco většina z nich byla článkem od Altrinchama pobouřena a šokována, k publikacím pojednávajícím o královské rodině se stali tolerantnějšími. To může naznačovat, že rostoucí lhostejnost Britů vůči monarchii, která se vyvíjela od počátku 60. let, vedla k nezájmu, i když byly publikovány neobvyklé věci, které by o deset let dříve vyvolaly pobouření. Všechny prvky, které se objevily od roku 1960 a zejména od roku 1966, neponechávaly monarchii jiné řešení než učinit přizpůsobení se.*“ (vlastní překlad autora práce)³³³ Změny ve společnosti tedy zdály se být zřejmé. Tisk již neměl zábran, které by mu znemožňovaly vyobrazovat královskou rodinu ve špatném světle a veřejnost se podle Choyer stala lhostejnější, podle mého spíše senzacechtivější. Bogdanor zmiňuje, že od roku 1931 až do 60. let 20. století panovala téměř náboženská úcta k instituci monarchie³³⁴, která, jak vidíme, byla na ústupu.

Královské události se začaly odehrávat ve prospěch tisku, nikoli bez ohledu na něj, jak o tom hovoří Pimlott – kupříkladu bylo rozhodnuto, že starobylý obřad investitury pasování do rytířského řádu, bude zpřístupněn kamerám.³³⁵ Někteří kritici hovořili o ponižující ukázce toho, jak se královská rodina stala okrajovou – tradice se ale začaly vyvíjet.³³⁶ Byl to náznak toho, že média nabírala nevídanou sílu a monarchie musela činit

331¹Tamtéž

332 PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 377.

333 CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 91. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

334 BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-07].

335 PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 378.

336¹Tamtéž.

náležitě kroky, aby vyhověla jejich požadavkům. Stalo se to totiž rozhodujícím prvkem jejich budoucnosti.

Pro monarchii nastal čas na změnu, která měla královnu vyobrazovat, jako přístupnou.³³⁷ Wilson, jak dodává Choyer, o změně hovořil takto: „*Koncem šedesátých let se mělo za to, že ta, která se při státních příležitostech proměňovala ve zlatém kočáře a s korunou na hlavě, by měla veřejnosti odhalit svou „lidštější“ stránku.*“ (vlastní překlad autora práce)³³⁸ Odchod bývalého, silně konzervativního, tiskového tajemníka královny – Collvila – dal volný průběh revoluci ve vztahu monarchie s médii. Před odchodem sám mluvil o tom, že se královská rodina dostává pod větší kontrolu veřejnosti o nekončícím konfliktu, co je ve veřejném zájmu a co je soukromé. Jonathan Dimbleby formuloval rétorickou otázku takto: „*Pokud je právo veřejnosti na informace nedotknutelné, proč by měla být instituce monarchie výjimkou?*“ (vlastní překlad autora práce)³³⁹ Podle Pimlotta zuřil tento konflikt na konci šedesátých let jako nikdy předtím a na konci šedesátých let královská rodina nebyla již automaticky středem obdivu a úcty, jako bývala v minulosti. Nyní bylo zapotřebí médií, stejně jako naopak.³⁴⁰ BBC zmírnila svá pravidla pro vyobrazování královské rodiny a v roce 1967 byl Vánoční projev královny poprvé odvysílán v barvě, do té doby se podle Pimlotta BBC zdráhala tuto novotu jen navrhnout ze strachu z odmítnutí.³⁴¹ Další rok dostaly kamery povolení přenášet královský banket s italským prezidentem.³⁴² Pod vedením nového tajemníka Haseltina dostala televize povolení k největší změně zatím – natočit dokument, který měl ukázat syrové soukromí královské rodiny. Před natáčením filmu nebylo BBC povoleno natočit ani interiér královského vlaku.³⁴³ Cílem filmu bylo vytvoření lidského obrazu monarchie.³⁴⁴ Příčinu těchto rozsáhlých změn popsal princ Filip takto: „*Bojujeme ve volbách každý den*

³³⁷ CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 88-89. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³³⁸ Tamtéž. s. 89.

³³⁹ PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 377.

³⁴⁰ Tamtéž.

³⁴¹ PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 378-379.

³⁴² Tamtéž, s. 379.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 380.

v týdnu.“ (vlastní překlad autora práce)³⁴⁵ Byly zde však i obavy z tak radikálního zpřístupnění monarchy a rodiny veřejnosti. Choyer zmiňuje, že ukazovat intimní stránku královské rodiny šlo proti Bagehotovým radám, který říkal, že život monarchy je jeho tajemství a tento film většinu tajemství prozrazoval.³⁴⁶ Mnohá varování nebyla palácem vyslyšena a pokračovalo se v cíli vyobrazit královnu nejen jako hlavu státu, ale jako manželku a matku, která je v kontaktu s veřejným životem.³⁴⁷ Choyer mluví o určitém typu propagandy, protože byly vybírány jen některé scény, aby správně splynuly s cílem vyobrazit královskou rodinu v dobrém světle.³⁴⁸ Film byl vydán 21. června 1969 a pozornost a zájem lidí skutečně přinesl. Film sledovalo 68 % britské populace.³⁴⁹ „*Propaganda, zdá se, fungovala,*“ (vlastní překlad autora práce) napsal o filmu Pimlott a dodal, že to ale byl milník, který uspěl.³⁵⁰ Choyer uvádí Zieglerovu poznámku, která shrnuje film takto: „*Film byl pozoruhodně úspěšný ve změně lidového pohledu na královskou rodinu; a co víc, změnil ho v těch oblastech, v nichž byla královna zejména dříve považována za slabou.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁵¹ Další velmi výstižná slova, jak dodává Choyer, uvedla Sarah Bradford, který říká že: „*Film nevině povzbudil chuť veřejnosti na to, co Muggeridge nazval „královskou telenovelou“ [...]. Poté, co byli pozváni do salonu, budou brzy chtít nahlédnout do ložnice.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁵² I průzkum veřejného mínění potvrzoval názory o jeho úspěšnosti, když se v době po názorově bouřlivých 60. letech 88 % respondentů vyjádřilo, že monarchie je pro Británii dobrou. Z těchto lidí se dále 40 % vyjádřilo, že díky filmu mají pro monarchii větší uznání.³⁵³

³⁴⁵Tamtéž.

³⁴⁶CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 93. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³⁴⁷Tamtéž.

³⁴⁸Tamtéž.

³⁴⁹PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 382.

³⁵⁰Tamtéž, s. 386.

³⁵¹CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 97. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³⁵²Tamtéž, s. 99.

³⁵³*NOP Bulletin 1969 July*. Online. 1969, č. NOR187. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2129/rec/3. [cit. 2024-02-24].

Podle mého názoru se vyobrazování královské rodiny stalo úspěšným trendem pro všechny strany. Dokazuje to například televizní dokument z roku 2018 *The Queen's Green Planet*, kterým společně s královnou provází David Attenborough. Velmi dobře hodnocený dokument poukazuje na královnin pozitivní vliv na životní prostředí, díky kterému se daří napříč Commonwealthem zalesňování oblastí. Dokument ale také poukazuje na osobnost královny Alžběty, díky které je jednodušší věci pod její záštitou brát vážně, zaujmout lidi po celém světě a věnovat se jim do zdárného konce.

Názorově bouřlivá šedesátá léta po uvedení filmu *Royal Family*, který však byl následně palácem stažen³⁵⁴, měla být zklidněna ještě jedním televizním vysíláním – investurou prince Charlese k titulu prince z Walesu. Podle Pimlotta bylo cílem oživení atmosféry z korunovace.³⁵⁵ Investitura prince Charlese by šla označit jako úspěšná, ale zároveň varující. Úspěšná z pohledu obrovského televizního publika s dobrými ohlasy a také vlivu na vnímání monarchie. Pimlott totiž zmiňuje, že Booker v reakci veřejnosti na investuru rozpoznal: „známky vracejícího se nadšení pro monarchii, které by před pěti lety byly zcela nemyslitelné.“ (vlastní překlad autora práce)³⁵⁶ Varovná pro monarchii měla ale být otázka – pro koho a jak byla investitura úspěšná? Jak totiž uvedl průzkum veřejného mínění – více než polovina Velšanů byla pro odpověď, že investitura byla ztrátou času a že v Anglii vyzněl obřad lépe.³⁵⁷ Obavy měla mít monarchie z toho, jak píše Pimlott, že pro mnoho lidí ve Walesu byla královská rodina spojována s „anglickostí“.³⁵⁸ Bylo tedy zásadní, aby byl princ Velšany přijat. Dalším důležitým aspektem investury bylo podle Choyer zdůraznění prvku královny jako matky, což byla její zdůrazňovaná role v dokumentu. Uvádí Zieglerův komentář, který říká, že: „Zde byla královská rodina nasazena ve svém nejformálnějším a nejhierarchičtějším uspořádání [...], v koruně stále zůstávalo tajemství, náboženský a duchovní význam, který přesahoval ústavní nebo společenskou sféru.“ (vlastní překlad autora práce)³⁵⁹ Investitura tedy podle ní byla mimo

354^{COPE}, Emily. Controversial documentary reportedly banned by the Queen leaked online. Online. *The Independent*. 2021. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/life-style/royal-family-documentary-queen-banned-youtube-b1794580.html>. [cit. 2024-02-24].

355^{PIMLOTT}, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 390.

356^{Tamtéž}, s. 391.

357^{Tamtéž}.

358^{PIMLOTT}, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 389.

359^{Tamtéž}, s. 101-102.

vzbuzení zájmu i připomínkou tradičnosti královské rodiny.³⁶⁰ Věstník z roku 1969 dodává, že dokument o královské rodině a televizně vysílaná investitura opět přitáhli pozornost k jedné z největších tradic – monarchii. Psal o ní také jako o jedné z nejpoblárnějších historických institucí. Pro doplnění těchto názorů je vhodné uvést tehdejší spokojenost s vládou, která byla 28. července pouhých 26 %.³⁶¹

Byl tedy zřetelný určitý posun v transformaci královské rodiny, která nyní už byla schopna adaptovat své tradice ve svůj prospěch. Pimlott shrnuje situaci takto: „*Za panování Jiřího VI. a v prvních letech současného panování se zdálo, že královská popularita – částečně odrážející psychologické potřeby křehkého a ohroženého impéria – roste spontánně, Přicházela z vnějšku instituce, reagovala na projevy tradičních ctností a absenci zjevných neřestí ze strany dynastie, ale nevyžadovala aktivní podněty. Tentokrát se velká část z nich zrodila zevnitř, jako produkt inteligentního využití příležitostí, které média poskytovala. Taková změna znamenala nový vztah k veřejnosti. V minulosti byla královská rodina sotva zpochybňovanou součástí přirozeného řádu. Nyní se zdálo, že hledá novou společenskou smlouvu.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁶² Choyer dodává slova Hardmana, jehož názor byl takový, že: „*královská rodina jako by nejen nabízela jistotu a stabilitu, ale také jako by prošla proměnou. Už nebyli odměření, „tvídovi“ a mimo kontakt. Najednou byli lidští a dynamičtí. Odvažte se to říci, vlastně byli tím, co by se dalo nazvat moderním*“.“ (vlastní překlad autora práce)³⁶³

Pro udržení kroku nově i s mladou generací monarchie podnikala příslušné kroky. Královna se například objevila v zahajovací scéně olympijských her s Danielem Craigem nebo s princem Harrym a bývalým prezidentským párem Obamových v propagační humorné skeči.³⁶⁴ Což by v dobách jejích předchůdců, samozřejmě i kvůli absenci televize, bylo nemyslitelné. Dnes jsou hlavními tahouny sociální sítě, které s novou generací

³⁶⁰ Tamtéž, s. 102.

³⁶¹ *NOP Bulletin 1969 July*. Online. 1969, č. NOR187. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2129/rec/3. [cit. 2024-02-24].

³⁶² PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6, s. 392.

³⁶³ CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922, s. 103. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

³⁶⁴ FRIEL, Mikhaila. 9 ways Queen Elizabeth modernized the monarchy, from televising her coronation to writing her first Instagram post. Online. *Business Insider*. 2022. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/how-queen-elizabeth-ii-modernized-the-british-monarchy-2022-10>. [cit. 2024-02-24].

populace tvoří velmi zásadní zdroj sdělování a jsou nevyhnutelnou součástí běžného života. I na tuto změnu se britská monarchie tedy musela adaptovat. Pravděpodobně první internetový počín Buckinghamského paláce byl na počátku roku 1997, kdy se spustil první oficiální web královské rodiny.³⁶⁵ Dnes web slouží ke sdílení životopisů členů rodiny, jejich aktivit, projevů, historie či oznamování různých událostí.³⁶⁶ V roce 2009 byl rovněž založen účet na sociální síti Twitter a později v roce 2013 i na síti Instagram, což je z pohledu uživatelů nyní největší tahoun královské rodiny na poli sociálních sítí, kde jsou oznamovány veškeré aktivity čelních představitelů monarchie. Dle dostupných informací v roce 2019 dokonce sama královna přidala na sociální síť Instagram svůj první příspěvek, což v komentářích popudilo velkou dávku nadšení a podpory.³⁶⁷ Nové výzvy pro monarchii přinesla pandemie covidu-19, která například znamenala přerušování stýkání se s blízkými. Sama královna nemohla být výjimkou, a tak své povinnosti musela přizpůsobit. Různá setkání tedy probíhala virtuálně formou videohovorů.³⁶⁸ Veřejně sdělovací prostředky tedy jistě měly a budou mít významný vliv na vnímání a postavení monarchie, a to nejen ve Velké Británii. Díky nim byla tato instituce schopna po vytracení náboženské úcty, o které mluví Bogdanor, a po stanovení nových sociálních hodnot, které způsobila druhá světová válka, schopna, se všem změnám přizpůsobit a ponechat si status stále relevantní součásti veřejného i politického života.

7. Závěr éry královny Alžběty II.

Poslední zbytky mocenského údělu monarchy zregulovaly nové zákony a konvence a tato role se pro panovníka stávala méně a méně významnou. O to víc však rostl význam role „lidového“ monarchy, která vznikla za královny Viktorie a Alžběty svým příkladným postojem tuto roli skutečně zformovala téměř k dokonalosti. Největším problémem jejího panování bylo nalezení balancu mezi tradicí a modernitou. Výsledkem královniny éry však byl úspěch – tradice se vyvinuly a zůstaly. Jejích 70 let na trůnu byly bez jediné

³⁶⁵ Queen Launches First Royal Web Site. Online. *The Spokesman-Review*. 1997. Dostupné

z: <https://www.spokesman.com/stories/1997/mar/07/queen-launches-first-royal-web-site/>. [cit. 2024-02-24].

³⁶⁶ The re-launch of the British Monarchy website. Online. *Royal.uk*. 2009. Dostupné

z: <https://www.royal.uk/re-launch-british-monarchy-website>. [cit. 2024-02-24].

³⁶⁷ FRIEL, Mikhaila. 9 ways Queen Elizabeth modernized the monarchy, from televising her coronation to writing her first Instagram post. Online. *Business Insider*. 2022. Dostupné

z: <https://www.businessinsider.com/how-queen-elizabeth-ii-modernized-the-british-monarchy-2022-10>. [cit. 2024-02-24].

³⁶⁸ Tamtéž.

pochyby obrovskou výhodou v upevňování její sociální pozice. I přes jakkoli těžké a rychle měnící se časy, kdy politici a věci odcházel, ona stále seděla na trůnu a poskytovala pocit jistoty, stability a kontinuity milionům Britů. Už v roce 1969 hovořil speciální dodatek politického věstníku o nutnosti královny pro Británii. Z dotazovaných se 84 % vyjádřilo, že doslova potřebují královnu. Názory lidí podporujících monarchii se týkaly stability, tradice a popisu královny, jakožto vzoru: „*Monarchie je to jediné, co nám v zemi zůstalo, k čemu můžeme vzhlížet.*“ „*Potřebujete vůdce. Nezasahuje do chodu země, ale potřebujete královnu, ke které můžete vzhlížet, ne?*“ „*Potřebujeme ji, protože věřím v naše tradice, víte, roastbeef a Oxford a královská rodina.*“ „*Ona drží zemi pohromadě. Bez královny bychom byli jako Francie, a to by bylo hrozné.*“ „*Británie je ve světě výjimečná díky své jedinečné politické stabilitě, a to je zásluha královny, nikoli vlády.*“ (vlastní překlad autora práce)³⁶⁹

Alžběta říkala, že musela být viděna, aby ji věřili³⁷⁰ a tohoto hesla se držela do své smrti, kdy do posledních dní byla národem viděna věnujíc se svým královským povinnostem, když jmenovala svou patnáctou ministerskou předsedkyni. Její smysl pro povinnost byl podle všeho tím hlavním prvkem jejího úspěchu. Čím dál častější výstupy v médiích z ní, podle mého názoru, udělaly součást běžného života Britů natolik zakořeněnou v jejich národním cítění, že se z královny jednoduše stal symbol národní hrdosti a jednoty. Pár měsíců před smrtí královny vyšel průzkum veřejného mínění, který se zabýval tím, co pro veřejnost královna znamenala. Mezi pojmy s největším zastoupením byly: tradiční; symbol toho, co je na Británii dobré; dobrý reprezentant Británie ve světě; osoba, která sjednocuje lid napříč zemí; mocná a schopná.³⁷¹ Po její smrti vyšel průzkum mínění, který srovnával roky 1998, 2000, 2021 a 2023 v otázce, co by se mělo nadále dít s monarchií. Když porovnáme rok 1998 s rokem 2023, je jasné, že Alžběta zanechala monarchii ve výborném stavu. V roce 1998 65 % dotázaných tvrdilo, že se monarchie musí

³⁶⁹ *NOP Political Bulletin Special Supplement II: The Monarchy 1969 October*. Online. 1969, č. NOR224. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z:

AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2576/rec/2. [cit. 2024-02-24].

³⁷⁰ HARRIS, Carolyn. The evolution of the Commonwealth during the reign of Queen Elizabeth II. Online. *The Gazette: official public record*. 2022. Dostupné z: <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/104079>. [cit. 2024-02-08].

³⁷¹ The Queen's Jubilee polling. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2022-05/Ipsos_May_2022favourite_royals_250522_PUBLIC%20%28002%29.pdf. [cit. 2024-04-20].

změnit. Na začátku roku 2023 s tímto názorem souznělo menších 41 %. Zároveň však, byť nepatrně, vzrostlo procento podporující abolicí monarchie.³⁷²

Alžběta II. z mého pohledu posunula pozici monarchy do bodu, ve kterém panovník není jen reprezentativním prvkem státu, ale aktivním a vítaným účastníkem veřejného dění schopného adaptace na moderní demokratickou dobu. V roce 2022 nastoupil na trůn nový král, Karel III., na kterém nyní bude pokračovat v odkazu své předchůdkyně a všemi dostupnými prostředky dále adaptovat monarchii na nové politické a sociální výzvy, kterých v budoucnu jistě nebude málo.

³⁷² Attitudes towards the Royal Family. Online. IPSOS. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/ipsos-attitudes-to-royal-family-may-2023.pdf>. [cit. 2024-04-20].

Závěr

Předkládaná práce se věnovala proměnám politické a sociální role britského monarchy na přelomu tisíciletí s důrazem na období panování královny Alžběty II.

Vývoj parlamentního systému, posilování pozice ministerského předsedy a úlohy politických stran, pro panovníky znamenal postupný úpadek jejich politických pravomocí a reálného vlivu na směřování politiky země. Tento vývoj však z monarchy neučinil méně významného. Za vlády královny Viktorie se docílilo nového – emočního – významu monarchy pro veřejnost. Tato role nadále rostla s vývojem imperialismu a císařským titulem. A neskončila ani s počátkem Commonwealthu. Viktoriánská éra však znamenala i formaci novodobého modelu monarchie, který se politicky už výrazněji neproměňoval. Z přímého účastníka politických sporů se stal jejich mediátor. Nový úděl monarchy nyní závisel na míře potřeby panovníka vzdát se reálného vládnutí. Další následníci trůnu s ohledem na Bagehotova práva formovali tuto úlohu pro nově vznikající potřeby veřejnosti, aby tak zajistili přetrvání nového významu monarchie. Obě světové války znamenaly výraznou změnu sociálních poměrů, což mělo vliv na politiku země, avšak včasné adaptační kroky monarchů (vyjma Eduarda VIII.) na nově vznikající překážky a možnosti, zajistily přiblížení instituce monarchie s veřejností a tím tak i její pokračující relevanci.

Královna Alžběta II. po svém nástupu na trůn v roce 1952 přišla o značnou část zbývajících diskrečních pravomocí, jako byl samostatný výběr nového ministerského předsedy v případě úmrtí či rezignace starého. To bylo zapříčiněno kontroverzemi královniných selekcí nových ministerských předsedů. Volby v roce 1974 znamenaly nejasnost, koho jmenovat k sestavení vlády a před tím, než v roce 2010 tato situace nastala podruhé, vládní kabinet již stihl vydat manuál, který tyto nejasnosti eliminoval. Od té doby byla královna a její nástupci kompletně zbaveni možnosti samostatného výběru ministerského předsedy. Díky tomuto kroku však došlo k posílení monarchova sociálního statusu, jelikož se již nemohl dostat do kontroverze výběrem, který by ho mohl veřejně diskreditovat. Politické spory a vyplývající soudní precedenty královně Alžbětě II. ponechávaly už jen omezené možnosti využití svých diskrečních pravomocí odmítnout radu ministrů (například při prorogaci parlamentu). Využití je reálné už jen tehdy, pokud by politici nejednali dle

ústavního pořádku. Politická role panovníka je tedy dnes v reálném podání uzpůsobena ministry, které monarcha může ovlivňovat pouze na soukromých audiencích a jejich konání má možnost omezit pouze v případě, kdy by byl ohrožen zákon a panovník by tak, bez zásahu soudu, mohl konat jako ústavní pojistka. Dnes jsou však díky precedentům z dob královny Alžběty II. nastaveny mantinely tak dobře, že další ústavní krize již nastat ani nemusí a neutralita monarchie může být zachována.

Vývoj demokratické společnosti v průběhu sedmdesáti let panování královny Alžběty II. s sebou přinášel rozsáhlé změny veřejného smýšlení, které se však často neslučovalo s monarchickými tradicemi. Pro udržení relevance tak monarchie musela přistupovat ke značným ústupkům. Problém nalezení balance mezi modernitou a udržením tradic, byl monarchií, i přes značné problémy v některých aspektech adaptace (médiá, emoční neutralita královny), zvládnut. Monarchie byla skrze média přinucena ukázat veřejnosti, že je jí emočně přístupná. Skrze modernizační kroky v souladu s novými společenskými požadavky, byla monarchie úspěšně transformována do přijatelné podoby. Doby, kdy monarchie byla pro veřejnost až nábožensky posvátnou, kvůli ne vždy adekvátně provedených kroků přiblížení se potřebám veřejnosti, zmizely. To ale neměnilo fakt, že díky ostatním adaptačním krokům Alžběty II. a její monarchie, se tato instituce stala velmi významnou pro veřejnost.

Úpadek politických pravomocí monarchie od dob královny Viktorie po královnu Alžbětu II. tedy současně neznamenal i úpadek jejich reálného významu. Monarchie si naopak svým liberálním přístupem zajistila citové pouto s veřejností, které bylo i díky tomu, že kontroverzní politické pravomoci jsou již jen v gesci ministrů, nikoli monarchy, posíleno. V době, kdy se politické posty rychle mění a směřování země tak nemusí být vždy jisté a pro veřejnost uspokojujivé, je zde monarchie, ke které, podle průzkumů veřejného mínění, lze vzhlížet a považovat za jistotu země i do budoucna.

Summary

The present work was devoted to the changes in the political and social role of the British monarch at the turn of the millennium, with an emphasis on the reign of Queen Elizabeth II.

For monarchs, the development of the parliamentary system, the strengthening of the position of the prime minister and the role of political parties, meant a gradual decline in their political powers and real influence over the direction of the country's politics. These developments, however, did not make the monarch less important. Queen Victoria's reign achieved a new – emotional - relevance of the monarch to the public. This role continued to grow with the development of imperialism and the imperial title. Nor did it end with the beginning of the Commonwealth. But the Victorian era also marked the formation of a new model of monarchy that was no longer significantly transformative politically. The direct participant in political disputes became their mediator. The new role of the monarch now depended on the extent of the monarch's need to relinquish real rule. The next heirs to the throne, with respect to Bagehot's rights, shaped this role to meet the emerging needs of the public, to ensure the survival of the monarchy's new meaning. The two world wars marked a significant change in social conditions, which had an impact on the politics of the country, but the early adaptation of monarchs (with the exception of Edward VIII) to the emerging obstacles and opportunities ensured that the institution of the monarchy became closer to the public and thus ensured its continued relevance.

Queen Elizabeth II, on her accession in 1952, lost much of her remaining discretionary power, such as the independent selection of a new prime minister in the event of the death or resignation of the old one. This was due to the controversies surrounding the Queen's selections of new prime ministers. The 1974 election meant that there was ambiguity about who to appoint to form a government, and before this situation arose for a second time in 2010, the Cabinet had already managed to issue a manual that eliminated these ambiguities. Since then, the Queen and her successors have been completely deprived of the ability to independently select the Prime Minister. However, this move strengthened the monarch's social status, as he could no longer be drawn into controversy by a choice that might publicly discredit him. Political controversy and the resulting judicial precedents left Queen Elizabeth II with only limited scope to use her discretionary powers to reject the council of ministers (for example, in proroguing parliament). Exercise was only realistic if politicians did not act according to the constitutional order. Thus, the political role of the monarch is now realistically accommodated by ministers, whom the monarch can influence only in private audiences and whose actions he can restrict only when the law would be threatened and the monarch could thus, without court intervention, act as a constitutional safeguard. Today, however, thanks to precedents from the time of Queen Elizabeth II, the boundaries are so well set that another constitutional crisis need not occur, and the monarch's neutrality can be preserved.

The development of a democratic society during the seventy years of Queen Elizabeth II's reign brought with it sweeping changes in public opinion that were often at odds with monarchical traditions. To remain relevant, the monarchy had to make significant concessions. The problem of finding a balance between modernity and maintaining traditions was mastered by the monarchy, despite considerable problems in some aspects of adaptation (media, emotional neutrality of the Queen). Through the media, the monarchy was forced to show the public that it was emotionally accessible. Through modernization steps in line with new social demands, the monarchy was successfully transformed into an acceptable form. The days when the monarchy was almost religiously sacred to the public, because of steps not always adequately taken to approach the needs of the public, have disappeared. But this did not change the fact that, thanks to other adaptive steps taken by Elizabeth II and her monarchy, the institution became very important to the public.

Thus, the decline of the monarch's political powers from the time of Queen Victoria to Queen Elizabeth II did not simultaneously mean a decline in their real significance. On the contrary, the monarchy, through its liberal approach, has secured an emotional bond with the public which has been strengthened, not least because controversial political powers are now the preserve of ministers rather than the monarch. At a time when political positions are changing rapidly and the direction of the country may not always be certain and satisfactory to the public, there is a monarchy that, according to opinion polls, can be looked up to and regarded as a certainty for the country in the future.

Použitá literatura

Knižní publikace

BOGDANOR, Vernon. *The Monarchy and the Constitution*. Online. Oxford: Clarendon Press, 1995. ISBN 1-281-98935-5. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjcZNTTE4X19BTg2?sid=0c5f5662-86db-4c48-b916-afa0747ef76a@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-02-06].

DES CARS, Jean. *Dynastie Windsorů: od Britské říše po Alžbětu II*. Přeložil Vladimír ČADSKÝ. Pangea. Praha: Dobrovský, 2022.

HARDIE, Frank. *The Political Influence of the British Monarchy 1868-1952*. Online. Harper & Row, 1970. Dostupné z: https://archive.org/details/issn_70-114617/page/n5/mode/2up. [cit. 2023-12-17].

JOHNSON, Paul. *Dějiny anglického národa*. Voznice: Leda, 2012

LIJPHART, Arend. *Patterns of Democracy*. Online. *Yale University Press*. 1999. Dostupné z: <http://digamo.free.fr/lijphart99.pdf>. [cit. 2024-02-22].

PIMLOTT, Ben. *The Queen: Elizabeth II and the Monarchy*. Diamond Jubilee Edition. HarperPress, 2012. ISBN 978-0-00-747662-6.

SPOTO, Donald. *Sestup a pád rodu Windsorů*. Praha: Ikar, 1997

Odborné články

BULMER, Elliot. *Constitutional Monarchs in Parliamentary Democracies*. Online. *International IDEA Constitution-Building Primer 7*. 2017. Dostupné z: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/constitutional-monarchs-in-parliamentary-democracies-primer.pdf>. [cit. 2024-02-21].

CLADI, Lorenzo. *Damned If You Do and Damned If You Don't: The Use of Prime Ministerial Discretion and the Royal Prerogative*. Online. *Parliamentary affairs*. 2022, roč. 75, č. 1, s. 174-194. ISSN 0031-2290. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/pa/gsaa061>. [cit. 2024-04-19].

Craig, David M. "The Crowned Republic? Monarchy and Anti-Monarchy in Britain, 1760-1901." *The Historical Journal* 46, no. 1 (2003): 167–185. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3133600>.

COWIE, Graeme a CYGAN, Adam. *The Prorogation Dispute of 2019: one year on*. Online. *House of Commons Library*. 2020, article 9006. Dostupné

z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9006/CBP-9006.pdf>. [cit. 2024-02-08].

DAVIS, Christopher. *Presidential Authoritarianism in the United States and Russia During the Metamodern Era*. Online. NSU Florida, 2020. Dostupné z: https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1157&context=shss_dcar_etd. [cit. 2024-02-21].

DIAMOND, Eli. Hegel's Defence Of Constitutional Monarchy And Its Relevance Within The Post-National State. Online. *Northwestern University*. 2004. [cit. 2024-02-21].

EVANS, Eric. William Pitt the Younger. London: Routledge, 1999. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=e000xww&AN=83241&lang=cs&site=ehost-live> [cit. 2024-04-13].

GAJDUŠEK, Michal. *Dvoukomorový parlament, úloha a význam senátu v právním státě*. Online, Bakalářská práce, vedoucí JUDr. Elona Khalaila, PhD. Praha: Bankovní institut vysoká škola Praha, 2012. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/whfjq/Gajdusek_Michal_-_Bakalarska_prace_2012_-_Senat.pdf. [cit. 2024-02-22].

HRUŠKA, Jan. Instituce panovníka v politickém systému Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku. Online, Bakalářská práce, vedoucí PhDr. Mgr. Petr Jurek. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/3371/1/BC%20prace%20J.%20Hruska.pdf>. [cit. 2024-02-21].

HAZELL, Robert a MORRIS, Bob. Robert Hazell and Bob Morris: How has Monarchy survived in the era of Modern Democracy? Part One. Online. *UKCLA*. 2020. Dostupné z: <https://ukconstitutionallaw.org/2020/10/01/robert-hazell-and-bob-morris-how-has-monarchy-survived-in-the-era-of-modern-democracy-part-one/>. [cit. 2024-02-21].

HAZELL, ROBERT a MORRIS, BOB. THE QUEEN AT 90 THE CHANGING ROLE OF THE MONARCHY, AND FUTURE CHALLENGES. Online. *The Constitution Unit*. 2016. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/170.pdf. [cit. 2024-04-14],

HAZELL, Robert a SAYERS-CARTER, Charlotte. *REFORMING THE PREROGATIVE*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2022. Dostupné z: https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/198_reforming_the_prerogative.pdf. [cit. 2024-02-07].

HAZELL, Robert. *Fixed Term Parliaments*. Online, The Constitution Unit. University College London, 2010. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution-unit/files/150.pdf>. [cit. 2024-02-07].

HRUBINKO, A. a BUHLAI, N. Transformations of the British Monarchy During the Reign of Elizabeth II (1952–2022). Online. *Ukrainian Historical Journal*. 2022, č. 6, s. 134-146. Dostupné z: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.06.134>. [cit. 2024-04-19].

CHOYER, Tiffany. Queen Elizabeth II, between modernity and tradition, 1952-1969. Online. *Hal open science*. 2020, article dumas-03212922. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-03212922/document>. [cit. 2024-02-23].

KOZÁK, Václav. *Komentovaný překlad vybrané kapitoly z knihy Edward VII. Christopher Hibbert, New York: Palgrave Macmillan, 2007*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta Ústav translatologie, 2018. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/103324/130241023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-17].

KUDRNOVÁ, Johana. *Role britského panovníka v ústavních krizích*. Online, Bakalářská práce. Praha: UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE, 2014. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/67229/130129556.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2024-04-22].

NĚMEČKOVÁ, Petra. *Parlamentarismus ve Velké Británii*. Online, Diplomová práce, vedoucí Mgr et. Mgr Renáta Vokrojová. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/5011/1/DP%20-%20Parlamentarismus%20ve%20Velke%20Britanii%20Petra%20Nemeckova.pdf>. [cit. 2024-02-22].

Odstoupení Edwarda VIII. Příspěvek k abdikáční krizi ve Velké Británii. Online, Bakalářská práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni Fakulta filozofická, 2012. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/2939/1/Pavlina%20Civinova%20-%20Bakalarska%20prace.pdf>. [cit. 2023-12-17].

PROCHÁZKA, Jakub. *Spolupráce královny Viktorie s premiérem Benjaminem Disraelim a Williamem Gladstonem*. Online, Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova Filozofická fakulta Ústav světových dějin, 2021. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/136501/130304832.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-17].

PRZYBYLA, Jiří. *Klasifikace monarchií a republik v českých učebnicích pro ZŠ a SŠ*. Online, Bakalářská práce. Olomouc: UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI Přírodovědecká fakulta Katedra geografie, 2019. Dostupné z: https://theses.cz/id/kezvap/Klasifikace_monarchi_a_republik_v_eskch_uebnicch_pro_Z_a_S.pdf. [cit. 2023-12-17].

Reforming the Judiciary in Morocco. Online. *International Commission of Jurists*. 2013. Dostupné z: <https://icj2.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2013/12/Morocco-Judiciary-final-20-11-13light.pdf>. [cit. 2024-02-21].

SUCHÁ, Petra. *Instituce monarchie v soudobých evropských systémech*. Online, Bakalářská práce, vedoucí PhDr. Petr Jurek, Ph.D. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni,

2019. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/37921/1/BAKALARSKA%20PRACE%20tisk.pdf>. [cit. 2024-02-21].

SEKYROVÁ, Kristýna. *Vývoj královské moci ve Švédsku*. Online, Diplomová práce, vedoucí Mgr. Alarka Kempe. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/px0im/Bakalarska_prace_konecna-_KS.pdf. [cit. 2024-02-21].

SAWICKA, Daria K. a SAWCZUK, Daniel. THE DYNAMICS OF CHANGE OF THE BRITISH MONARCHY AND THE ROYAL FAMILY. Online. *Student Scientific Club for English Studies*. Dostupné z: <https://1url.cz/TuOcx> [cit. 2024-02-22].

ŠEBESTOVÁ, Soňa. *Postava britského krále Edwarda VIII. v historické literatuře*. Online, Bakalářská práce. Brno: MASARYKOVA UNIVERZITA PEDAGOGICKÁ FAKULTA Katedra historie, 2018. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/hd1y1/447664_Bakalarska_prace_FINAL_.pdf. [cit. 2023-12-17].

TORRANCE, David. The royal prerogative and ministerial advice. Online. *House of Commons Library*. 2023, č. CBP9877. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9877/CBP-9877.pdf>. [cit. 2024-02-22].

TORRANCE, David. The Crown and the constitution. House of Commons Library [online]. 2023. Dostupné z: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8885/CBP-8885.pdf> [cit. 2024-02-22].

Primární zdroje

Dissolution and Calling of Parliament Act 2022. Online. *UK Public General Acts*. 2022 c. 11, Section 4. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/11/section/4/enacted>. [cit. 2024-02-08].

JUDGMENT: R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent) Cherry and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland). Online. *The Supreme Court*. 2019. Dostupné z: <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf>. [cit. 2024-02-08].

Ministry of Justice. The Governance of Britain Review of the Executive Royal Prerogative Powers: Final Report. Online. *The Governance of Britain*. 2009. Dostupné z: <https://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2009-2493/DEP2009-2493.pdf>. [cit. 2024-04-13].

Succession to the Crown Act 2013. Online. *Legislation.gov.uk*. Section 1. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/contents/enacted>. [cit. 2024-02-22].
The Act of Settlement. Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/act-settlement-0>. [cit. 2024-02-22].

The Cabinet Manual. Online. 2011, roč. 1st edition, Chapter One. Dostupné z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/60641/cabinet-manual.pdf. [cit. 2024-02-22].

Internetové zdroje

1992: Queen to be taxed from next year. Online. *BBC*. 1992. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/november/26/newsid_2529000/2529209.stm. [cit. 2024-02-23].

A speech by The Queen on her Coronation Day, 1953. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/coronation-day-speech-2-june-1953>. [cit. 2024-02-06].

A speech by The Queen on the 40th Anniversary of her succession (Annus horribilis speech). Online. *Royal.uk*. 1992. Dostupné z: <https://www.royal.uk/annus-horribilis-speech>. [cit. 2024-02-23].

ADAMS, Eric. Prorogation: A View from Canada. Online. *Oxford Human Rights Hub*. 2019. Dostupné z: <https://ohrh.law.ox.ac.uk/prorogation-a-view-from-canada/>. [cit. 2024-02-08].

Attitudes towards the Royal Family. Online. *IPSOS*. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/ipsos-attitudes-to-royal-family-may-2023.pdf>. [cit. 2024-04-20].

BEERS, Laura. Why the queen said yes to Boris Johnson's request to suspend Parliament. Online. *The Conversation*. 2019. Dostupné z: <https://theconversation.com/why-the-queen-said-yes-to-boris-johnsons-request-to-suspend-parliament-122597>. [cit. 2024-02-08].

BOGDANOR, Vernon. How the Queen's constitutional role shifted over her reign. Online. *The Guardian*. 2022. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/09/queen-elizabeth-constitutional-role>. [cit. 2024-02-06].

BURACK, Emily. How Queen Elizabeth Reacted to Princess Diana's Death. Online. *Town & Country Magazine*. 2023. Dostupné z: <https://www.townandcountrymag.com/society/tradition/a45807128/princess-diana-death-queen-elizabeth-reaction-true-story/>. [cit. 2024-02-24].

CANADY, John. The Philanthropic Legacy of Queen Elizabeth II. Online. *National Philanthropic Trust UK*. 2022. [cit. 2024-02-23].

Cancer Society of New Zealand. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

CARRELL, Severin a BOWCOTT, Owen. Did Johnson lie to the Queen? Key questions in supreme court verdict. Online. *The Guardian*. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/law/2019/sep/24/uk-supreme-court-ruling-key-issues-behind-judges-decision-boris-johnson-suspension-parliament>. [cit. 2024-02-08].

Christmas Broadcast 1957. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/christmas-broadcast-1957>. [cit. 2024-02-23].

COPE, Emily. Controversial documentary reportedly banned by the Queen leaked online. Online. *The Independent*. 2021. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/life-style/royal-family-documentary-queen-banned-youtube-b1794580.html>. [cit. 2024-02-24].

Criticism of HM The Queen by Lord Altrincham. Online. *Writings on the British Monarchy*. 2019. Dostupné z: <https://writingsonthebritishmonarchy.wordpress.com/2019/04/17/altrincham-is-the-monarchy-perfect/>. [cit. 2024-02-23].

FOSTER, Max. TV, travel, walkabouts: How the Queen stayed relevant and transformed the monarchy. Online. *CNN*. 2022. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/09/12/europe/monarchy-modernizing-queen-relevant-intl-cmd-gbr/index.html>. [cit. 2024-02-22].

FRIEL, Mikhaila. 9 ways Queen Elizabeth modernized the monarchy, from televising her coronation to writing her first Instagram post. Online. *Business Insider*. 2022. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/how-queen-elizabeth-ii-modernized-the-british-monarchy-2022-10>. [cit. 2024-02-24].

George I (r. 1714-1727). Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/george-i>. [cit. 2024-02-22].

Half of Britons believe Prince Charles will be a good king, even as two-thirds want the Queen to remain Monarch for as long as possible. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/half-britons-believe-prince-charles-will-be-good-king-even-two-thirds-want-queen-remain-monarch>. [cit. 2024-04-21].

HARRIS, Carolyn. The evolution of the Commonwealth during the reign of Queen Elizabeth II. Online. *The Gazette: official public record*. 2022. Dostupné z: <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/104079>. [cit. 2024-02-08].

Keeping the Balance: What a President Can Do and Cannot Do. Online. *Harry Truman Library (.gov)*. Dostupné z: <https://www.trumanlibrary.gov/education/three-branches/what-president-can-do-cannot-do>. [cit. 2024-02-21].

KEJLOVÁ, Tamara. Dekret jako těžká zbraň. Moc prezidentů sílí od dob Lincoln, Kongres se ale nebojí ozvat. Online. *ČT24*. 2018. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/dekret-jako-tezka-zbran-moc-prezidentu-sili-od-dob-lincolna-kongres-se-ale-neboji-ozvat-73010>. [cit. 2024-02-21].

Majority of British public wants to hear Queen's views on Brexit. Online. *IPSOS*. 2016. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/majority-british-public-wants-hear-queens-views-brexit>. [cit. 2024-04-19].

MARPLES, Alice. The South Sea Bubble of 1720. Online. *The National Archives*. 2020. Dostupné z: <https://blog.nationalarchives.gov.uk/the-south-sea-bubble-of-1720/>. [cit. 2024-02-22].

Monarchy/Royal Family Trends - Monarchy v Republic 1993-2023. Online. *IPSOS*. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-monarchy-v-republic-1993-2023>. [cit. 2024-04-28].

Monarchy/Royal Family Trends - Satisfaction with the Queen. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-satisfaction-queen>. [cit. 2024-04-21].

Monarchy/Royal Family Trends - Should the Queen abdicate at some stage? Online. *IPSOS*. 2004. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-should-queen-abdicate-some-stage>. [cit. 2024-04-21].

Monarchy/Royal Family Trends - Will the Monarchy Last? Online. *IPSOS*. 2023. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-will-monarchy-last>. [cit. 2024-04-21].

Most Britons would have no concerns about a royal same-sex marriage. Online. *IPSOS*. 2018. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/most-britons-would-have-no-concerns-about-royal-same-sex-marriage>. [cit. 2024-02-24].

NOP Bulletin 1969 July. Online. 1969, č. NOR187. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2129/rec/3. [cit. 2024-02-24].

NOP Political Bulletin Special Supplement II: The Monarchy 1969 October. Online. 1969, č. NOR224. National Opinion Polls, 1969. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/2576/rec/2. [cit. 2024-02-24].

NOP Political, Social, Economic Review Issue no.59 1986 May. Online. 1986, č. NOR59. National Opinion Polls, 1986. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1062/rec/1. [cit. 2024-02-24].

NOP Political, Social, Economic Review Issue no.64 1987 April. Online. 1987, č. NOR64. National Opinion Polls, 1987. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1048/rec/1. [cit. 2024-02-24].

NOP Political, Social, Economic Review Issue no.70 1988 June. Online. 1988, č. NOR70. National Opinion Polls, 1988. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/187/rec/1. [cit. 2024-02-24].

NOP Political, Social, Economic Review Issue no.90 1992 February. Online. 1992, č. NOR90. National Opinion Polls, 1992. Dostupné z: AMSR, https://amsr.contentdm.oclc.org/digital/collection/NOP_Reports/id/1338/rec/1. [cit. 2024-02-24].

OPPENHEIM, Maya. Queen's birthday: Five times Elizabeth II dropped the veil of neutrality and revealed her political opinions. Online. *Independent*. 2016. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/people/queen-s-birthday-five-times-elizabeth-ii-dropped-her-veil-of-neutrality-and-revealed-her-political-opinions-a6992781.html>. [cit. 2024-02-08].

Our history: Birth of the modern Commonwealth. Online. *The Commonwealth*. Dostupné z: <https://thecommonwealth.org/history>. [cit. 2024-02-08].

PRUITT, Sarah. Queen Elizabeth II: 15 Key Moments in Her Reign. Online. *History.com*. 2023. Dostupné z: <https://www.history.com/news/queen-elizabeth-ii-key-moments>. [cit. 2024-02-23].

Queen Launches First Royal Web Site. Online. *The Spokesman-Review*. 1997. Dostupné z: <https://www.spokesman.com/stories/1997/mar/07/queen-launches-first-royal-web-site/>. [cit. 2024-02-24].

Queen to attend cabinet meeting for first time Published. Online. *BBC*. 2012. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-20757376>. [cit. 2024-04-13].

Queen's Commonwealth Trust. Online. *The Commonwealth*. Dostupné z: <https://thecommonwealth.org/organisations/queens-commonwealth-trust>. [cit. 2024-02-23].

Royal Canadian Air Force Benevolent Fund. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

Royal Collection Trust. The Role of His Majesty The King. Online. Dostupné z: https://www.rct.uk/api/resource/sites/default/files/resources/PowerPoint%20Presentation_What%20is%20a%20the%20role%20of%20our%20King.pdf. [cit. 2024-04-13].

Royal Family / Monarchy Poll. Online. *IPSOS*. 1997. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/royal-family-monarchy-poll>. [cit. 2024-02-24].

Royal Finances: Taxation. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/royal-finances>. [cit. 2024-02-23].

STEWART, Terry. The South Sea Bubble. Online. *Historic UK*. Dostupné z: <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/South-Sea-Bubble/>. [cit. 2024-02-22].

Supreme Court rules prorogation was 'unlawful, void and of no effect' [The Telegraph]. Online. Dostupné z: YouTube, <https://www.youtube.com/watch?v=L8iDcM2fwK4>. [cit. 2024-04-19].

THE QUEEN'S COMMONWEALTH CANOPY. Online. *Royal Commonwealth Society*. Dostupné z: <https://www.royalcwsociety.org/qcc>. [cit. 2024-02-23].

The Queen's Green Canopy. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/the-queens-green-canopy-0>. [cit. 2024-02-23].

The Queen's Jubilee polling. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2022-05/Ipsos_May_2022favourite_royals_250522_PUBLIC%20%28002%29.pdf. [cit. 2024-04-20].

The re-launch of the British Monarchy website. Online. *Royal.uk*. 2009. Dostupné z: <https://www.royal.uk/re-launch-british-monarchy-website>. [cit. 2024-02-24].

The Royal Commonwealth Ex-Services League. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

The Royal Society for the Welfare of Mothers and Babies. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/charities-and-patronages>. [cit. 2024-02-23].

The Westminster system. Online. *Legislative Assembly for the Australian Capital Territory*. Dostupné z: <https://www.parliament.act.gov.au/visit-and-learn/resources/factsheets/the-westminster-system>. [cit. 2024-02-22].

The Westminster System. Online. *Parliamentary Education Services Current Department of the Legislative Assembly*. 2021. Dostupné z: https://parliament.nt.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/379278/Year-7-The-Westminster-System.pdf. [cit. 2024-02-22].

The Windsor Castle fire: 25 facts. Online. *The History Press*. Dostupné z: <https://www.thehistorypress.co.uk/articles/the-windsor-castle-fire-25-facts/>. [cit. 2024-02-23].

Three in five favour Britain remaining a monarchy, although support falls from 2012 peak as more become uncertain. Online. *IPSOS*. 2022. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/en-uk/three-five-favour-britain-remaining-monarchy-although-support-falls-2012-peak-more-become-0>. [cit. 2024-02-24].

Victoria (r. 1837-1901). Online. *The Royal Family*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/encyclopedia/victoria-r-1837-1901>. [cit. 2023-12-17].

WALKER, Peter a DAVIES, Caroline. BBC apologises to Queen for revealing private conversation about Abu Hamza. Online. *The Guardian*. 2012. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2012/sep/25/bbc-apologises-queen-abu-hamza>. [cit. 2024-02-08].

Wartime broadcast, 1940. Online. *Royal.uk*. Dostupné z: <https://www.royal.uk/wartime-broadcast-1940>. [cit. 2024-02-23].

What is the royal prerogative? Online. *The Constitution Unit*. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/explainers/what-royal-prerogative>. [cit. 2024-04-14].

What is the Westminster System? Online. *Australian Nationalhood Foundation*. Dostupné z: https://www.nationhood.org.au/what_is_the_westminster_system. [cit. 2024-02-22].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Abdikace královny v určitém stádiu (graf)

Příloha č. 2: Spokojenost s výkonem funkce panovnice Alžbětou II. (graf)

Příloha č. 3: Budoucnost monarchie (graf)

Příloha č. 4: Británie monarchií nebo republikou? (graf)